

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

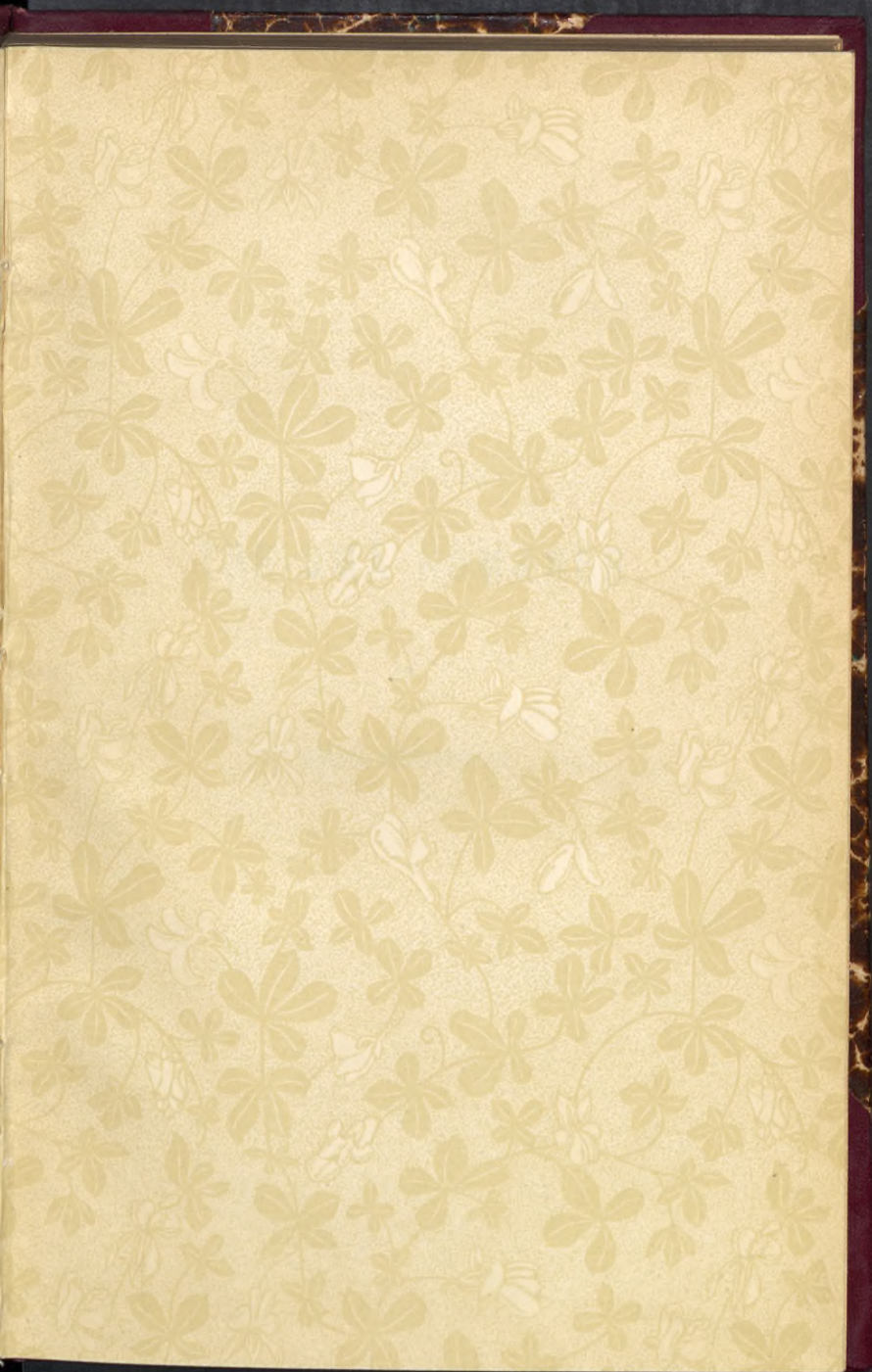

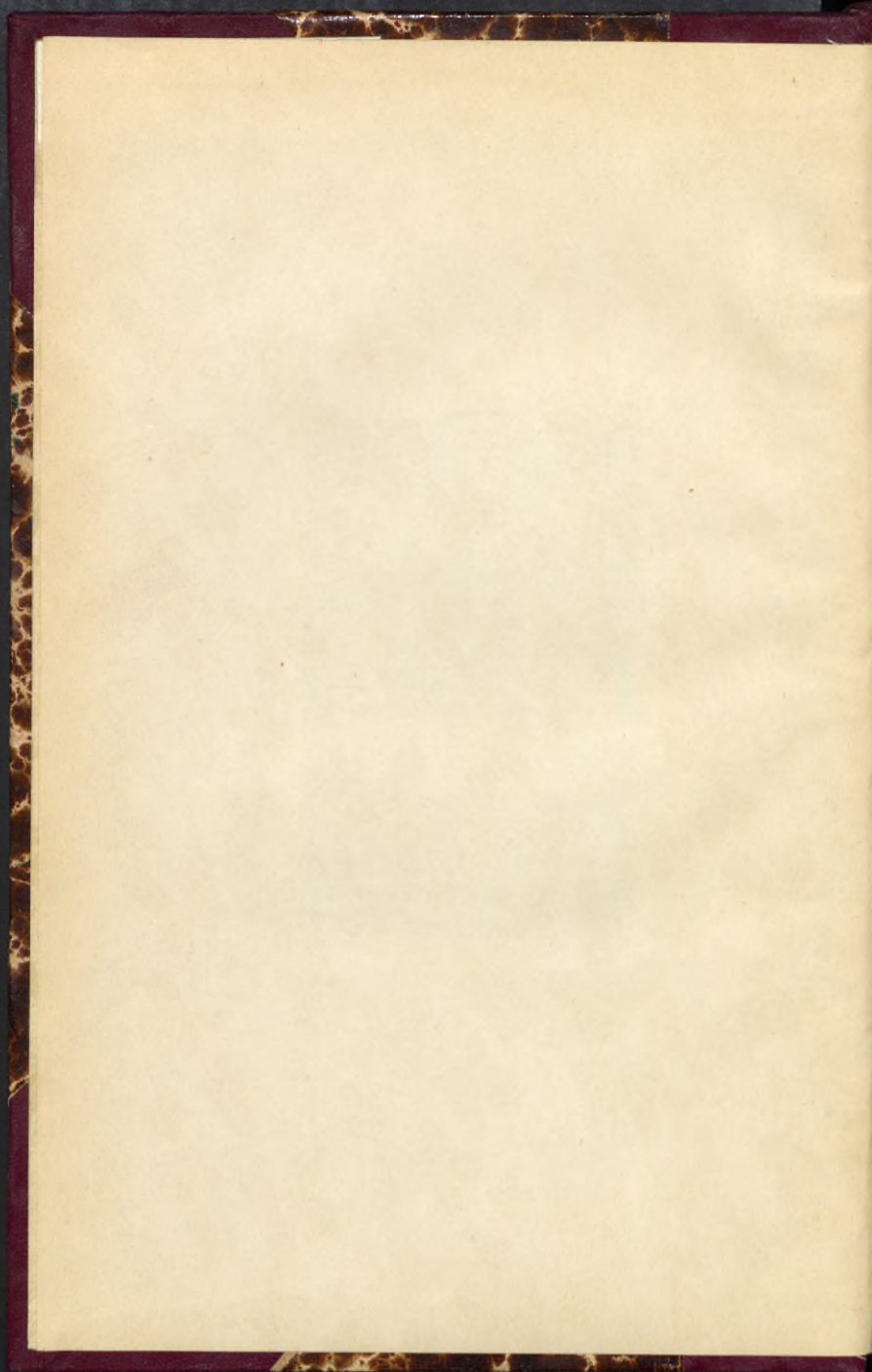
UPPSALA
UNIVERSITET

Litt.
Sv.

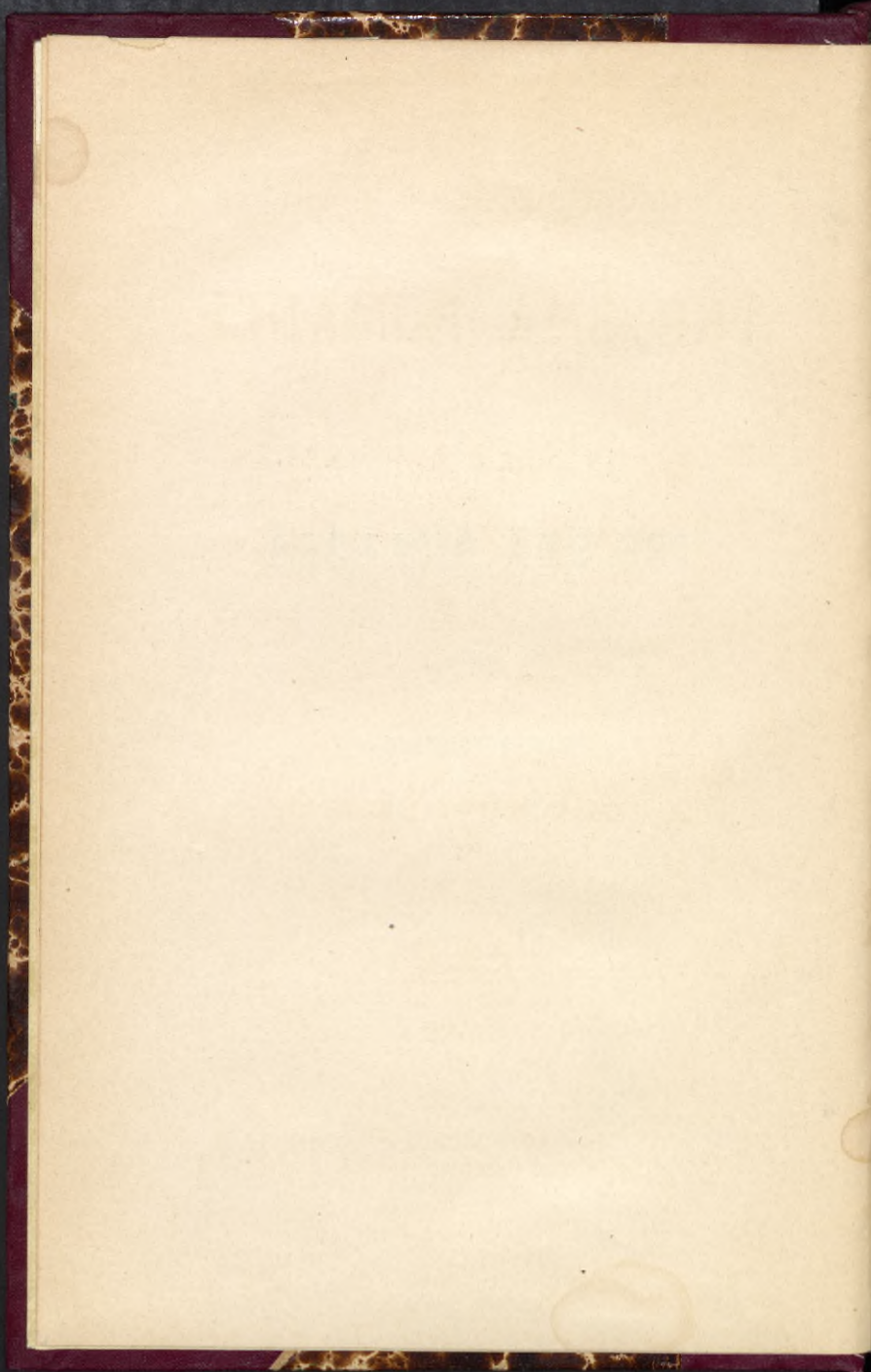

TRE SMÅ ROMANER

AF

GEORG NORDENSVAN.

TRE SMÅ ROMANER.

BARONESSAN BARTINSKY,

MIN SOMMARKÄRLEK,

AJA

AF

GEORG NORDENSVAN.

STOCKHOLM.
ALBERT BONNIERS FÖRLAG.

THE SNA ROMANES

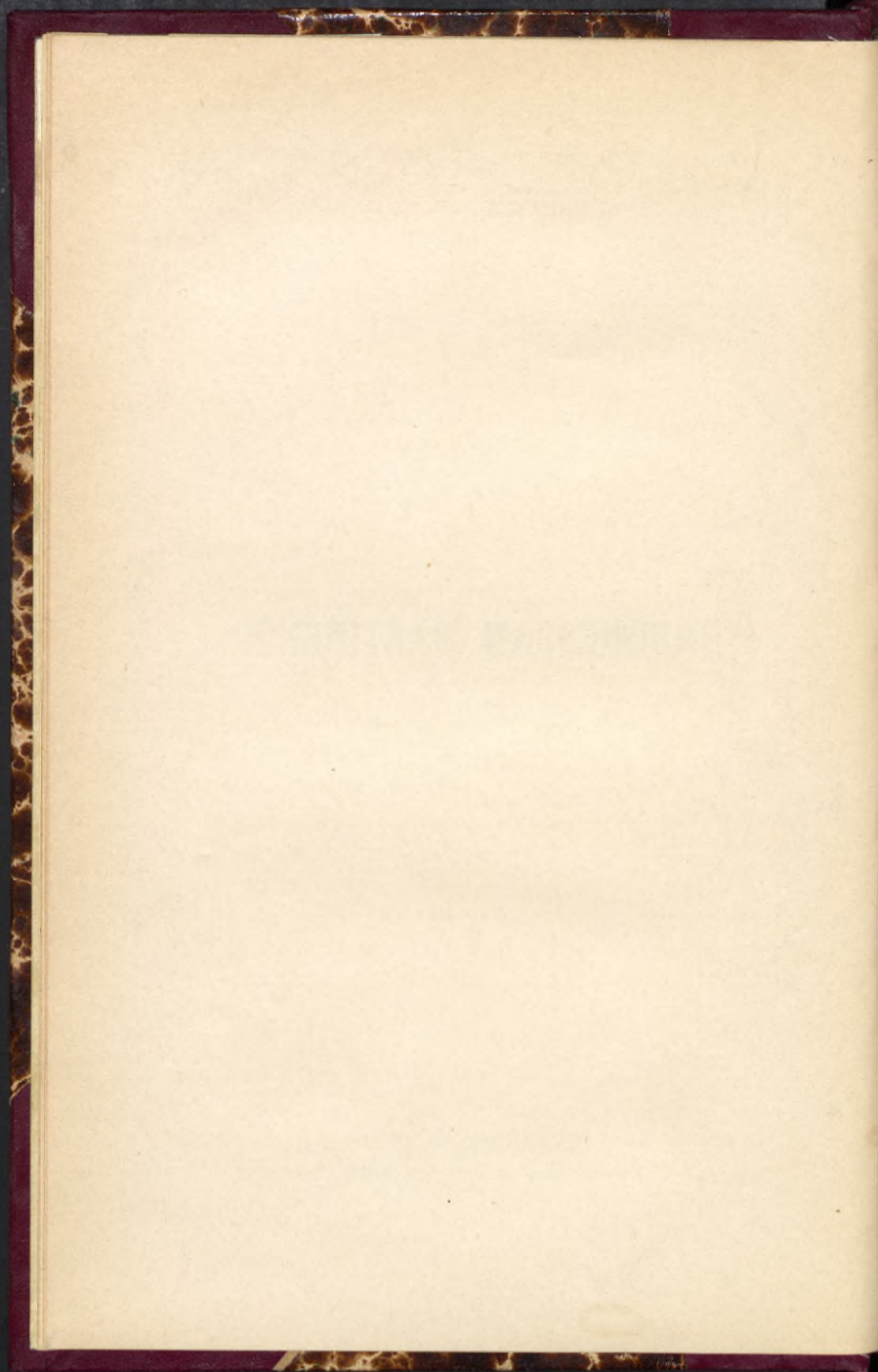
BY ALB. BONNIERS

STOCKHOLM

STOCKHOLM.

ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1894.

BARONESSAN BARTINSKY.

I.

Fedor Bartinsky och hans unga hustru hade i Paris blifvit mottagna med all den hyllning, man i »världens hufvudstad» visar talangen och skönheten.

Man såg dem öfverallt, om morgnarna till häst i Bois de Boulogne, på eftermiddagen i diplomaters, konstnärers och börsmagnaters salonger och om kvällarna på teatrarna eller på soaréer och baler.

Den ryske konstnären hade för två år sedan öfvervintrat i Paris och hade då presenterat sig för konstnärerna och allmänheten genom att utställa ett hundratal taflor och studier hos Sedelmeyer. *Exposition Bartinsky* hade väckt allmänt uppseende. En ny och en ursprunglig individualitet hade med denne ryske målare uppenbarat sig i konstens hufvudstad. Det var alls ingenting franskt i den natur, han skildrade, och lika litet i hans sätt att se och att återgifva den — men det främmande i

hans målningars karakter verkade tilldragande just därför, att det var så starkt uttryckt och så mättadt af en egendomlig och äkta poesi.

Inför dessa bilder från södra Ryssland — mestadels små dukar med helt enkla och osökta motiv — hade åskådaren intrycket af något lika verklighetstroget som raffineradt och subtilt. Det var ödslighetens poesi, de milsvida steppernas melankoliska enformighet, Bartinsky målade i en mångfald af stämningar, alls ej lika hvarandra men alla med samma grundton af vekt drömmeri och sorgbundenhet.

Den ryske målaren hade i sitt utseende och i sitt väsen något omotståndligt tilldragande. Parisiskorna hade aldrig sett in i en så magnetisk blick som hans — mjuk, smekande, lockande. Men när det var hans unga hustrus blick den mötte, då blef den på en gång innerligt varm och stolt beskyddande.

Hon var ännu ej tjugu år gammal och hon var strålande vacker, men det var öfver henne något osäkert och obestämdt. Hon föreföll nyckfull ibland, och de funnos, som trodde att hon hade nog dålig smak att försöka spela öfverlägsen. Men hon kunde också vara barnsligt okonstlad — liksom hon kunde visa sig både känslig och intelligent, allt annat än en inbilsk och ytlig provinsdam. Hon var intresserad af allt hon såg, stort liksom smått, outtröttlig när det gällde att se och ännu mer outtröttlig, när det gällde att roa sig.

När juni månad var inne och »hela Paris» på »grand prix» vid Longchamp viftat farväl till vänner och bekanta, farväl till nästa vinter, då försvunno också monsieur och madame Bartinsky. Tidningarna omtalade, att de begifvit sig till södra Ryssland, och uttalade sin förhoppning, att de sköna konsternas hufvudstad snart skulle få hälsa den store artisten och hans förtjusande fru välkomna åter.

Madame Bartinsky hade mycket sysselsatt parispressen. De illustrerade bladen hade meddelat hennes porträtt vid sidan af hennes mans, boulevardtidningarna glömde aldrig att nämna hennes namn bland de representanter för »le mouvement mondain», som illustrerat *den soirén* eller *den premièren*, och mer än en af dessa tidningar hade berättat romantiska och sensationella drag ur hennes lefnad.

Om också journalisternas orädda fantasi och förmåga att af ett uppsnappadt ord göra en hel roman hade en stor del i dessa skildringar, så var likväl ett och annat sant af det de hade att berätta. Det var ej under hvardagliga förhållanden, Marie Scheffer blifvit Fedor Bartinskys hustru.

2.

Hon var dotter till general Vasili Scheffer, modern var en polsk grefvinna af gammal släkt.

Då Marie Vasiljevna var tio år gammal, blef fadern förflyttad från Varschau till Sveaborg. Familjen Scheffer intog snart en dominerande plats i den ryska societeten i Helsingfors och vann insteg också i de kretsar, där man eljes ej plägade träffa de ryska tjänstemännen.

Såväl generalen som hans fru voro ytterst roade af sällskapslif. Han var den mest angenäma sällskapsmänniska, gladlynt och skämtsam, en man med fin bildning och odlad smak. Af sina underordnade var han omtyckt som en välvillig chef, som då han ställt ifrån sig värjan och knäppt upp uniformsrocken öfver den hvita västen också aflade sin militäriska myndighet och sin befallande ton. Han hade konstnärliga anlag, tecknade, när lusten föll på honom, uppslupna karikatyrporträtt af vänner och bekanta men påstod själf, att han borde ha blifvit tapetserare, ty att sätta upp draperier och att dekorera rum var för honom ett lika stort nöje som att läsa Goncourt eller Huysmans.

Han förde ett lysande och kostbart lif — såväl hans framskjutna ställning som ännu mera hans egen och hans hustrus smak fordrade det. Han lefde i ett lyckligt äktenskap, och en glad och otvungen ton var rådande i hans hem.

Generalskan var vacker, fetlagd och bortklemd, nöjd med sin skönhet, med sitt rika, svartglänsande hår och sin genomskinligt hvita hy, sina fina, mjuka händer och sina aristokratiska fötter — typiskt polska små fötter. Huslig och arbetssam var hon minst af allt, och att hålla reda på pengar var för henne lika omöjligt som att berätta innehållet i den bok, hon nyss lagt ifrån sig.

Hon slukade franska romaner, den ena efter den andra, behöll i minnet en eller annan episod, ett och annat spirituellt uttryck och glömde ögonblickligen allt det öfriga. Hon talade släpigt och med ett sjungande tonfall, som gaf hennes yttranden något nedlåtande och förnämt, men som var helt och hållet omedvetet. Hon var aristokrat i hvarje tum men godmodig och älskvärd — *mycket* älskvärd till och med, när hon fick allt hvad hon ville, och det fick hon alltid — och ibland kunde hon vara smått humoristisk på ett för henne utmärkande lojt sätt.

Hon hade naturligtvis fullt upp af tjänstfolk och var hjälplös, då hon skulle försöka reda sig själf — något som hon nu mera för öfrigt ej brydde sig om att försöka.

Hon flyttade sig vid tolfte tiden på middagen från sin säng till soffan i kabinettet och blef sedan liggande där, iklädd en bekväm morgondräkt, med cigarretterna och samovaren, franska modetidningar och de franska äktenskapsromanerna bredvid sig. Själf var hon allt för indolent för att låta någon roman störa sitt äktenskaps lugn.

Men hon var aldrig lat, när det gällde att roa sig eller att visa sig. Hon hade varit lidelsefullt förälskad i dans, men numera var hon för ovig för mazurkan. Nu var hon i sitt esse, då hon satt vid spelbordet, medan dansmusiken hördes dämpad utifrån salen och hon såg sig omgifven af uniformer och af damdräkter, hvaribland ingen fick vara så smakfull som hennes. När så hennes man kom fram till henne och frågade, hur hon befann sig, såg hon upp till den ståtliga generalen med den långa raden af ordnar på sin mörkgröna vapenrock med en blick, som fått lif, och med ett leende, som sade honom att hon hade allt hvad hon kunde önska.

Äfven dottern roade sig — midt uppe i dansen, outtröttlig och strålande af glädje, af ungdomsfriskhet och lefnadslust. *Hon* kom sällan och frågade hur »chère maman» mädde, men hon tog gärna sin fader under armen, promenerade med honom ett hvarf genom rummen, berättade för honom hur roligt hon hade och förtrodde sig åt honom i uttryck, som de båda hade ensamma för sig och som utgjorde ett frimurarspråk dem emellan.

Hon skämtade öfver att främlingar på balen kunde tro, att hon gjort en eröfring och att han var hennes fästman — med sitt svarta hår och sitt rödlätta ansikte såg generalen i själfva verket ut att vara trettiofem år i stället för femtio.

När familjen var hemma en kväll, var det mest till fadern, Marie höll sig. Hennes broder

— några år äldre än hon — hade i flera år varit borta i ett institut i Petersburg och var en främling för henne, och modern tyckte mera om att höra andra tala än att tala själf. Någon oenighet förekom ej mellan generalskan och hennes dotter, men lika litet någon verkligt innerlig förtrolighet.

Att sitta framför brasan i hviskande samspråk med fadern var det roligaste, hemmet erbjöd henne. Han var hennes kamrat, fullt ut lika lefnadsglad som hon, lika mottaglig för intryck, och han förstod henne som en jämnårig skulle förstått. Hon kallade honom Vaschinka, som om han varit hennes lilla bror*.

Först vid mognare år lade Marie Vasiljevna märke till, hur hennes eget skaplynn utgjorde en förening af faderns och moderns, hvilka egenskaper hon ärft af den ena och af den andra och hvad i hennes karakter var hennes eget. Ännu var hon endast ett barn, som tänkte föga men som med ungdomlig glädje tog emot det som lifvet bjöd henne.

Sina konstnärliga anlag hade hon efter fadern. Ett par vintrar gick hon i ritskolan i Helsingfors, där hon gjorde sig känd som en talangfull tecknare. När aftonlektionen var slut, väntade Pascha**, generalens gamle kusk, utanför skolan med en liten släde, och så bar det af i skarpaste traf öfver isen till Sveaborg. När unga fröken då fann

* Vaschinka = Vascha, som är förkortning af Vasili.

** Pascha = Paul.

genaste vägen vara allt för kort och ville göra en tur utåt hafvet, log den gamle Pascha med sitt hela ansikte, som var nästan igenväxt af frodigt skägg, men där ett par vänliga ögon lyste fram, och sedan han frågat, hvad Barischna* trodde, att husbonden skulle ge honom för straff för en sådan öfverträdelse af ordern, och fröken endast skrattat sitt ungdomskäcka skratt till svar på en så barnslig fråga, kuskade han henne i hvinande fart fram öfver snöfältet med stjärnhimlen ofvanför och stadens gaslyktor i rad utefter stranden — men utanför låg hafvet mörkt och hemlighetsfullt och lykorna från Sveaborgs holmar tindrade borta i töcknet.

Då var det skönt att krypa in i pälskappan och tänka på ingenting annat än att det var härligt en dylik vinterkväll ute på isen. Till dess Pascha styrde hemåt utan att bedja om lof. Släden gled in mellan fästningsmurarna, förbi skyltvakterna i deras nedsnöade kappor, och svängde upp förbi den lilla trädgården, där träden tecknade sig hvita af snö mot stjärnhimlen, fram till general Scheffers boställshus, där Grischka, som hade till yrke att sitta i porten dagen lång, tog emot unga fröken med sin orubbligt undergifna välkomsthälsning: »Guds frid, Barischna». En sådan aftonfärd var ändå härligare än alla baler i världen!

* Barischna = lilla fröken.

3.

Marie Vasiljevna var aderton år, då hon sändes till en tant i Petersburg för att taga lektioner i målning och därjämte roa sig och se världen.

I hennes bref hem förekom snart namnet Fedor Bartinsky. Den ryktbare målaren var i Petersburg denna vinter, uppburen och beundrad, älskvärd och intagande.

Den han helt och hållet intog var Marie Vasiljevna. Hennes rapporter hem blefvo efter en tid märkligt fåordiga — till dess hon i ett helt kort och osammanhängande, jublande bref berättade det rent otroliga, att hon var älskad af honom och att hon gifvit honom sitt ja.

Hon hade väntat ett telegram till svar på detta bref, men det kom intet. Då hon på tre dagar ej fick ett ord hemifrån, telegraferade hon, orolig öfver att hennes bref möjligen kommit bort på vägen, just detta bref, som innehöll så mycket.

På eftermiddagen samma dag, då hon afsändt telegrammet till sitt hem, fick hon besök af sin broder. Honom hade hon sällan sett till under den glada vintern i Petersburg. Han var nu student, var upptagen på sitt håll och syntes ej i de kretsar, där hon lefde.

Han förde med sig sorgliga nyheter från föräldrarna. Hellre än att hon skulle få veta det af

andra, hade han velat komma för att säga henne hvad han visste.

Deras fader hade blifvit häktad — och icke allenast han utan flera andra af det högre befälet på Sveaborg. Det hade inträffat för helt få dagar sedan. Det gällde förskingring af statens medel.

Marie blef mera förvånad än förskräckt. Hon kunde alls ej sätta sig in i detta. Hon hörde på brodern, som vore det främmande människor, han talade om. Han kände för öfrigt ej detaljerna, hade endast hört ryktesvis, hvad han berättade.

Man hade upptäckt att vederbörande myndigheter undansnillat stora summor vid byggnadsarbetena på Sveaborg och vid de militära förråden där. Det var ju ingenting att förvånas öfver — att taga sin andel af de summor, som gingo genom deras händer, hörde ju till ämbetsmännens om ej precis lofliga så likväl vanliga inkomst. Dylikt skadade ingens rykte och lät sig, som hvar man visste, mycket väl förena med ett godt hjärta och ett godt samvete. Som hos deras fader till exempel — hvem skulle, trots det nu skedda, kunna förneka honom godhet eller ridderlighet? De lefde ju i de oförklarliga motsättningarnas land — den västerländska måttstocken att bedöma människorna skulle ej passa för den ryska rasen. I deras land hände hvar dag så mycket, som vore otänkbart bland västeuropéerna.

Nu sades det, att höga vederbörande ämnade bestraffa dessa oegentligheter på Sveaborg. Och general Scheffer var en af dem, som skulle bli

offer för den oväntade revisionen. Han var kanske redan förd till Petersburg — i annat fall kunde man säkert vänta honom endera dagen.

Brodern hade talat lugnt och kallt för att i möjligaste mån skona sin syster. Han lofvade att skaffa henne underrättelser så fort som han själf finge veta något. »Men jag skrifver till dig hellre än jag går hit. Du vet antagligen inte, att jag står under polisuppsikt. Jag hör till de misstänkta, allt sedan polisen förbjöd vår litterära förening, där vi läste Shakespeare. Det är ju möjligt, att vi *talade* om annat än om Shakespeare. Man konfiskerade våra böcker — däribland funnos ett och annat, som det inte är tillåtet att läsa i Ryssland. Två af oss sitta ännu fängslade, vi andra få ej lämna staden. Polisen har reda på hvart vi gå och hvem vi umgås med. Och den som umgås med oss, är oförsiktig. Därför vill jag inte söka upp dig i onödan.»

Brodern tryckte hennes hand — han hade faderns lifliga ögon, men han hade ett hårdt, energiskt drag kring munnen — något bittert men på samma gång viljekraftigt i stället för faderns fina, ungdomliga, sorglösa leende.

»Ja, du hör af mig.»

Så gick han, lugn och behärskad som han varit under hela sitt besök.

Medan brodern var inne hos henne, hade jungfrun lämnat in en bukett praktfulla gula rosor, Marie hade rodnande lagt blommorna ifrån sig,

men hon hade ingenting sagt, och brodern gjorde ingen fråga.

Men han, som sändt buketten, fick inte träffa henne hvarken denna dag eller den följande. Hon hade inte styrka att se honom, hon visste inte om hon borde tala om detta för honom eller ej, — hon skulle inte ha själfbehärskning nog att låtsa som om ingenting händt.

Hennes moder anlände dagen därpå och tog in hos tanten. Hon var nervös och upphetsad.

Ja, det var alltihop sant. Den stackars Vascha hade blifvit häktad och under bevakning förd hit till Petersburg. Hon hade naturligtvis rest efter ögonblickligen för att söka upp vederbörande och tala med dem. Att bli anklagad är väl inte det samma som att bli dömd.

Hela affären var emellertid afskyvärd. Deras hem på Sveaborg hade myndigheterna lagt beslag på utan att man haft ringaste aning om hvad som förestod. De hade infunnit sig en morgon, innan man hunnit stiga upp, trängt sig in i rummen, förseglat skåp och lådor och läst igen alla dörrar. Tjänstfolkets afdelning var den enda del af byggnaden, där allt var sig någorlunda likt som förr. Grischka satt i köket nu, när han inte hade porten att sitta i — ty porten var stängd med en stor bom af järn. Gamle Pascha var med i Petersburg, han hade bedt så vackert, så hon hade inte haft hjärta att neka. Alla där hemma kysste unga frökens hand och önskade henne guds välsignelse.

Grefvinnan sköljde ner sin rörelse i en klunk te. Det var en sådan lugn värdighet i hennes sätt, en sådan lit till sin förmåga att ställa allt till rätta, att Marie själf började tro, att det hela skulle bli ordnad utan svårighet.

Men för hvarje dag som gick, sjönk hennes mod allt mera. Generalskan åkte omkring till den ena högheten efter den andra — hos alla möttes hon af beklaganden öfver att man ingenting kunde göra. Kejsaren hade befallt att lagen skulle tilllämpas i dess hela stränghet. Man kunde ej annat än uttrycka sitt innerliga deltagande i den förträfflige Vasili Scheffers och den förtjusande generalskans olycka.

Hon berättade för dottern hur artiga och deltagande alla varit. Men Marie läste ingenting annat än likgiltighet i de förbindliga världsmannafraserna, och då modern omtalade hvad hvar och en sagt, tyckte hon sig bakom de beklagande orden läsa en inre belåtenhet öfver att det ej var talaren själf utan en annan, som råkat ut för denna ytterst obehagliga otur.

Aldrig förr hade hon känt misstro och bitterhet mot människorna, aldrig hade världen synts henne fiendtlig och kall förrän nu, under dessa månader af en allt mera växande ångest.

Generalskan tröttnade likväl ej att uppvakta alla inflytelserika herrar, som hon kände och icke kände, och att göra visiter hos deras fruar — till dess en af dem en gång sade henne, att hon som var polska mindre än någon annan hade att vänta

något undseende. Då åkte generalskan direkt hem, befallde att man skulle stänga fönsterluckorna och lade sig till sängs.

Hennes energi var med ens uttömd.

Hon visste nu hvad hon hade att vänta. Vascha skulle bli dömd som en vanlig brottsling. Lagens hela stränghet skulle tillämpas — kejsaren ville det.

Hon sökte ej vidare upp någon af sina forna väninnor eller af dem, hvilkas inflytande hon litat på. Hon uppgaf alla försök, stängde sig inne och sof så mycket hon kunde. Först när det började skymma på eftermiddagen steg hon upp, lade sig på soffan med opiicigarretterna bredvid sig, fyllde rummet med den döfvande röken och inväntade sitt öde med österländsk fatalism.

Korten lågo nu orörda på hennes bord, hon hade ej längre någon orsak att lägga sin patience för att se, om dagens visiter skulle aflöpa lyckligt eller om det var morgondagen, hon skulle hoppas på. Om natten brunno en mängd lampor och ljus i hennes rum, vid midnatt åt hon middag, och när det dagades på morgonen gick hon till sängs och tog cigarretterna med sig i bädden.

»Jag följer naturligtvis med honom,» sade hon till sin dotter. »Det sägs att man kan lefva ganska angenämt i Sibirien. Allt beror på, till hvilket ställe man kommer. Hur gör du?»

Marie skakade på hufvudet och svarade ingenting. Hon hade ännu ej sagt ett ord om Fedor — och brevet, där hon talade om allt, hade aldrig kommit i föräldrarnas händer.

Med hvarje dag som gick blef det slag, hon först ej kunnat mäta i dess hela vidd, en allt mera fasansfull verklighet. Det var ej längre en olycka som kunde botas, den växte och blef till en ofärd, som skulle krossa dem alla, kullkasta allt, som för dem gaf lifvet något värde. Hon, som lefvat i glans och prakt, i nöjen och sorglöshet, hon var nu att räkna till de förkastade, till »de olyckliga», som termen lydde. De voro ej längre en hög tjänstemans familj utan en straffänges, de hade inte en kopek, deras samhällsklass skänkte dem artigt sitt beklagande och vände dem ryggen.

Allt var mörker och ödslighet omkring henne. Hon gick i ständig feber, hon visste ej hvad hon tänkte eller ville. Hon hade ej styrka att träffa Fedor, hon skref till honom ett farväl för alltid och ett ödmjukt tack för hvad han velat blifva för henne. Nu behöfde hennes fader sin dotter, och hos honom var hennes plats.

De båda hade ju alltid funnit sig så bra tillsammans. Aldrig — före denna vinter i Petersburg — hade hon varit så nöjd och glad, som när hon höll honom under armen eller satt på pallen framför brasan med hufvudet lutadt mot hans knä och han på sitt lekande spirituella sätt berättade små episoder från sin ungdom, från den tidens petersburgssocietet, från fältlifvet i Kaukasien, eller när han hörde på hennes små förtroenden, alltid med sympati, med tålmod, med förstående. Han var ju hennes lilla pojke, hennes Vaschinka.

Nu var allt detta förbi. Nu, just då ett nytt lif, mera rikt och jublande härligt än det hon dittills vetat af, öppnat sig för henne.

En dag, då hon tillbragt flera timmar i tantens huskapell utan att likväl kunna bedja — deras öde var ju afgjordt och kunde ej ändras, hvad tjänade det då till att bedja gud om hjälp — fann hon Fedor inväntande henne i hennes rum.

Hon blef stående orörlig. Men han fattade båda hennes händer, såg på henne med sin fasta, varma blick, som redan vid deras första möte tagit hennes vilja fången, och sade med sin mjuka smekande röst:

»Marja, du måste bort ifrån detta. Detta är att ge bort ditt lif, och du vill ju inte dö? Säg att du följer mig!»

Hon såg att det på djupet af hans blick darade något af ångest, af bäfvande ångest för hennes svar. Hon var ju hans allt, han hade sagt henne det många gånger, och hon behöfde endast se honom nu för att veta det.

Nu glömde hon sin fader, hon glömde sina strider och sin förtviflan. Hon såg blott honom, hörde endast hans röst — denna röst med fångslande, smekande, befallande klang — och kände att hon måste gå dit han gick.

»Du vill ju inte dö? Säg att du följer mig.»

Hon kunde ej annat än slingra sina armar kring hans hals, se in i hans ögon så länge, till dess det ångestfulla där inne ej fanns där längre,

och hviska det enda, hon nu hade att säga honom:

»Ja, jag följer dig, alltid dig.»

4.

Då hon dagen därpå besökte sin fader i Peter-Paul-fästningen, talade hon om allt för honom. Hon var i ett sådant tillstånd af öfverretning, att hon *måste* tala, tala utan tanke på annat, än att det nu gällde hennes lif, tala öppet och hänsynslöst och utan förbehåll — fastän vakten hela tiden stod och hörde på med nyfiket spetsade öron.

Hon talade om Fedor, om hur hon lärt känna och älska honom, talade om hans godhet, hans storsinhet, om hur de drömt sig framtiden.

Fadern strök med handen öfver hennes hår och sade — hon hade ju vetat, *hvad* han skulle säga! — att hon skulle lefva *sitt* lif och att hon ej hade rättighet att offra det för honom.

Han kysste hennes panna och sade till henne: »Tag vara på lifvet, min lilla dufva, tag vara på solskenet. Men drifs du in i skuggan, så tag solvärmen med dig dit och låt ingen märka, att du är slagen.»

När hon den gången gick ifrån honom, gick genom de oändliga korridorerna, där sprättiga

officerare drefvo med cigarretten i munnen och sade kvickheter om henne, sedan hon gått förbi, då kände hon sig själfvisk och föraktlig vid tanken på honom, som hon nu lämnat ensam. Hans ord genljödo ännu i hennes öron: »Tag vara på solskenet — — Låt ingen märka, att du är slagen . . .»

Han hade kraft att bära sitt öde. Utan ett ögonblicks tvekan eller svaghet gaf han bort just det, som skulle blifvit solen för hans återstående dagar. Han förstod henne nu, liksom han alltid förstått henne. Men hon *kunde* inte offra sig, hon *kunde* inte — hon skulle dö, om hon det gjorde.

Hon satt de långa nätterna igenom, rufvande, stirrande in i mörkret. Men hon grät aldrig, hon hade ej gråtit sedan hon var barn, och då gällde hennes tårar en eller annan svår läxa. Och i rummet bredvid, i den rikt upplysta salongen, låg hennes moder på soffan och rökte opiicigarretter och väntade resignerad på hvad komma skulle.

Om dagen gick Marie som en sömngångerska. Faderns undergifvenhet gjorde det ännu svårare för henne att lämna honom.

Men hon hade rätt att lefva, och hon *ville* lefva. Allt grubblande förde till intet resultat, hon återkom ständigt till detta enda, att hon icke *kunde* offra sig.

Och då Fedor kom och frågade: »När?» svarade hon viljelöst: »När du vill.» Därmed var hennes beslut fattadt.

Hon hade nu ej styrka att gå till sin fader och själf tala om det för honom. Han skulle ju önska henne lycka utan att med ett ord häntyda på hvad han själf kände, utan ett spår af bitterhet eller af själfviskhet.

Hon talade i stället om alltsammans för modern. Generalskan blef så förvånad, så att hon måste sätta sig upp i soffan. Efter tio minuter var hon inne i situationen, och efter ytterligare fem minuter fann hon det hela utmärkt, fast hon noga räknadt hellre såg artister som gäster i sin salong än som herrar i sitt hem.

Efter en ransakning, som varade ett halft år, föll ändtligen domen öfver general Scheffer. Han dömdes till deportation för lifstiden, och hans egendom blef konfiskerad.

Dagen efter domens afkunnande vigdes Fedor Bartinsky och Marie Vasiljevna af tantens huspräst i hennes kapell.

Inga andra än modern och de nödiga vitt-
nena voro närvarande. Modern fick med sig
dotterns afskedsord till fadern, som nästa morgon
skulle anträda sin färd till Sibirien.

Men västerut for Marie, långt bort från denna stad, dit hon kommit för att roa sig och där sor-
gen inväntat henne men också lyckan, bort ifrån
detta land, där hvarje gendarm och hvarje uniform
påminde henne om det, hon reste ifrån, allt det
hon nu skulle glömma.

Hennes make förde sin unga härskarinna till
de platser, där lifvet log och lekte, där vimlet af

lefnadslustiga människor och af soliga, glada färger gaf brokiga och friska intryck. Han förde henne till de lombardiska sjöarna, till Napoli och Capri. Han förde henne till en natur, i allt olik det hon förut sett, och in bland ett folk, som ej var skapadt på samma dag som ryssen.

Med största omsorg undvek han allt, som kunde vända hennes tankar tillbaka till det hon lämnat. Det melankoliska Venezia foro de förbi, och i Napoli valde han aldrig de vägar, som ledde till trakten af fästningarna. Han undvek att föra henne in i kloster och medeltidsborgar, hvilkas gångar och hvalf kunde påminna henne om Peter-Pauls-fängelset.

Han var lycklig öfver att se henne lefva upp och lefva i ögonblicket, lycklig öfver hennes vilja att lefva sitt lif vid hans sida, liksom hon var lycklig öfver att få lefva med honom och kunna glömma allt för honom.

Ibland, när allt omkring henne var glädje och glans, kom likväl minnet och hviskade till henne: Du får inte glömma. När tåget brusade fram utefter Medelhafsstranden, som badade i guld och rosor, såg Marie framför sig ödsliga slätter med snösörja och vinterstormar, och genom ödsligheten och kölden såg hon hopen af straffångar drifvas fram. Utmattade gingo de och tysta, soldater före och soldater efter, vakthundarna snokande omkring dem. Dag efter dag, månad efter månad, samma tafla af hopplöshet och elände.

När hon satt vid table d'hôten på ett kosmopolitiskt hotell, hörde turistflockens pladder rundt omkring sig och omgafs af elegans och komfort, såg hon sin moder svepa pälsen omkring sig och lägga sig till hvila på en bänk i ett uselt skjul, där vindarna tjöto ut och in genom väggen.

Hon kunde vakna om natten vid att hon hörde kedjor rassla, och en gång, då hon slumrat in med hufvudet lutadt mot Fedors bröst, hörde hon sin fader fråga: »Hvar är Mascha? I dag har jag inte sett Mascha.»

Mascha var i Paris, där Fedor blef mottagen som den store konstnären, för hvilken alla dörrar öppna sig, och hon som den sköna kvinnan, för hvilken hela världen böjer knä. Hon njöt i fulla drag af allt, Paris hade att erbjuda, hon kunde vara strålande munter och glad, men hon hade ännu stunder af oro och ångest. Hon föreföll osäker och skygg, och man visste ej rätt hvar man hade henne.

Men det som var uppenbart, det var att hennes man var den enda, hon ville behaga, den enda hon lefde för.

5.

»Marja,» sade han en natt, då de kommit hem från en soaré i baron Munkaczys hotell i Monceau-kvarteret. »Marja, vore det inte på tiden att vi började arbeta nu?»

Han lät henne alltid tro, att hon var konstnär liksom han. Han visste att hon var det i sin naturkänsla, i sin blick, sin uppfattning, fast hon studerat så föga och kunde så litet.

»Då resa vi *hem*,» fortfor han. »Du skall se stepperna och Krim och Kaukasus. Det är där nere, jag har lärt mig det jag kan.»

Han hade ofta talat med henne om denna natur, som han gjort till sin konstnärliga egendom. Han skulle vara lycklig öfver att få föra henne med sig dit, och hon var glad öfver att få se den med *hans* ögon.

Då säsongen i Paris var avslutad med »grand prix» vid Longchamp, reste de direkt öfver Budapest och Svarta hafvet, genom Krim och inåt Ryssland.

Det var som att vända ett blad i jordens stora bilderbok, det var för henne att komma in i en ny värld.

I den ödslighetens poesi, som utgjorde grundackordet i hans konstnärskap, i den *lefde* de båda nu. Steppernas vecka melankoli, vidderna, som

lockade ögat att se ut öfver och in uti det oändliga, togo dem båda fångna. Den var lugnande, denna enformighet med dess oupphörligt växlande stämningar. Först här kände sig Marja i jämvikt, under inflytande af detta mäktiga lugn växte hennes sorg och hennes kärlek tillsammans i hennes själ till en enda stor känsla af förstående och värme. Det förekom henne ibland, som började hon först nu att blifva sig själf, den människa, hon var ämnad att blifva.

Hon lärde älska denna natur, som Fedor kände så innerligt och så intensivt, som var *hans* rätta hemland och som han ville göra till hennes. Hon kunde ibland märka, att han såg på henne, som ville han läsa sig till hennes utveckling, och hon förstod hans smekande varma blick, som i hennes ögon sökte en återklang af det han själf kände. Hon förstod hvarför han fört henne hit från det jäktande moderna lifvet, hon förstod att det var något inom henne som nu höll på att utveckla, att frigöra sig under intrycket af denna natur och af Fedors kärlek.

När hon längre fram tänkte tillbaka på dessa månader, stodo de för henne som en dröm eller en saga, som något fantastiskt betagande och overkligt. De friska, skimrande morgnarna, fältens glittrande blomsterprakt vid soluppgången eller den ökenlika ödsligheten milsvidt omkring, den dallrande middagshettan med spektrets alla färger upplösta i bländhvit solglöd, slätternas långa, mjuka våglinier, rasande stormar, fridfulla kvällar med

en trolsk skymning och, när natten var inne, stjärnhimlen majestätiskt hväld öfver steppens mörka, stelnade haf utan gräns.

Dagslånga ridter öfver vidderna, lustiga färder i troika med tre små pigga och outtröttliga hästar framför, ankomst till stillsamma byar, där kvinnorna om aftonen sutto utanför sina kojor, sjöngo melankoliska visor och ackompanjerade sig på balalaika, den ryska bondens guitarr.

Denna lycka var så stor, att den ej kunde fortfara.

Den blef också kort.

De hade kommit till en kosackby, där det var marknad. De hade hela dagen gått omkring i vimlet af säljare och köpare. Marja hade tecknat flera typer, Fedor var outtröttlig i att måla stämningsskisser från bygatan och fältet, från krogar och marknadskvarter. Inte visste han, lika litet som någon annan, att bönderna fört tyfus med sig.

Inom ett dygn var farsoten spridd i de orenliga kojorna, andra dagen blef Fedor sjuk, två dagar ännu och Marja såg honom bäddas ner i mullen vid den lilla träkyrkan.

Hon stod ensam nu.

6.

Ett helt år var hon ensam. Under ett år sökte hon ej människor, behöfde dem ej, flydde, gömde sig för dem.

Till en början kände hon sig förintad, krossad, liksom lefde hon ej mera. Hon gick som i sömnen, i en stum och tårlös sorg — Marja Vasiljevna kunde ju inte gråta, och hennes tårar skulle ändå ej kunnat väcka till lif det som var dödt och borta.

Det var helt instinktlikt, som hon tog fatt på arbetet som sin tröstarinna. Ett lif utan innehåll var numera en omöjlighet för henne. Hon lefde vidare på intrycken från det sista året, på dessa intryck som väckt henne till medvetande af sitt eget jag. Hon blef rastlöst, feberaktigt verksam, hon tecknade och målade den sydryska bonden och Svartahafsnaturen, inte i Fedors anda, inte med hans vekt melankoliska grundton, tvärt om med en skarp, brutal karakteristik och med en kraft, som alls ej funnits i hennes tidigare försök. Hon ville ej se Fedors arbeten, men det förekom henne, som vore han med henne — nu liksom förr — och utöfvade sitt eggande inflytande på hennes verksamhet. Det var det flydda, som tvang sig till utbrott, det var frukten af hennes kärlek, som nu blef lefvande i hennes arbete.

Från slättlandet begaf hon sig till Kaukasus, ströfvade omkring på hästryggen där uppe i berglandet, där luften var ren och himlen hög och där snöfjällens storslagna lugn tvang mänsklig lidelse och sorg till ödmjuk tystnad.

Den Marja Vasiljevna, som sedan efter ett års ensamhet återkom till Petersburg, var ej det utvecklade barn, som utkämpat sin strid mellan en kärlek, som var stark nog att offra egen lycka, och en kärlek, för hvilken allt annat än den egna lyckan måste vika, och lika litet var hon den madame Bartinsky, som lefvat sitt fladdrande fjärilslif vid Medelhafvet och i Paris' salonger på den tid, då hennes dagar voro en oafbruten fest.

Det var halft instinktlikt, hon drogs tillbaka till »världen», till Petersburg. Hennes längtan efter människor vaknade, hennes lust att arbeta i täflan med andra, att gå framåt, att utveckla sina möjligheter, hvarför ej också att gifva namnet Bartinsky en plats ej blott i de *förgångna* årens ryska konst utan också i de kommande. Hon hade lärt känna sin förmåga, och hon ämnade bryta sig en väg till erkännande. Nu hade hon ju ingenting annat än konsten och framgången att lefva för.

Men flyttningen till Petersburg medförde hos henne ett nytt omslag. Den väckte hennes ärgirighet men också hennes fåfånga, lusten att lefva och verka men också att lysa och blända.

Minnena voro henne till mötes vid stadsporten och följde henne hvart hon kom i storstadsvimlet.

Då hon åkte upp från järnvägen, lefde hon om igen sin färd dit ner den dag, då hon blifvit Fedors hustru. Då satt han vid hennes sida och höll sin arm om hennes lif. Och då hon sedan åkte från hotellet till sin tant, som hon bott hos under den fasansfulla vintern i Petersburg, kunde hon ej tänka på annat än på de gånger, då hon kuskade fram i sin isvoschik öfver den långa bron, som ledde till Peter-Pauls-fängelset.

Men nu nedslogo de henne ej, dessa minnen, de väckte hennes motståndslust, hennes begär att trotsa. Hon ville och hon skulle eröfra en plats åt sig i lifvet.

Det lyckades henne utan svårighet.

Utställningen af Fedor Bartinskys målningar från hans sista lefnadsår blef vinterns »händelse» inom Petersburgs konstvärld. Aldrig hade Fedor varit så beundrad som nu, aldrig blef hans känsliga och äkta ryska konstnärskap lofsjunget i så höga ordalag. Han blef mera på modet än han någonsin varit, hans målningar såldes till höga pris, konstluskare och handelsmän öfverbjödo hvarandra, hvarje liten skiss med den kända signaturen betalades med stora summor.

Väggarna i entréen utanför Fedors utställningssal voro fullsatta med Marjas teckningar och studier. De väckte öfverraskning och de blefvo lofordade, ej blott därför att de voro gjorda af den store dödes änka, utan därför att de visade ett själfständigt lynne, en underligt sammansatt karakter,

något hårdhänt och brutalt på samma gång som nervöst nyckfullt.

Marja Vasiljevna var dagens hjältinga i Petersburg. Hon häfvade in guld med fulla händer, hon fann sig snart äga en förmögenhet, hon omgaf sig med prakt, hon blef eftersökt och hyllad, hon blef drottning i hvarje krets, där hon ville härska.

Och nu ville hon härska. Den madame Bartinsky, som från denna tidpunkt af sitt lif blef så mycket omtalad och omskvallrad i Petersburg, var ej densamma, som gräft ner sig i ensamhet i Syd-Rysslands ödebygder utan att fråga efter annat sällskap än sina minnen och sin sorg. Den olycka, som krossat hennes föräldrar och sopat bort hennes hem, liksom den strukit ut namnet Scheffer ur det ryska samhället, hade beröfvat henne ofästet, tagit bort den grund, hennes lif skulle byggas på. I kärleken till sin make, i deras jäktande lif — en rastlös flykt undan minnena — hade hon haft en motvikt mot sorgen öfver det, hon förlorat. Ensamheten vid Fedors sida hade sedan *börjat* forma hennes karakter, men då han rycktes bort, stod hon åter rotlös med sina minnen och med en sorg, större än att hon skulle kunnat bära den, om hon ej förmått bygga sig ett nytt lif på det hon vunnit.

Hon hade hållit på att bli god vid Fedors sida. Om förlusten af honom ej förädlade henne, så skulle den åtminstone härda. Hon hade kanske varit själfvisk förr, hon skulle blifva det äfven nu, skulle sätta in den viljekraft, hon lefvat sig till,

på att behärska sitt lif och njuta af allt, det hade att bjuda henne. Taga vara på solskenet, aldrig låta sig drifvas in i skuggan!

Omplanteringen i petersburgsluften, hyllningen, ryktbarheten, den hastigt vunna rikedommen blef bestämmande för Marja Bartinsky. Ingen skulle numera hos henne kunna märka något vacklande, några motsägelser, några slitningar. Hennes uppträdande stämplades af ett begär att lefva, som allt mera stegrades till en obändig, glupsk njutningslystnad. Hon var ännu endast ett par och tjugu år, mera strålande vacker än någonsin, med mera innehåll än förr i sin skönhet. Ögonen, som skiftade mellan blått och grönt, mellan ljust och brännande mörkt, kyla och värme, hade på en gång något lidelsefullt, lockande och något både trött och härsklystet. Då hon log, kom där vid munvinklarna fram ett drag, som lidandet ristat dit, men i uttrycket öfver de blodfulla läpparna hade kommit något fast och hårdt, ett drag af en energi, som bjöd trots åt motgångarna och som utmanade ödet.

Hennes ansikte, som förenade orientalisk mjukhet i linierna med västerländsk liflighet och intelligens i uttrycket, talade om en natur, som känner starkt och djupt, men som har förmågan att kunna rycka sig lös från sina egna känslor, då hon det vill, som förmår göra själfva sorgen till en njutning och med den stängd inne och sorgfälligt gömd känna lifvets lust så mycket starkare, en natur som aldrig skall låta sig slås ner och som

vill härska öfver sitt och andras lif, en natur, som aldrig blir resignerad och aldrig blaserad och som skulle förakta den, som kunde anse *något* i lifvet likgiltigt.

Sådant var det intryck, Marja Bartinsky gaf de kretsar, hon lefde i under dessa år, då hon intog sin plats som den eftersökta konstnärinnan och den hyllade salongsskönheten i Petersburgs mondaina värld. I hennes praktfulla atelier vid Engelska kajen trängdes besökande under hennes visittimme klockan 4—5. Hennes toaletter beskrefvos i tidningarna liksom storfurstinnornas dräkter. Hon tyckte om att öfverraska genom sällsynta och dyrbara pälsverk och genom guldbroderier efter ryska mönster, dem hon själf sammansatt. Men klädd med utstuderadt enkel elegans visade hon sig på storfurstinnan Katarina Mikailovnas onsdagsmottagningar i Mikaelspalatset, då konstnärerna alltid voro välkomna i den älskvärda gamla furstinnans salong.

Hennes målningar väckte fortfarande uppmärksamhet och stodo högt i pris, men det var ej mycken tid hon hade öfrig för konststudiet. Sällskapslifvet hade tagit henne fången. Och småningom blef hon mera omtalad för sin excentricitet än för sitt konstnärskap.

Hvarför skulle hon lägga några band på sig? Hon ville känna sig fri, och litet emellan måste hon öfvertyga sig själf om, att hon verkligen *var* fri.

Så dök den ena historien om henne upp efter den andra.

Midt under säsongen kunde hon försvinna utan att någon visste, hvart hon tagit vägen. I hennes våning voro gardinerna nerfällda, men eljes stod allt orubbadt. Tjänstfolket befanns en hvar på sin plats — härskarinnan kunde komma igen hvilken dag och minut som helst. Man drog upp gardinerna, och allt var, som hade hon ej lämnat sin våning.

Det kunde hända att bref från ryska turister läto petersburgssocieteten veta, att Marja Vasiljevna varit synlig i Monte-Carlo eller i Trouville. Det hände också, att man alls inte visste, hvart hon begifvit sig, och att man satte hennes försvinnande i samband med en eller annan maskulin petersburgares frånvaro från salongerna. Men det kunde också hända, att hon efter en sådan rymning, som satt skvallret i rörelse, kom igen från Syd-Ryssland, från ifrigt arbete, från långa turer på häst ryggen, från ett ensamt nomadlif på stepperna.

De tongifvande började likväl finna hennes extravaganser gå öfver gränserna för det tillåtna, till och med för det, som är tillåtet en ryska och en vacker och spirituell dam. Hon fick höra tvetydiga anspelningar, därför att man sett henne nattetid i sällskap med endast herrar ute på öarna, där zigenarflickorna sjöngo och champagnen flödade, och hon vågade till och med det som ingen dam af värld vågade: supera ute på Livadia. Det var inte ens nog med det, utan hon utställde till och med några teckningar ur det nattliga kafé-

lifvet därstädes, något som var ännu mindre chic än att resa dit ut.

Hon var likväl alls ej blind för den kyla, hon märkte hos en eller annan af de förnäma. Hon insåg mycket väl att hon saknade en position, som gaf henne rättighet att lefva helt och hållet efter eget hufvud. Denna position skaffade hon sig, då hon i Baden-Baden gifte sig med en af de män, som svärmat omkring henne och som varit förtjusta öfver ett ord eller en nådig blick.

Han var godsägare och rik, ståtlig och presentabel och var ej bunden af någon tjänst i staten. Han var lycklig öfver att det blef just han, som vann den förtjusande Marja Vasiljevna, den store Bartinskys änka, och han gjorde allt för att försöna henne med det steg, hon tagit, då hon blef hans hustru.

7.

I tre år har hon varit gift med baron Blaschkin. Hon kallar sig la baronne de Blaschkin-Bartinsky, ty hon är den store Fedors änka mera än hon är den ståtlige baronens hustru. Ofta nog utelämnar hon helt och hållet det ena namnet och är då endast baronessan Bartinsky.

I hennes salong påminnes man om Fedor litet öfver allt. De tscherkessiska vapen, som hänga på väggen och som förvåna kännaren genom sin dyrbarhet och prakt, har Fedor samlat under sina resor, de yppiga orientaliska väfnader, hvarmed hennes atelier är varmt och yppigt ombonad, ha tillhört honom. Han lefver ännu i sin änkas salong, där baron Blaschkin förbindligt hälsar sin gemåls gäster välkomna, inom sig stolt öfver att se hur beundrad hon är och hur vacker, vackrare än någonsin.

Skvallret påstår likväl att baronen ej har särdeles roliga dagar. Svartsjuk är han inte, därtill är han för afgjordt skeptiker och fatalist, men man tycker att han ändå ej borde kunna underlåta att märka, hvilken uteslutande dekorativ roll han spelar i baronessan Bartinskys hem. Hennes gäster småle utan att dölja det åt hennes öfverlägsna sätt att behandla honom i andras närvaro — med en nedlåtande vänlighet, som talade hon till sin hofmästare — och man är öfvertygad om, att hon är elak mot honom och likaså att hon ger honom anledning att trösta sig utom äktenskapet. Men baronen visar sig ständigt ridderlig och uppmärksam mot sin sköna härskarinna.

En dag kort före julen — en sådan smällkall rysk vinterdag, då luften är töcknig af köld och då stockeldar brinna på gator och torg för kuskar, dworniker, tidningsförsäljare, poliser och fotgängare att värma sig vid och då kölden jagar hästar och människor fram i en fart, som gällde det lifvet —

kommer Ninette, kammarjungfrun, in i budoaren, där baronessan sitter och begrundar en djärf färgsammansättning till en baldräkt för franske ministerns nyårsfest.

»Där ute står en gumma som nödvändigt vill tala med ers nåd. Jag ville ge henne ett par kopek till julen, men hon bara skakade på hufvudet. Hon bad att jag skulle hälsa ers nåd från *Vaschinka.*»

Baronessan ryckte till. Det kom så oföberedt, detta namn, som flickan uttalade med en viss tveksamhet, blandad med nyfikenhet. Det var som hade någon kommit med en hälsning från en längesedan död.

Hon strök sig med handen öfver pannan. Hon var bra barnslig. Föräldrarna hade naturligtvis skickat hälsningar till henne med någon, som vände hemåt där bortifrån. Den främmande hade sett dem och kom nu för att framföra hälsningarna.

»Bed henne gå in i atelieren.»

Då baronessan kom dit in, stod den främmande ett stycke fram på golfvet. Det var en liten gumma, lika bred som lång. Hon hade på sig en gammal fårskinnspäls, som luktade och som var hopbunden med ett bälte om lifvet. På hufvudet en baschlik, alldeles hvit af rimfrost och virad flera hvarf omkring halsen. Hon hade ett groft ansikte och hon stod stilla och såg rätt framför sig.

Baronessans fråga blef outtalad. Hon visste inte hvarför hon kände sig beklämd, nästan rädd

inför den lilla gumman, som stod där och ingenting sade.

Men då hon kom fram till gumman, strök denna med sin röda, grofva hand öfver sina ögon och sade med lugn men lågmäld röst:

»Det är jag. Jag har kommit tillbaka.»

Helt mekaniskt, utan att ens kunna bli förvånad, så otroligt föreföll detta henne, frågade baronessan:

»Är det . . . mamma?»

»Ja, visst är det mamma.»

Nu blef baronessan iskall om kinderna och nedåt ryggen. Hjärtat upphörde att klappa. Golfvet gungade under hennes fötter. Modern måste taga henne om båda armarna och snarare bära än leda henne till närmaste soffan under lugnande ord som till ett upprördt barn:

»Så, Marja lilla, så, lugna dig, Mascha min!»

Hon vågade ej stryka henne med handen öfver håret, som hon så gärna ville. Dottern var så fin, och den gamla kvinnan kände sig främmande för henne.

En timme senare sutto de båda på den väl ombonade divanen i hörnet invid spisel, där brasan sprakade, modern, frigjord från päls och baschlik, i en sliten klädning, som bar märken efter den långa resan, Marja i sin ljusgrå sidenfodrade morgondräkt med hvita spetsar vid bröstet och med guldstickade skor på sina små fötter. På det låga bordet bredvid sjöng samovaren sin entoniga sång. Bakverk och sylt stod där i silfver-

skålar. Vapen, sköldar, spjut blänkte fram här och hvar på väggarna, som liksom taket helt och hållet doldes af mjuka draperier i varma färger. Och stora speglar utan ramar, infattade mellan draperierna, förstorade rummet, så att man tyckte sig se in genom en hel rad rikt smyckade österländska gemak.

Baronessan hade skjutit en ask med cigaretter framför sin moder, men denna hade inte tagit någon. Hon var sig alls ej lik, Marja kunde godt ha åkt förbi henne på gatan och sett henne utan att känna igen henne. Det förvekligade, elegant loja draget i moderns ansikte var helt och hållet borta, hon hade fått en hy som en gammal sjöman, hade rynkor i pannan och påsiga kinder. Håret var stråft, grått och ovårdadt. Ett par smutsiga stöflar stucko fram under den korta klädningen. Af den mjuka elegansen i hållning och rörelser fanns ej ett spår kvar, hon, som förr var grefvinna i hvarje tum, hade blifvit grof och simpel, endast rösten var densamma, uttalet det gamla, lättjefullt långdragna och sjungande.

Ögonen sågo lugnt framför sig med ett tungsint uttryck af trött, invand resignation. Hon såg sig alls ej omkring, föreföll hvarken förvånad eller glad öfver att åter finna sig omgifven af den lyx, hon förr varit van vid.

Hon talade långsamt, lugnt och med skygg röst om hur de haft det under dessa år, mest om färden till Sibirien, om den månadslånga resan genom landet, öfver Ural och långt vidare. Gamle

Pascha hade inte orkat med, han hade blifvit sjuk, han hade inte kunnat stiga upp, när de skulle resa vidare en morgon, och de hade varit tvungna att lämna honom efter sig. Hon berättade om deras enformiga lif där borta, om hur undergifven Vasili varit och hur gladlynt han visade sig för att inte *hon* skulle tappa modet.

Han hade bibehållit sin spänstighet i lynnet och sin välvilja mot alla han kunde gagna. Naturligtvis var han omtyckt af alla där borta.

Marja tyckte sig höra hans röst: »Låt ingen märka, att du är slagen».

Hans straff hade blifvit mildradt efter två år. De hade haft det rätt bra och hade fått många vänner. Nu hade hon rest tillbaka hit för att söka utverka hans benådning. Det kunde ju hända att det skulle lyckas, hvarom icke skulle hon genast vända tillbaka. Då hade hon åtminstone gjort hvad hon kunnat.

De sista orden var det enda, hon sade om sig själf.

Det blef allt mörkare i atelieren. De sista bleka strålarna af det grå dagsljuset silade in genom fönstrets tyllgardiner och lade sig ner på smyrnammattans brokiga mönster, fördunklade af det flammmande skenet från den närmaste stockelden ute på gatan. Där utifrån hördes åkdonens klingande klockor och bjällror, medarnas rasslande och ropen från kuskarna, som drefvo fram sina hästar i ursinnig fart. Och här inne i skumrasket vid braselden, som reflekterades i speglarna, satt baronessan

med händerna nervöst hopknäppta öfver knäet och med blicken fasthängande vid den gamla kvinnan, som satt och talade om nöd och undergifvenhet, om försakelser och själsstyrka.

Slutligen steg modern upp:

»Jag måste gå. Jag har att se om mitt resällskap.»

Och då Marjas frågande blick sökte hennes, berättade hon med samma lugn, som då hon talat om sin make, om sina följeslagare på den långa färden från Sibirien och hit. Hon hade råkat dem ute i snön, uppgifna af trötthet och köld. Hon hade ännu pengar kvar af sin reskassa, hon hade tagit dem båda med sig i sin släde. Kunde *en* komma fram, så kunde också tre.

Folket hade, hvart de kommit, varit mycket vänligt emot dem — där borta är man alltid vänlig mot »de olyckliga».

Nu voro de här i Petersburg, hon hade fört dem till ett af de allmänna baden för fattigt folk, där skulle hon hämta dem klockan fyra och skaffa dem tak öfver hufvudet. Sedan skulle de fortsätta sin färd.

Den ena af dem var en kvinna från Savolax i Finland. Hon hade blifvit dömd till Sibirien för barnamord. Det var nu länge sedan. Nu hade hon blifvit benådad och var på väg hem. Den andre var en bonde från ryska Polen, också han dömd och nu fri efter uttjänad strafftid. Han hade följt kvinnan till Petersburg och ämnade föra henne hem till hennes by — hon var eländig och svag,

hittade ingenstädes, kunde alls inte reda sig och sade, att hon ville hem för att dö där. Nu ämnade han följa henne hem och sedan skulle han söka sig hem till sitt. Så långt som de vandrat, så tyckte han att de hundra milens omväg hvarken gjorde till eller ifrån.

Då modern svept sin fårskinnspäls omkring sig, virat baschliken om sitt hufvud, så att endast ögonen voro synliga, och gått sin väg — hon ville ej åka i sin dotters vagn, som denna erbjöd — sjönk baronessan ner på divanens isbjörnsfäll och blef sittande där i skenet af elden från spiseln och från speglarna och elden utifrån gatan.

Det hade kommit öfver henne så oväntadt och varit så underligt, allt detta, som denna grofva kvinna med det simpla ansiktet och de lugna ögonen berättat med hennes moders röst. Hon kände en beklämning, som ville trycka henne till jorden, men kände sig på samma gång som inför något främmande, något överkligt, något inte att tro på, inte att förstå — något som väckte hennes upprorslust lika mycket som det upprörde henne.

Hennes tankar hade varit som fjättrade, hon hade hört och hört — och en gång hade hon måst småle tviflande åt tanken, att det var hennes moder, hennes eleganta mor, hon som plägat ligga dagen om på soffan med sin roman, till dess det var tid att kläda sig och fara bort på bal, att det var hon, som satt i soffan och berättade om ett lif af umbäranden och elände. Men ögonblicket därefter skakades hon som af en frossbrytning,

och blygseln dref blodet upp i hennes ansikte — det var ju om sitt eget lif, modern talade, och om hennes faders, om Vaschinkas lif i fångenskapen. Det var ej en af dessa drömmar, som förr plägade förfölja Marja Vasiljevna . . .

Det var för öfrigt länge sedan drömmarna togo vägen till dem båda där borta i Sibirien. Till Sydryssland gick hennes drömmars väg — nej, ej ens dit numera. Hon hade slutat upp att drömma liksom att sörja.

Hon satt och stirrade in i brasan.

Hon hade velat det så. Lifvet, det närvarande, hade tagit henne helt.

Men det var upproriska tankar, som nu frigjorde sig i hennes hjärna. Var det verkligen detta hon velat? Var det detta *Fedor* velat, han som trott på henne och hoppats så mycket af henne?

Fedor, han som allt fortfarande omgaf henne, han som var själen i baronessan Blaschkins hem, han var ju ingenting annat än en skylt att skryta med, en symbol för hennes fåfånga. Fedor var död, allting var dött.

Hon satt och stirrade på de glödande bränderna i spiseln, ända till dess Ninette kom in med lamporna. Klockan var fyra och det var baronessans mottagningsdag.

»Det är tändt i salongen.»

Baronessan vaknade upp.

»Jag tar inte emot någon i dag,» sade hon med nästan förskrämd röst.

»Grefve Paul Petrowitsch är där inne,» sade flickan i sin vanliga vördnadsfulla ton.

»Jag tar inte emot någon.»

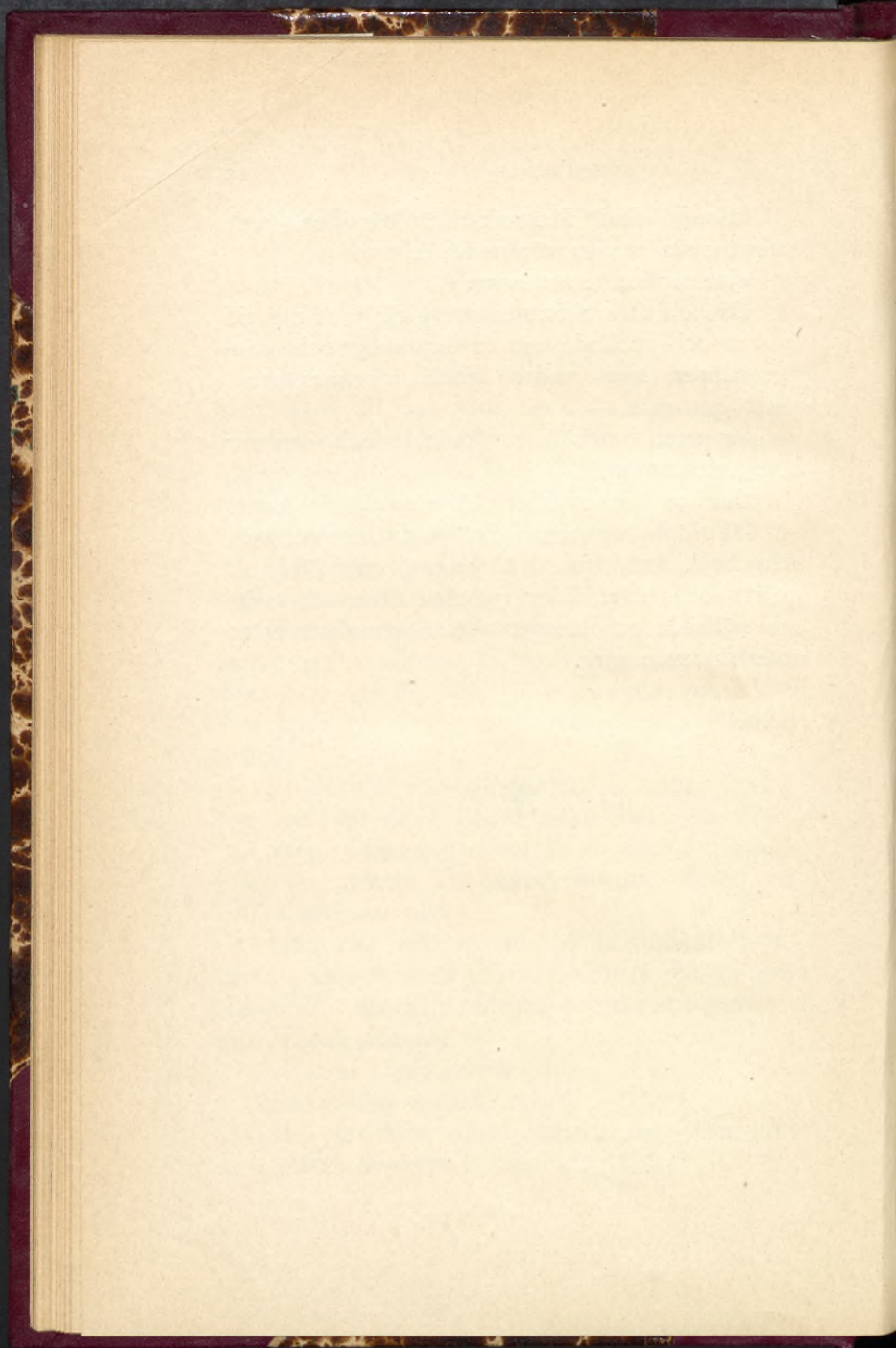
Då hon åter blifvit ensam, gick hon fram till lampan och vecklade upp ett skrynkligt och smutsigt papper, som modern stuckit i hennes hand, innan hon gick.

Papperet innehöll en hårlock, och den var hvit, hvit som snö.

Det var hennes faders hälsning till sin dotter.

Då sjönk baronessan ned på divanen och grät utan hejd, förödmjukad, förkrossad, grät öfver all smärta och ofärd, lifvet rymmer, öfver allt smått och själfviskt och lumpet — hon som aldrig gråtit öfver sin egen sorg.

MIN SOMMARKÄRLEK.

LEK

FINN-SONNARÄRLEK

Det var verkligen inte för att göra några eröfringar, jag for ner till västkusten — det var tvärt om i hopp att få lefva i fred och ro, bada och segla och fiska och tänka på ingenting.

Det började så bra. Jag kom ned till Grebbesvik strax i början af säsongen, innan flickorna från landsorten och stockholmskavaljererna anländt, och jag bildade matlag och båtlag med Faxé och Elkan och Nordin.

Ingen af oss hade kommit dit för att göra eröfringar. Vi hade fullt upp att göra med att segla och profva biljarden och intressera oss för kugelbanan och latas, och när allt det var gjordt, så slutade vi dagen med en liten vira hos Elkan, som hade en dubblett med veranda och allting.

Ja, allt var ganska godt, och vi lefde lyckligt tillsammans i frid och endräkt. Men ser du, där ligger någonting som heter Skärholmen ett stycke utåt fjärden, och det skall också låtsas vara badort. Men det var ett förbaskadt ställe, för aldrig i lifvet har jag haft så mycken otur som där.

Hvad jag hade där att göra?

Jo, ser du, en dag när ångbåten kom — göteborgsbåten, som sen fortsätter vidare till Lysekil och Strömstad — och jag stod på bryggan, så får jag se Hilma Viberg stå på akterdäck.

»Se på Notte! God dag, Notte! Är du här, Notte?» ropade hon.

Jag måste ombord och hälsa — eljes hade hela Grebbesvik fått veta, att hon kallade mig för Notte. Hon hade hittat på den förkortningen genast jag blef notarie i verken. Jag var gammal bekant med henne från flicktiden — det vill säga från den tiden, då hon var flicka — jag var till och med litet släkt med henne och kallade henne Hilma.

Hon hade varit en lifvad tös i sina dar, innan hon gick sta och gifte sig med kapten Viberg, som var en träkmåns — och en skönhet, var hon på sätt och vis ännu, fast hon nu började komma in i sista stadiet.

»Vi ska till Skärholmen,» säger hon, när jag kom upp på däck.

»Hvad i all världen ska ni göra där?» säger jag. »Hoppa hellre i land här i Grebbesvik, ingen människa gräfver ner sig på Skärholmen,» säger jag.

»Skärholmen är en mycket lämplig vistelseort för mig,» säger Klas — träkmånsen — »för jag måste sköta mig, för jag är sjuk.»

»Det syns då, gud ske lof, inte,» menade jag i all oskuld. För en kinkblåsa var han.

»Och vi ä vana vid stället och vi trifs där,» fortsatte han.

Han menade antagligen, att *han* trifdes där. För han var en egoist också.

Jag sa något om, att när man är van att trifvas på ett ställe, så börjar man snart att vantrifvas där, men det var inte lönt att vara kvick för honom. Så pep båten — »kom snart och hälsa på oss,» bad Hilma och tryckte min hand med en värme, som påminde om hennes ungdoms vår, och »ja glöm inte bort oss,» sa Klas i en ton, som ville han säga: »titta öfver till oss om ett år eller två» — och så sprang jag i land, för jag hade ingen dragning till Skärholmen då ännu.

Jag lät några dagar gå, innan jag begaf mig dit ut på min skyldighetsvisit. Ja, jag säger skyldighetsvisit, ty jag ämnade undvika familjekonflikter och flickbekanta, som gift sig med tråkmånsar, och jag hade föresatt mig att jag skulle lefva i fredligt celibat med mina tre pojkar. Men när några dagar gått, så tog jag permission och fick deras välsignelse och for dit ut.

Det var en förmiddag, varm och vacker, som hela sommarn var för resten. Jag får veta, hvar kapten Viberg bor, och jag klättrar dit upp, för det var uppe på en bergsknalle, de bodde, och några vägar fanns det inte i det samhället. Men höns och barnungar och kattor fanns det.

Nå, jag knackar på, hör att någon kommer utsmygande på en balkong och ser, att det är Hilma. Hon nickar och vinkar och ber mig vara

tyst, för Klas sofver. För att inte störa karlen så klef jag utan buller öfver balkongracket, och så satte vi oss att språka.

Ja bevars, hon hade bibehållit sig bra — hon var förstås äldre än jag — och hon var ännu mera pratsam nu än i den flydda vårens dagar.

Till en början talade hon om, att hon som bäst höll på att förtjäna fem kronor.

»Det var sjutton, brukar du förtjäna pengar?» sa jag.

»Jo, var så säker!» sa hon. »Det är så, att Klas inte kan somna, om jag inte sitter bredvid honom. Ett så lugnande inflytande utöfvar jag nu på gamla dagar. Och doktorn har befallt honom att sofva efter gymnastiken. Och Klas opponerar sig aldrig mot doktorer till en tid. Men det kan naturligtvis inte roa *mig* att sitta bredvid honom och inte ha något annat att se på. Då kom han i dag på den utmärkta idén att försöka muta mig med en krona, men den gubben gick inte — jag förblef obeveklig tills han bjöd en femma — och här ser du den. Men vet du, hvad munsjörn gör, när jag motstår till och med femman? Då beställer han in värdinnans katt till sällskap åt sig.»

Då vi affärdat ämnet Klas, frågade jag hur hon själf trufdes.

»Å jo, — här är idylliskt och fridfullt och trefligt — fast jag noga taget tycker det är en smula tråkigt. Klas tycker förstås, att här är ett

himmelrike — ännu så länge. I fjor höstas lofvade han heligt att aldrig mer komma hit.»

Om de hade några trefliga bekanta bland badgästerna?

»Åja, fröken Vogel, som sitter och spelar piano eller läser romaner hela dagen, en smula efterhängsen men mycket snäll. Och Ståls för all del, Maggie Stål — vi ä mycket tillsammans — döttrarna ä Skärholmens skönheter.»

Jag hann inte få veta mer, förr än Klas vaknade och tittade ut. Han föreföll ruggig och inte öfverdrifvet förtjust vid åsynen af mig, fast jag gjort honom till viljes och inte glömt bort honom. För resten såg han ut att inte ha sofvit för mer än två och femti ännu.

»Nå, hva tycks, är här inte angenämt? Skärholmen är en idyll. Vi ha det hemtrefligt och fridfullt — så snart inte grebbesvikarne komma hit för att gapa.»

Han såg ut som om han luktade på något surt, den käre Klas. Och ständigt och jämt drog han i sina mustascher utan att någonsin få dem så långa, som han ville ha dem.

Nu beslöts, att de skulle gå ner och visa mig societeten, och jag skulle äta middag med dem, ordinerade Hilma. Vi gick hennes väg utför berget — »jag går alltid den vägen för att bli magrare,» sa hon. »Hvar gång jag stretar upp för berget, känner jag, hur jag blir lättare.»

»Men när du går ner, så blir du ju fet igen,» menade jag.

Vi kom alldeles ofrivilligt in i vår gamla skämtsamma ton — förr i världen kunde vi aldrig låta bli att nojsa och föra skoj med hvarann. Men hon var allt förändrad sedan dess, och det var inte att undra på — det var nu flera år, som hon bara haft Klas att munhuggas med.

Vi hoppade utför berget och balanserade oss vidare fram efter förmåga — det kallas för stenväggning, det som de ha på sina så kallade gator — och vi kom till en stig mellan bergsknallarna, och jag är nära att stupa öfver en ung herre, som sitter och håller en ung dam om lifvet som en illustration till Klas' påstående, att man hade det idylliskt och angenämt på Skärholmen. De unga tu hvarken hörde eller såg, och när vi kommit förbi deras klyfta, fick jag veta, att det var den äldsta fröken Stål med sin fästman och att de va förlofvade i hemlighet.

Men Hilma upplyste mig om, att den andra fröken inte var alls förlofvad och inte träffades i bergsskrefvor.

Så kom vi ner till societeten, och jag blef presenterad för direktörer och lektorer och possessionater, som alla var öfverens om, att ingen dödlig borde vilja bo i Grebbesvik inne i fjorden, när det fanns ett Skärholmen ute i hafsbandet.

Där nere blef Hilma annekterad af en platt dam med stora ögon, som såg djupt melankolisk ut och som nog var djupt beklagansvärd af en eller annan anledning, som inte angick mig, gud ske lof! Jag blef presenterad för fröken Vogel

och hon frågade med lidande stämma och med en sorgsen blick, om jag visste hvilken grebbesvikare det var som hade varit här ute i söndags och som hade vågat spela Kalle P. på pianot i societeten.

Jag beklagade min okunnighet och delade hennes harm och lofvade att anställa efterforskningar — men för den händelse, att de inte skulle föra till något resultat, så föreslog jag henne komma öfver och spela Tara-bom på pianot i Grebbesvik. Hon skulle vara *så* välkommen.

Men hon tycktes inte känna sig tilltalad af mitt förslag att ta revanche på det sättet.

Nu kom Hilma fram, arm i arm med en välmående och elegant dam.

»Notarien Vallén — fru Stål.»

Så kom en liten gråhårsman, som såg ut som Thiers — »aktuarien Stål» presenterades — så de båda unga damerna: »fröknarna Stål» och så löjtnanten — han, som var hemligt förlofvad med flickan i bergsskrefvan. Jag såg för öfrigt hvarken på honom eller henne. Ty, ser du, den andra dottern! Hon såg ut som . . . ja, det kan göra detsamma, *hur* hon såg ut, men vacker var hon som själfva tusan. Och näpen och stilig i en liten blanklädershatt och i rödt bluslif med en hvit lång halsduk och bredt läderskärp med ett par blåklint uti, du! Hva?

Jag såg ingenting annat än henne, och gud vet hvad jag talade med herrarna om, för nu började man äta smörgås. Jag minns bara, att Klas

morrade, därför att jag slog i en sup åt honom i allra största välmening förstås, men han höll naturligtvis diet, kraken, och fick inte ta sig en snaps, inte ens om jag stod för.

Ståls satt utanför på verandan på allra finaste platsen, som sig bör, och jag kunde se hennes lilla hatt och hennes röda lif genom fönstret, — och följdén blef bland annat den, att när jag skulle ta efterrätt, så tog jag pepparrotssås, som stod kvar sen fisken, till äppelkakan, och de andra herrarna, som kom efter mig, följde exemplet, och sen svor man öfver grebbesvikaren från alla hörn. Jag hade otur från första början på Skärholmen. Jag borde ha blifvit portförbuden, jag var en olycksfågel.

Men detta var bara början — vänta skall du höra!

Ja, den dagen aflopp utan andra olyckor än den med pepparrotssåsen — och den var ju ganska oskyldig men tillräcklig ändå att grundlägga mitt rykte på platsen. Äfven de minsta bidrag till det gemensamma nöjet mottagas med tacksamhet på sådana fridfulla ställen som Skärholmen.

Ty det var alla öfverens om, att här fanns ingenting af de moderna badorternas flärd och tomhet. Här var allting okonstladt och naturenligt, en hvar följde sin smak, och man var helt och hållet ogenerad. Skärholmen var en idyll och inte en bikupa, uttryckte sig vackert fru Stål.

Vi blef inviterade på kaffe i herrskapet Ståls skuggrika verandahörn, som låg i lä med utsikt utåt hafvet. Hon hette Maud du! Hon hade en

färglåda och kunde visst måla akvarell. Hon frågade mig om damerna i Grebbesvik kläda om sig till middagen. Hon var förtrollande!

Jag glömde totalt, att Hilma hade vissa anspråk på mig — jag menar efter det var till henne — och till *Klas* förstås — som jag kommit på visit. Jag glömde öfver hufvud taget att Hilma existerade — det är väl inte att undra på? Jag visade mig så intressant jag kunde för dessa älskvärda människor — bland annat kommer jag ihåg, att jag passade på och sa några enkla ord åt den vördnadsvärde gråhårsmannen, som såg ut som Thiers, om de båda förtjusande unga damerna. Och då sa han skämtsamt: »Och en så väl konserverad mamma de ha!» Det hade han fullkomligt rätt i, för gumman var mycket presentabel och formfulländad och *var* alls ingen gumma utan en medelålders dam med svart hår och frisk hy, något solbränd af västkustluften — Maud var aristokratiskt blek *trots* luften och naturligtvis blond.

Jag blef riktigt rörd af den vördnadsvärde mannens yttrande. Tänk att han påminde mig om sin maka, då jag i ungdomlig ytlighet endast hade öga för rosorna i knopp. Gubben Thiers befanns vara ett mönster för en öm make och fader.

Hela familjen seglade mig in till Grebbesvik, utom de hemligen förlofvade förstås, ty de hade försvunnit. »Kom snart igen,» ropade allesamman, när de landsatt mig på min egen mark och jag

bugande och rörd af så mycken vänlighet svängde min hatt till afsked.

Jag undvek societeten och Elkans veranda, skyndade upp i bergen och ut på Klinten, där jag var ensam med hafvet och månen, och för dem talade jag om, att jag, trots alla goda föresatser, gjort en eröfring.

När jag kommer ned till frukosten dagen därpå, sitter Nordin kvar vid bordet — han var alltid den mest hungrige, fast han var och förblef så mager som en flaggstång. Han talade om, att kotteriet ämnade sig ut på en lång seglats, som skulle vara hela dagen. Man skulle besöka fisklägen och anjovisfabriker och guanomagasin och gud vet hvad för roliga ställen.

Jag var ögonblickligen ense med mig själf om, att jag ingenting hade att göra på deras utfärd. Segla med dem en hel dag, nej tack! Faxe skulle naturligtvis »dra» sina stockholms-historier, som bara skulle distrahera mig, Elkan som hade till specialitet att ha reda på hvad alla människor hette och deras familjeförhållanden, skulle proppa mig full med vetande, som inte angick mig, och Nordin var bara hungrig och sömnig till följd af hafsluften. Hyggliga pojkar alla tre men inbitna materialister utan lyftning och utan anlag för att . . . ja, hur skall jag säga? . . . för att förstå mig eller att förstå *något* ideelt eller upphöjdt öfver hufvud taget.

Jag hade inte tid att följa med dem, sa jag; jag skulle skriva bref och telefonera på riks-

telefon och jag minns inte allt, hvad jag skulle göra.

Men deras segel hade inte väl försvunnit bakom Gräsön, förrän jag hoppar ombord på Lärkan och befäller: Skärholmen. Och gubben Lycke seglar mig lusteligen öfver den blå vägen, ut genom fjorden, och Skärholmens stugor och badhuset och verandorna komma allt närmare, och snart stiger jag i land med mitt klappande hjärta fullt af längtan och undran och hopp.

Men där är öde och tomt, alla båtarna ä borta, baderskörna sola sig på badhusverandan och ha ingenting att göra, restauratriken dricker kaffe vid herrskapet Ståls bord, några pojkar af infödingarna meta krabbor från bron. Jag stiger djärt in i societetssalongen — trots förbudet för icke-skärholmarne att sticka näsan dit in — och jag vågar till och med en titt in i smårummen. Men där satt den i hemlighet förlofvade fröken Stål och lutade sig mot löjtnanten, och de rusade upp och jag rusade ut.

Så går jag på måfå samma väg, som jag gått utför i går. Jag undrar hvem som nu sitter i klyftan, och som jag går och tittar efter den, så är jag nära att trampa sönder fröken Vogel, som placerat sig försåtligt nedanför en sluttning, som jag kom att åka utför.

Hon blef så tacksam och gladt öfverraskad och hon bjöd mig att sitta ner på sin egen schal. Hon läste en bok om subtil och förnäm kärlek och hon anförtrodde mig, att det var så ondt om

bildade människor här på Skärholmen. Där funnos direktörer och rektorer, men förgäfves hade hon sökt efter några frigjorda och andligt förnäma naturer. Och jag tänkte: andligt förnäma, det är just hvad mina tre pojkar på Grebbesvik *inte* ä. Tänk om jag och Vogeln skulle förstå hvarandra!

Men nu för tillfället hade jag inte tid att vara andlig öfverklass i hennes sällskap, ty kärleken alstrar egoism. Jag var så föga förnäm, så jag steg upp och sa adjö helt hjärtlost och brutalt, för jag hade viktiga saker att uträtta. Hennes ögon blef allt större och allt mera vemodiga, stackars flicka, men det kunde jag inte hjälpa.

Jag satte i väg vidare uppåt bergen, som knappast kunna anses utgöra en passande promenadplats för en hederlig stockholmare, som är van att gå i torget. Som jag inte hade någon aning om hvar Ståls residerade, så sökte jag mig fram till Hilmas villa och knackade på.

Intet svar. Hoppa öfver verandastaketet vågade jag inte — jag hade redan en gång trotsat anständighetens lagar och gått in den vägen, och »två gånger är en vana», säger ordspråket. Och jag kunde tänka mig, att Klas inte skulle tycka riktigt om en sådan vana från min sida.

Jag knackar och bultar. Men allt förblir tyst därinne — det tycks inte ha varit någon femma att förtjäna i dag.

Jag hade intet annat att göra än att gå direkt tillbaka ner till stranden — när jag säger direkt, så menar jag förstås, att jag gick vilse i krokarna

och kom till sillbodas och andra uthus, där jag inte hade något att göra. Efter alla skärholmare voro bortflugna, så återstod för mig ingenting annat än att återvända till Grebbesviks flärd och moderna fåfänglighet. Där hade jag musik och grönska och skugga och trappor i bergen och allting efter nutidens fordringar, hvad går jag då här för och bryter af mig fötterna i den här hålan — man vet ju inte ens hvad man skall kalla den, ty när jag frågade en inföding, om de kalla Skärholmen by eller fiskläge eller köping, så svarade han, att de säger »*opp igenom*».

Jag frågade restauratriken, som fortfarande njöt af sin sorgfria tillvaro i herrskapets Ståls hörn, efter sagda herrskap och fick veta att de farit ut att segla. Jag tackade för underrättelsen, fast den inte var något att tacka för. Och så är jag just färdig att gå ombord på min Lärka, då jag får se Hilma komma ut från societeten. Hon hälsar betydligt mera reserveradt än i går, och jag känner på mig, att hon i dag inte skulle uppmuntra mig till att hoppa öfver balkongräcken och inte öfver andra skacklor heller. Men jag låtsas om ingenting, jag tackar henne med värme för den oförgätliga gårdagen, och hon säger utan att blinka, att hon och Klas varit rädda för att de inte förmått göra nämnda dag så angenäm för mig, som de så hjärtligt velat.

En sådan hycklerska! Men jag låtsas inte begripa gliringen, och inte kommer jag heller i håg, att jag varit oartig mot henne i går, ty då

måste jag ju säga orsaken, och då skulle hon bli svartsjuk på sin väninna. Utan jag för samtalet fint in på de öfriga badgästerna här på det idylliska Skärholmen.

Hon hade haft alldeles rätt, sa jag. Ståls voro verkligen utomordentligt älskvärda och tilldragande människor.

»Ja bevars,» säger hon, »om de bara kunde vänja sig af med att vilja flyta ofvanpå vid alla möjliga tillfällen.»

Jag tog naturligtvis deras försvar. Då befanns det, att det alls inte var Hilmas afsikt att säga något ofördelaktigt om dem — tvärt om — men det *var* ändå så, att de alltid ville tränga sig fram och ta de främsta platserna.

»Näja,» menade jag, »när man har två så vackra unga damer att förevisa.»

»Den ena är ju upptagen,» säger hon. »Ja, lilla Maud är förstås ganska nätt.»

Hon *sa*: ganska nätt! Hon uttryckte sig verkligen så.

»Och aktuarien är ju en välvillig och anspråklös man. Det är en lustig vana de ha, att kalla honom 'aktuarien' och inte säga pappa. Det är originelt, men det låter trefligt och näpet.»

»Det är ju helt naturligt,» sa hon.

»En gång,» fortfor jag, »hörde jag fru Stål kalla honom för 'lilla gubben'. Det tycks vara ett ovanligt harmoniskt äktenskap.»

»Hvad säger du?» sa Hilma och såg upp med stora ögon.

Jag tänkte inte på det då, men långt efteråt kom jag ihåg hennes min. Hon blef med ens mycket uppspelt från det hon varit stram, skrattade åt allt roligt jag sa och retade mig, och jag kom in i mina gamla tag, och det var inte långt ifrån, att jag börjat leka ta fatt med henne på planen framför societeten.

Så kom Klas naturligtvis och afbröt oss. Han dök ner från »oppigenom» med sin hvita mössa i nacken, hade sin mest världsföraktande sura min på sig och öfverrocken knäppt upp till hakan. Han morrade och tvinnade mustascherna och kunde inte stå stilla, men han kunde inte ändå tiga med det viktiga och brådskande, han hade att säga sin äkta hälft.

Han ville påminna henne om att han hade disposition för att få gulsot, det hade doktorn sagt för ett år sen, men hon tycktes ha glömt det. Om han blefve ond, kunde han få gulsot. »Och man kan dö af gulsot. Du borde tänka på det!» sa han.

Detta var antagligen slutorden i något för tidigt afbrutet förtroligt samtal de äkta hälfterna emellan. Jag ville inte störa längre utan rekommenderade mig, fastän jag såg den ensamma fröken Vogel sväfva ner från bergen, där hon längtat förgefves efter någon förnäm själafrände. Hon borde försöka med Klas.

Kapten Lycke hissade seglen, och Lärkan stack ut på fjärden. Om kapten kände herrskapet Stål? frågade jag — aktuarien Stål? Jo, han hade seglat

med dem en gång — »aktörn» hade inte visat sig sjövan.

»Vi måste ut och söka efter aktörn,» befallde jag.

»Ja, det blir inte godt att få reda på'n,» menade gubben.

Vi seglade genom alla sund och rundt alla holmar, vi strök förbi en mängd andra seglare, vi flög omkring som den flygande holländaren ända tills det var tid att flyga hem och äta middag.

Jag kommer in i matsalen och får se kotteriet sitta där i högönsklig välmåga. De hade inte brytt sig om att göra den långa segelturen utan mig, det skulle ha varit synd om jag inte fått vara med, för det var intressanta ställen, de ämnat besöka. »Utan vi for hem efter en timmes seglats för att skrifva bref, vi också. Telefonera kunde vi inte — du har ju uppehållit telefonen hela förmidagen.»

»För resten,» sa Elkan — han som kände till alla människor — »var det skada att du var upptagen. Du skulle eljes fått se en vacker flicka, en fröken Stål. Hon och hennes familj har varit här från Skärholmen. De gick här i timtal och inspekterade allting, och de for sin väg för en halftimme sedan. Flickan var söt!»

Söt! Han kallade den öfverjordiska varelsen *söt!!*

Jag sa honom inte hvad jag tänkte om honom. Jag hade för öfrigt visst ingen tid att tänka *någon-ting* om honom, jag tänkte bara *ett*: att hon varit

här för att få återse mig och att jag varit en åsna, som inte förstått att hon skulle komma och förstått att hålla mig hemma.

Elkan berättade, att han sett hennes fader, assessorn, en gång i vintras.

»Fadern är aktuarie,» sa jag. »Jag känner familjen mycket väl.»

»Nej, han är assessor,» påstod Elkan. »I hof-rätten.»

Jag brydde mig inte om att motsäga honom. Jag fann hans tvärsäkra påstående betecknande för hans ytlighet. Han tog aldrig riktig reda på någonting utan nöjde sig med sväfvande begrepp om allt. Som jag inte var hågad att tala med dem om känslor som låg utom deras horisont, lät jag frågan förfalla, och det var dumt af mig, och jag glömde strax bort hans »assessor», som jag bort ha i minne.

De andra ville spela vira på eftermiddagen. Dessa materialister ville förleda mig till att spela vira i stället för att njuta af naturen. Men jag sa pass och gick upp på Klinten och längtade.

De visade mig en besvärande vänlighet, de tre kamraterna. Nästa morgon ville de ha mig ut att fiska — alldeles som om det kunde roa mig att sitta i en båt med dem och dra upp våta koljor. Det var en snaskig sysselsättning — och banal, poesilös, oförnäm.

»Jaså, du vill lägga ut dina krokare på annat håll, du,» sa Faxen. Han hade den svagheten att tro sig vara kvick,

Jag höll mig hemma hela dagen och skref »Tankar» till henne.

Inte heller dagen därpå ville jag fara dit ut. Låt dem längta, jag hade fast beslutit att förbli ståndaktig och invänta dem här på egen mark.

På middagen kom jag ner till bazaren för att få mig ett par buketter och fara dit med dem, då jag fick se Klas sitta utanför restauranten. Han satt solo och drack absint.

»Håller bror inte diet?» frågade jag.

»Jo — under min vistelse på Skärholmen,» svarade han med mycken säkerhet.

Han var en lustig fagott, vännen Klas. Han befanns vara en helt annan människa nu mot när man träffade honom ute på holmen. Hans världsförakt var aflagdt för dagen och han var nöjd med sina mustascher sådana de voro. Han gick och köpte de grannaste rosor som fanns. Han köpte en massa småsaker i bazaren — »tror du det här ska roa Hilma?» frågade han mig gång på gång. Bakelser köpte han också, en stor påse full — han var svag för snask, gamle karlen. »Hilma får allt hvad hon pekar på, jag förekommer alla hennes önsknigar.» Han var mycket meddelsam, min vän Klas.

Vi slog oss ner i en berså, där han förtrodde mig, att Hilma inte uppskattade honom så, som han borde bli uppskattad. »Jag gör allt för att göra henne glad. Men hon bryr sig öfver hufvud taget inte om hvad jag tycker. Men jag tycker om henne ändå, jag är sådan.»

Han berättade hur känslolös Hilma var för alla presenter, han öfverraskade henne med, hur hon alls inte fäste något afseende vid att han tyckte om god mat, hur mycket bråk han haft för att få henne att upphöra med att måla — hon hade målat när hon var flicka, men det roade honom alls inte att se henne slaska med färger. Hon stack penseln i munnen — det kunde inte vara hälsosamt. Slutet på hans föredrag blef: »Man skall aldrig trassla sig in med fruntimmer — följ du mitt råd: låt bli att trassla med fruntimmer!»

Det var erfarenheten, som talade till mig, den ofarfarne.

För resten trasslade jag alls inte — jag *älskade* djupt och allvarligt och för eviga tider, men det sa jag lyckligtvis inte åt honom.

Till slut så for Klas sin väg, tog på sig kappan och sydvest och kröp ner bakom seglet. Af finkänslighet hade jag inte nämnt Ståls namn på hela tiden. *Han* var åtminstone inte stucken, fast jag glömt honom och Hilma för Maud, den änglavarelsen. Jag hade gjort honom orätt, han var både sympatisk och hänsynsfull. Jag beslöt att rekommendera honom hos fröken Vogel.

På eftermiddagen gick jag mina ensliga vägar och beslöt att *kanske* fara ut dagen därpå.

Det var kvalmigt och stiltje den dagen, starkt solsken men tvifvelaktiga molngubbar i öster. Kapten Lycke seglade mig dit ut på eftermiddagen — han hade seglat i går, berättade han, med »aktörn» och hans fruntimmer, och de hade talat om under-

tecknad. Min finkänslighet afhöll mig från att fråga hvad de sagt. Jag var inte inbilsk och ville inte bli det.

Denna gång hade jag tur — till en början.

Genast jag kom fram stötte jag ihop med aktuarien. Den välvillige familjefadern bjöd mig på kafferep i parken — det tycktes verkligen finnas en så kallad park på Skärholmen — och vi följdes åt utefter stranden från badhuset. Under vägen berättade den vördnadsvärde gråhårsmannen några anekdoter, som . . . ja, det hör då inte hit, och dem renom är allting rent. För resten såg han ut att alltid tänka på något lustigt och att alltid ha småroligt för sig själf.

Parken befanns bestå af några lummiga träd, som växte upp ur en oklippt gräsmatta, det hela låg nere vid stranden i lä af ett berg. En hvit klädning lyste i det gröna — det var *hon*.

Hon var förtjusande.

»Så roligt att ni kom hit!» sa hon — tänk att hon sa det! Och räckte mig sin lilla hand.

Och tänk dig, att jag fick tala med henne mellan fyra ögon, ty pappa Thiers försvann taktfullt, nästan öfverraskande taktfullt.

Hon frågade hvad -vi gjorde i Grebbesvik. Och tänk, hon sa, att hon längtar dit — hvilket fint sätt att uttrycka en känsla, alltför eterisk och skygg för att kunna klädas i rättframma, hvardagliga ord!

Så frågade hon om det var sant att minister Henschels fru hade femtio klädningar och tjugu

hattar med sig i Grebbesvik. Jag svarade, att det inte var alla unga damer, som behöfde klädningar för att förtrolla. Hon fann madame Henschel bäst i lilas — tyckte inte notariens detsamma? Vi fördjupade oss i det mest intressanta samtal. Violet och mauve passade också till madame Henschels hy, men på sista försvarsfesten hade hon uppträdt i gult och svart, var det inte löjligt?

Hon var bedårande! Och fröken Vogel går och saknar själsaristokrater på Skärholmen, då hon finns där! Hon bad mig fästa upp en hängmatta bakom kaffebordet. Det var gjordt på ett ögonblick. Högt gräs nedanför, ingen fara att slå sig. Vi afprovade den genom att sätta oss bredvid hvarandra. Hon skrek litet och påstod att hon aldrig skulle komma upp igen. Hon var rädd, för där var ett dike bakom. Jag vågade den djärfva bekännelsen, att det skulle vara förtjusande att falla i diket i hennes sällskap. Men just som vi hade kommit så långt, så dök Hilma och Klas upp mellan buskarna — Hilma klädd i något ljust och luftigt och ömtåligt och i en ny hatt med en hel krans af blommor omkring.

Min sköna Hilma smålog med det slags leende, som hon lagt sig till på sista tiden, men Klas sa »go eftermiddag», som det är brukligt att säga där på trakten — med en ton, som skulle ha sagt: Lyd mitt råd, gosse, och trassla inte!

När Maud lyckades komma upp ur hängmattan, gick hon för att ge order om kaffet. Hilma

slog sig ner i den enda bekväma stol, som fanns att tillgå — en djup korgstol.

»Det var märkvärdigt,» sade hon så fort som Maud var utanför grinden. »Jag tog er för löjtnanten och hans fästmö.»

Tror du att jag kände mig smickrad?

»Lycka till!» sa Klas.

»Hvad då till?» frågade jag. »Nej, jag försäkrar,» sa jag.

Men det hjälpte inte.

»Gör dig inte till, du lurar inte mig,» skratade han och såg belåten ut — jag förstod nog hvarför, nu kunde han förstås vara lugn för sin Hilma, han var ju svartsjuk som en bengalisk tiger.

Jaså, mitt herrskap, tänkte jag. Jag beslöt att inte vidare ge dem anledning till att göra några närgångna iakttagelser, jag beslöt att sluta min känsla inom mitt eget bröst. Vår kärlek skulle blomma osedd i dalen i lä af alla råa vindar.

Deras ogrannlaga hänsyftningar blef anledning till, att jag alls inte gjorde några slags förfrågningar om Ståls, och *det* var i sin ordning orsak till min *stora* otur, som du skall få höra i sinom tid.

Innan Ståls infann sig, hade Hilma emeller tid upplyst mig om, att någon synnerlig nobless borde man inte söka hos hennes goda väninna, Maggie Stål.

Hon hade ett färskt exempel att berätta. De båda fruarna hade i middags varit och badat samtidigt, och Maggie hade inte tyckt om att Hilma hade en äkta badkostym från Paris. Därför hade

hon reglat dörrarna till afklädningsrummen, så att ingen annan skulle kunna göra jämförelser. Och där blef professors döttrar instängda och fick inte gå i bassängen förr än fru Stål behagat sluta bada. Hvad sägs om det?

Klas sade, att det var oförsiktigt af Hilma att bada i sjön. *Han* badade aldrig i sjön.

Ja, han som var klen.

Hon kunde bli klen. Han måste gå i ständig oro för henne. Och det var farligt för honom att oro sig, han kunde få gulsot, »du borde tänka på det.»

Tänk om Hilma skulle gå och tänka på allt, som han bad henne tänka på!

Nu intågade fru Stål, elegant i ljusgult med spetsar och broderier — i dag var hela världen elegant — och med ett fridsbådande solskensleende i sitt runda ansikte. Aktuarien kom och Maud kom igen — till och med de förlofvade värdigades skänka oss tio minuter af en dyrbar tid.

Fru Stål passade ögonblickligen på att slå sig ner i den stora korgstolen, som Hilma varit oförsiktig nog att stiga upp ur för att hälsa.

»Den här stolen sitter man riktigt bra i,» sade fru Stål.

»Är den bred nog åt dig?» replikerade Hilma.

Skämtet upptogs nådigt. Fru Stål lyfte varnande sitt pekfinger, och Hilma var nöjd med sig själf och skrattade.

Kaffet inmundigades under den bästa stämning. Hon bjöd på småbröd och var så näpen så jag

hade velat äta upp henne. De båda fruarna voro idel vänlighet. Klas hade fått fatt i den välvillige aktuarien och beskref sin badregim och jag skildrade för *henne* mitt ensamma lifs ensamhet. De förlofvade hade förstås sjunkit i jorden — de hade en öfvernaturlig förmåga att kunna göra sig osynliga.

Så fick vi munk och mådde godt.

»Hvad tror herrskapet om vädret? Det är så kvalmigt, så jag är nästan kokt,» började fru Stål.

Hilma förklarade naturligtvis ögonblickligen, att *hon* höll på att svalna.

»En utbrunnen vulkan!» sade då fru Stål med sitt humoristiska leende. Hon imponerade alltid genom sitt öfverlägsna lugn.

Hilma hämnades genom att ta upp en gåsfjäder, som hon fick se i gräset framför sin väninnas fötter, och fråga, hvilken som tappat den. Men fru Stål sträckte makligt ut sin arm och plockade upp en kork från gräset och sade med sitt älskvärda småleende, att det var förmodligen den samma, som tappat både det ena och det andra.

Den största endräkt rådde fortfarande.

Till dess det med ens blef olycksbådande mörkt omkring oss.

»Har herrskapet inte beställt vackert väder?» frågade Hilma.

»Det är ingen fara,» förklarade aktuarien. »Det är åskmolnens skyldighet att gå emot vinden. De komma inte öfver oss.»

Men i detsamma blef himlen mörkgredelin och det började plumsa ner stora droppar, och åskan slog en hvirvel öfver våra hufvuden.

»Det är bäst att damerna skynda sig hem,» rådde dem den omtänksamme fadern.

Nej, då skulle de förstöra sina klädningar.

»Om damerna sätta sig i hängmattan och ta schalar och båda paraplyerna öfver sig så bli ni alls inte våta,» föreslog jag. Jag *skulle* bli dagens hjälte, jag skulle rädda damerna, det vill säga deras klädningar. Fy katten, i parentes sagdt, så de klä sig! Komma i spetsar och hvitt och ljusblått och luftiga skyar, när det är åskväder!

Nå, Hilma hoppade ögonblickligen upp i hängmattan med sina luftiga grannlåter refvade och paraplyet uppspänt.

»Håller hängmattan?» frågade Mauds mamma.

»Ja då, notarien har hängt upp den,» svarade *hon* med en trygghet och en tillförsikt, som helt eröfrade mitt hjärta.

Fru Stål sjönk ner i hängmattan så att den tog en betänklig öfverhalning. Maud slöt sig intill henne och bjöd mig med omotståndlig älskvärdhet att ta plats vid sin sida.

Jag var lycklig, jag satt bredvid henne — och så trångt, så ljufligt trångt! Men bekvämt var det just inte. Hängmattans kant vek sig uppåt, så att vi nära nog måste vända benen i vädret alla fyra. Allt vatten, som forsade från paraplyerna, rann ner i nacken på mig, men det var i alla fall härligt. Jag hade bara litet svårt att andas, och de

båda fruarna skrattade och pustade och ingen af oss kunde röra en fena. Hur vi skulle bära oss åt att komma *ur* hängmattan, det visste nog ingen.

Men vi kom *ur* den alldeles utmärkt fort.

Jag känner med ens hur vi sjunker, repet ger vika, och vi tumlar allihop i en hög om hvarann rätt ner i diket. Inom ett ögonblick var det gjordt. Det kan inte beskrivas. *Jag* föll visserligen mjukt och var snart uppe igen, men att plocka upp damerna var inte det lättaste. De va betydligt vattlagda och liknade Ägirs döttrar. Maud var hänförande. Hennes hår hade fallit ner och hon hade ängsblommor och grässtrån intrasslade i sina gyllene lockar som en Ofelia. Och hennes klädning, som *hade varit* vit, skiftade i de vackraste gula och gröna nyanser.

Fru Stål såg ut som en groda, när hon kom uppkraflande *ur* det alnshöga gräset, elåröd i ansiktet och alls inte inne i situationen. Hon frustade och pustade, och ögonen sutto utanför hufvudet. Hennes spetsar och broderier aktade jag mig för att titta på.

Men Hilma var blek af förgelse, för hon måtte ha kommit underst, och det var nog inte riktigt lämpligt för alla hennes ömtaligheter, och hennes finaste hatt hade kommit *allra* underst. Hon såg inte så luftig ut som för en stund sedan — hon såg tvärt om ut som om hon kom *ur* sjön.

Om det hade varit ett *salt* bad, så skulle det åtminstone varit hälsosamt!

Där stod vi och såg antagligen dumma ut allihop — utom *hon* förstås — och regnet stod som spön i backen rundt omkring oss. Jag hittade inte på att säga någonting, som kunde ha visat, att jag behärskade situationen, men jag tog upp det ena paraplyet och erbjöd det artigt åt fru Stål.

Men hon var känslolös för min uppmärksamhet och sa med en isande köld: »Tack, det var allt för vänligt!»

Då sa Hilma:

»Å, jag tycker du kom ifrån det för godt pris. Du förstod att flyta ofvanpå som alltid.»

Hennes väninna fru Stål såg inte godmodig ut i det ögonblicket. Det såg ut att bli åskväder också nere på jorden. För att afleda ett möjligt utbrott sökte jag lugna damerna genom att upplysa dem om att hängmattan var oskadad. Det var ju *deras* hängmatta. Repet hade inte brustit, utan det var knuten som gått upp. Ingenting var enklare.

»Jag kan tro det,» sa fru Stål. »Det var ju notariens knut.»

Det fick jag. Jag stod där som en våt hund och hade allt *deras* paraplyvatten samladt på min rygg ända ner i strumporna. Regnet öste öfver oss från träden, och kaffet i kopporna var antagligen en smula utspädt vid det här laget.

Jag dristade en ödmjuk fråga, om det inte vore på tiden att lämna lokalen.

För resten utvecklade jag en verksamhet, som inte blef uppskattad efter förtjänst. Jag bredde

öfver *henne* den torraste schal, jag hittade, jag fiskade upp kuddar och näsdukar, och så konvojerade jag damerna en i sänder genom det höga gräset fram till grinden, hvilket gick så till, att jag höll mig tätt bakom damen och höll paraplyet öfver *henne*, som behöfde båda händerna till att hålla upp allt som anständigtvis kunde hållas upp. Halt var det, som om man hade gått på såpa, men himlen förskonade mig nådeligen från att halka omkull med någon af de tre. Inte ens med *henne* skulle jag nu ha velat halka.

Solen var nu uppe igen och skrattade bakom regnmolnen, och det glittrade och glimmade och log öfver allt, utom i mitt bedröfvade hjärta. Och nu, när vi alla voro på det torra, det vill säga nere på vägen, så kom de ihåg herrarne. Hvart i all världen hade herrarne tagit vägen? Jag räknades inte till herrarne nu inte.

Den vördnadsvärde fadern hade räddat sig, som det en förståndig äldre man ägnar och anstår, men Klas kom just som det slutade regna — han var också kommen till förståndets ålder — i sydväst, regnkappa och sjöstöflar, för att höra efter om Hilma var våt. Och han hade genast klart för sig, hvad han skulle säga i innevarande situation — det var, att han inte tålde vid en sådan oro, och att hon hade bort tänka på det i stället för att stanna här och dra döden på sig.

De båda fruarna bevärdigade mig knappt med ett adjö till lön för mina ansträngningar, fast jag arbetat så att svetten lackade. Men *hon* gjorde en

liten knix på nacken, som föranledde mig att tacka för det i alla händelser oförgätliga kafferepet. Hvarefter en hvar gick att hänga upp sig till torkning — mig lämnade de vind för våg, genomblöt men lycklig.

De voro inte väl borta, förr än jag fick se de hemligen förlofvade komma spatserande under ett paraply, ett *gemensamt* paraply förstås. De hade trängt och trefligt under tak och va nytra och glada.

»Det var ett riktigt trefligt regnväder,» sa de i förbigående till mig.

Jag fick stå där och önska, att också jag hade ett eget tak med en i mig förälskad flicka under — och hon skulle heta Maud — det *hette* hon ju förresten också.

Jag skyndade ned i varmbadhuset och vred ur mig som en trasa. Och så seglade jag hem efter den märkliga dagens alla sinnesrörelser och träffade mina tre materialister.

Att jag deltagit i ett särdeles gladt kafferep på Skärholmen, var allt hvad de fick veta.

Dagen därpå skickade jag buketter ut till alla tre damerna jämte förfrågningar om deras hälsa. Jag vågade inte presentera mig själf — jag var rädd att de kunnat spara en dusch åt mig från skuren i går.

Kamraterna visade mig mycket deltagande den dagen.

Dagen därpå kom Hilma seglande och hade med sig en pojke med en väldig pappask. Hon

sökte en sömmerska, som skulle kunna reparera hennes ramponerade ömtaligheter. Hon var mycket onådig och förklarade, att hon inte kunde inse, hvad en grebbesvikare som jag hade för rättighet att komma och ställa till trassel i deras idylliska vrå ibland bergen, där allt varit så fridfullt, innan jag behagade hedra stället med mina besök.

Så där ja, tänkte jag, nu börjar också *hon* tala om att jag trasslar!

Men jag kunde ändå inte inse, att jag gjort något ondt. Att damerna ramlade i diket kunde jag väl inte hjälpa. Jag hade för öfrigt följt med i diket utan betänkligheter — hvad hade hon då att beklaga sig öfver, frågade jag.

Jo, Maggie Stål hade blifvit rent odräglig på sista tiden.

De hade varit de bästa vänner i förgår, men det vågade jag inte påminna om. Jag sa bara att det måtte jag väl inte rå för.

Jo, det var just hvad jag gjorde:

»Det hör ju till det där herrskapets vanor att lägga beslag på alla nykomna — det fanns inte *en* bland fjolårets ungherrar, som inte genomgått stadiet Stål. Och du är till på köpet släkt med mig, därför skulle du naturligtvis metas upp af den där intriganta damen.»

»Metas? Du uttrycker dig något originellt,» sa jag. »Jag är väl ingen *fisk*, fast jag inte är hvarken löjtnant eller kapten,» sa jag.

»Hon har intrigerat mot mig allt sen du kom,» förklarade Hilma.

Jag tyckte för min del, att det inte var fritt ifrån, att det inte varit min kära Hilma, som *börjat* med små pikar och elakheter mot sin allra bästa väninna, när det såg ut som skulle jag bli uppmetad af Ståls. Men det vågade jag förstås inte säga.

»Hon är så elak, så jag vill aldrig ha med henne att göra. Nyss när jag var på väg ner till ångbåten, så möter jag henne på bron och kunde inte undgå henne. Hon gick där lugn och loj och skinande af välmåga med sin röda parasoll, som hon har för att hennes starka färg inte skall märkas. 'Skall du in och hälsa på i Grebbesvik?' började hon. 'Hälsa på!' jag förstod piken. Jag upplyste hennes nåd om, att jag skulle dit för att få min toalett om möjligt upphjälpt efter *hennes* kafferep. 'Regnskuren var verkligen utom programmet,' sa hon då med sin impertinenta min, hvarpå jag fann mig föranlåten att säga henne, att notarien däremot tycktes höra till herrskapets program.

»De hänger ju efter dig på ett riktigt opasande sätt. Till och med personer som de eljes inte kan tåla, håller de till godo med, om de tro, att det kan reta mig. Den där gåsen Betty Vogel till exempel. Hon skapade sig alltid så söt mot mig och ville spela *quatremains*, och det var så förtjusande, när jag var så rar och spelade Schumann för henne. Så härom dagen kommer kamrern och frågar mig, om pianot måste stämmas till soarén om lördag, och då blir hon utom sig

af förargelse öfver att han inte frågat *henne*. Ty hon är naturligtvis mera musikalisk än jag, och nu hade kamrern förolämpat henne. Det där fick jag inte veta förr än efteråt. Men samma afton ville hon ha en uppgörelse med mig, och då hade jag händelsevis brådt och gick henne förbi utan att säga någonting, och sen hejdade hon mig i dörren till damrummet och frågade, hvarför jag var ond på henne. Jag begrep ingenting, men hon grät och sade, att ingen förstod henne och att hon var öfverflödig på denna jord och att hon ämnade fara till Marstrand, där hon hade vänner. Då sa jag, att hon ju inte var ensam på denna jord, eftersom hon hade vänner i Marstrand, och då sa hon ingenting utan gick sin väg.

»Men tror du inte att Ståls ögonblickligen tog vara på henne? De ä oskiljaktiga nu, Maggie och hon. Jag förstår inte hvad Maggie kan ha för nöje af den sentimentala fjollan!

»Jag vet ingen mera retsam människa än Maggie, just därför att hon aldrig gör sig något besvär och aldrig gör något väsen af sig. Hon slår sig ner på den bekvämaste plats hon kan upptäcka, och där blir hon sittande, loj och maklig, och bara sträcker ut handen och tar för sig allting. Hon är som en stor spindel. Men hon ser alltid liknöjd och sömning ut.

»Och så oartig hon är sen! Kan du tänka dig, när jag hade kafferep på Gräsön — då hade vi minsann inga störtskurar inte utan det härligaste solsken hela kvällen — så ger hon sig till att

somna — det skulle förstås vara hafsluftens inverkan. Bäst det är får jag se att hon ligger och gapar som en död abborre.»

Jag vågade inte säga, hvad jag tänkte, när min söta Hilma hunnit så långt. Jag tänkte, att de som hålla munnen öppen när de sofva, hålla den igen när de ä vakna. Utan i stället frågade jag helt vetgirigt, hvarför hon inte väckte väninnan.

»Nej — jag tog mig allt en liten lur, jag också,» sa hon.

Den repliken gjorde henne mildare stämd, ty sinne för humor hade hon onekligen, och jag behöfde inte, som jag hade tänkt, tala om för henne, hur älskvärd *Klas* plägade vara, när han kom till Grebbesvik på en man hand, ty så fort hon märkte, att hon väckte uppmärksamhet hos de förbigående, så lyste hon upp. Hon drog mig med sig på sina ärenden, till sömmerskan och på konditoriet — »nu ä vi hos Oskar Berg» — och hon bjöd på chokolad och så promenerade vi i badhusparken, där musiken blåste och där det var ett vimmel af folk.

Ända till dess *Klas* naturligtvis kom sättande i sin eviga segelmössa och med öfverrocken igenknäppt upp till hakan.

Han tycktes alltid ha reda på, när Hilma sällskapade med en herre. Då kom han tvärt — och alltid i otid förstås.

Nu befanns det, att hans älskeliga maka valt den timme, då *Klas* gymnastiserade och skötte sin

hälsa till bådas gemensamma bästa, för att försvinna, och då kunde han naturligtvis inte somna, fast han var ordinerad att sofva, hvilket hon borde komma ihåg. Och nu hade han handlat tvärt emot ordinationen, då han for hit.

Hon upptog hans meddelande med mycken jämnvikt. Först retade hon honom genom att säga: »Tänk om man gjorde allt hvad man borde,» och så retade hon honom yttervärre genom att säga: »Det var för resten bra att du kom. Jag har ingå småmynt kvar utan ämnade låna af Notte. Men nu, när du kommit hit, skall vi ha roligt. Tänk om vi skulle stanna och äta middag här!»

Jag var genast inne i stämningen.

»Ja, en fin middag!» sa jag. »Vi ska inte alls tänka på hvad det kostar — det blir så att säga en konkursmiddag.»

Hon gaf mig en gillande blick. Så skulle Klas tas. »Han kommer att gräla sen, det enda som biter på honom är, om han får en verkligt god middag med Chambertin. Då förlåter han mig,» hviskade hon, då han redan var flera steg framför oss på väg ner till bryggan. Han kom tillbaka till oss och sa, att han inte hade lust, att maten var dålig och att han inte kunde tåla mäsingsmusik.

»Men Hilma får ju allt hvad hon vill,» citerade jag hans yttrande från den gången han var ensam här.

»Jag vill det för öfrigt inte längre,» sa hon mjukt, »eftersom *du* inte vill det.»

»Vill du inte?» sa han. »För en minut sen ville du? *Hvad* vill du egentligen? Vill du stanna?»

»Nej, inte för allt i världen.»

»Jaså! Men *jag* stannar, det är *hvad* jag gör. Jag trodde det skulle göra dig ett nöje, om jag stannade. Men att göra dig till lags, det vill jag inte åtaga mig.»

Han gick ond före oss in på restauranten. När vi satt oss, sade Hilma »*S*» och tittade på honom och på mig med en skälmsk min. Nu var hon på det allra bästa lynne.

»*Hvad* är det för frimurarspråk?» frågade jag.

»Det är den nyaste uppfinningen på Skärholmen.» Hon berättade, att en regnig kväll, när de kommit från en seglats genomfrusna, så hade damerna varit absolut tvungna att ta sig en liten — liten half sup för att undvika förkylning. Då hade en af herrarne, som är docent i matematik, räknat ut, att om damerna en annan gång kände sig frusna, så skulle de bara säga *S*, så visste man, att det gällde preservativ mot förkylning. Och det hade nog händt ett par gånger — men hon bedyrade, att det bara var ett par gånger — att de sagt *S*.

Klas fann det okvinnligt att — att förråda dylika frimurarhemligheter. Han bad Hilma vara lugn, och därpå gick han och jag och tog oss en smörgås och sade *S* och fann det ganska godt.

Det blef en riktigt animerad middag, sedan Klas kommit öfverens med sig själf om att all diet skulle upphöra för dagen. Det var först, då

han märkte hur Hilma koketterade med sina ögon och sin lorgnett, som den bengaliska tigern inom honom vaknade till lif och han började fräsa af förargelse, hvilket kanske glädde henne. Hon befallde fram Triple sec till kaffet och frågade mig, enkom för att roa lilla Klas, om jag hade en cigarrett åt henne.

Han såg ut att vara nära att spricka, men han sprack inte.

Bäst vi sitter där utanför kaféet med de hvita seglen i rad nedanför oss och den glittrande fjärden med båtar och bergskedjorna förgyllda af middagssolen, så få vi se Ståls komma tågande. Maud hade skär klädning med stora puffärmar och en stor halmhatt och var strålände fager.

»Det var angenämt att se att herrskapet har återfunnit hvarandra,» sade fru Maggie med sin mest mjuka ton.

Hilma hittade inte på något svar. Att klösa ögonen ur sin bästa väninna här, där man satt som på Hasselbacken, skulle vara mindre korrekt. Därför log hon sitt sötaste löje tills vidare.

Men så hittade hon en anfallspunkt.

»Har du haft hjärta att lämna Betty Vogel?» frågade hon.

»Jag tänker att ingen flyger bort med henne,» svarade fru Stål liknöjdt. »För öfrigt måste hon invänta pianostämmaren.»

Det var en pik åt Hilma för den där pianohistorien,

Därpå vände sig fru Stål till mig och tackade för blommorna. *Hon* tackade också. Jag uttryckte min glädje öfver att duschen i förgår aflupit utan förkylning. Om kullerbyttan påminde jag dem inte — jag tänker de kom nog ihåg den ändå.

Så fick aktuarien syn på hur Klas satt och bolmade på en stor cigarr och smuttade på Triple sec'en.

»Aj aj, kapten, jag skall skvallra för doktorn.»

På andra sidan fjärden gick ju Klas och berättade om sin badregim. Nu fick han för det.

Jag tyckte synd om karlen och ryckte fram med hjälptrupper.

»Vet inte herrskapet att kaptens regim blifvit ändrad?» sa jag.

»Nej? Och det har kapten inte talat om! Hur då?»

»Jo, nu håller doktorn diet i hans ställe och det må de bra af båda två.»

Hilma skrattade så hon fick tårar i ögonen, inte så mycket åt mitt påhitt som åt fru Maggies min. Ty fru Stål såg onekligen litet villrådig ut — det var nästan, som om hon undrade om jag vågade drifva med dem.

För att blanda bort korten proponerade jag en promenad upp åt Klinten för att titta på aftonsolen.

»Tack!» sa fru Stål. »Den ha vi hvar kväll midt framför oss på Skärholmen — utan att behöfva klänga i berg.»

Allting hade de också på Skärholmen! *Jag* hade bara otur, när jag kom dit. För öfrigt ville hon invänta pansarbåtarna — »herrskalet vet kanske inte, att två af flottans fartyg ä här utanför?»

Men när Hilma hörde, att fru Stål inte ville gå och promenera, då ville Hilma gå. Men när Hilma ville, så ville naturligtvis inte Klas, men då fru Stål inte ville, så borde Klas förstås vilja.

»Gå ni!» sa fru Stål uppoffrande och mildt och satte sig.

Jag kände att detta var ett ödesdigert ögonblick i mitt lif. Jag hade att välja mellan Montagu och Capulet.

Men Klas hittade på en utväg att slippa ha samma mening som både den ena och den andra.

»Jag skall fara hem och följa mina ordinationer,» sade han.

»Å, *du tar ju in*, fast du är borta hemifrån,» vågade jag en kvickhet med en blick på hans Triple sec.

Nu var det fru Stål, som skrattade på sitt loja sätt. Men Klas morrade.

Medgif att det är ett otacksamt göra att vara rolig, när man aldrig vet, hvad den ena tål och den andra inte tål. Alltid stötte jag på patrull på något håll.

Klas och Hilma sa adjö. Och fru Stål sa: »Jag skall inte ta notarien ifrån er.»

»Å, han är ju hemma här,» sa Hilma och försökte härma väninnans likgiltiga ton. »Au revoir!»

Så fort de gått, föreslog fru Maggie en liten promenad.

Det var smala och bra vägar, där man måste gå parvis och där det fanns små bekväma bänkar för äldre korpulenta personer, som bli trötta af strapatserna.

Maud och jag märkte inte, att pappa och mamma satte sig. Det var en gudaskön afton. Jag var elegiskt stämd, jag talade vackert om sommarens korthet och om afresans nattsvarta dag, som hotade. I Stockholm skulle man bli främmande för hvarann, man skulle gå förbi hvarann med en kyligt korrekt hälsning. Skulle fröken Maud det?

Det var första gången, jag kallade henne fröken Maud. Man avancerade!

Det skulle bero på notarien, svarade hon, hur pass kylig hennes hälsning skulle bli. »Allting beror på kavaljeren,» sade hon.

Jag ämnade just avancera vidare, då min otur förde ett annat par i vår väg. Det var ministerfrun — hon med de femtio klädningarna och de tjuguhattarna. Och trollringen, jag med så mycken omsorg höll på att uppdraga omkring Maud, var med ens bruten. Till svar på mina känslofulla ord och ömt snärjande frågor talade hon om madame Henschels hatt och fann att svart flor till lilas passade henne förträffligt. Tänk, hvilket studium, hvilket tankearbete låg inte i hennes toalettexperimenter! »Hon är en artistsjäl, tycker inte notarien det, en äkta artist?»

Notarien svarade att två hjärtan som klappade för hvarandra etc. etc.

Men när han slutade och väntade ett svar, som skulle öppna hans hjärta eller ock tillsluta det för evigt, så sa hon, att hon inte kunde bli klok på dessa skära rosetter. Hade notarien lagt märke till, *hur* de voro knutna?

Jag ämnade just tillsluta mitt hjärta och ta nyckeln ur dörren, då hon vaknade upp ur sina drömmar och såg på mig med sina oemotståndliga ögon och sa: »Förlåt mig, jag är så tankspridd — hvad var det ni sade?»

Aha, tänkte jag, du är ändå kvinna, sann kvinna och hel kvinna. Jag öppnade dörren på glänt igen, och jag var värtalig och poetisk och varm men diskret, så att jag ingenting sade, som kunnat sära hennes finkänslighet och skygghet, ifall detta kom öfverraskande för henne, men så att den ljufva varelsen ändå måste förstå, hur det var fatt.

»Nej, vi måste vända,» var hennes svar.

När vi vände, fick vi se att en pansarbåt glidit förbi vår strand och nu låg aldeles framför badhusbryggan.

»Nu följer väl notarien med öfver?» sade *hon*, när vi kommo tillbaka till bänken, där svärfar och svärmor inväntade de unga lyckliga.

»Ja, gör det!» instämde svärmor.

Det skulle förstås reta Hilma att se, att de fångat mig, som de nyss sagt att de *inte* skulle ta ifrån henne, och att de förde mig med sig i

triumf. Men den förgelsen var henne väl unnad, ty hon hade varit elak mot min svärmor — det var i själfva verket bara på långt håll jag var släkt med Hilma. Jag var förtjust, tog svärmor i hand och tryckte den varmt och hade svårt att tiga men teg ändå.

När vi vandrade ner till båten, kunde jag ändå inte afhålla mig ifrån att för aktuarien ge en smula luft åt mina öfversvallande känslor.

»Fröken Maud har varit så vänlig att uttrycka en önskan att jag skulle få den äran att få se henne också i vinter,» sa jag i diplomatiskt väl afvägda ord.

»Ser man på!» smålog Thiers välvilligt.

»Kan hennes vördade fader ha någonting där-
emot?» fortsatte jag i den mest korrekta ton.

»Det kan jag väl inte tänka mig,» blef det uppmuntrande svaret.

Nu tillkom tyvärr ett störande element. Just som vi skulle ner i båten, hoppar en sjöofficer upp ur en kronslup, får syn på oss, kommer fram och hälsar: »Jag visste, att jag skulle träffa herrskapet här.»

Hur kunde karlen veta det?

Min svärmor sken af belåtenhet och öfverraskning — alla människor tittade på oss — och innan jag visste ordet af, hade hon bjudit flottisten att följa med till Skärholmen och äta en enkel supé med dem.

Det vore synd att säga att min charmanta svärmor inte hade ganska hastiga impulser. Jag

beslöt att ge henne några välvilliga, goda råd vid tillfälle, ty hennes lifliga lynne förledde henne ibland till öfverilningar. Det var ju ogrannlaga att bjuda sjögasten, när man bjudit mig.

Först när vi voro ett stycke ute på fjärden, kom hon ihåg mig och presenterade oss för hvarann — en smula vårdslost, tyckte jag, då det var familjens fästman det var fråga om. Karlen skakade min hand och vände sig ögonblickligen till damerna igen. Min svärfar brydde han sig bra litet om. Han tycktes vara tämligen obehöfvad — man blir väl så där, när man varit länge till sjös.

Maud satt så att den stora hatten — den där förargliga hatten — dolde för mig hennes lilla allra som täckaste ansikte och hennes ljufva knoppande tankar. Men svärmor var idel sötma och idel förtjusning, fast den gick ut öfver orätt person. Han tycktes vara mycket intim med henne, den där sjöbjörnen. Mej gaf hon fan!

Inom ett ögonblick voro vi framme på Skärholmen. Societeten höll som bäst på att samlas på verandorna. Flottisten bjöd fru Stål sin arm, och hon seglade med öfverlägset majestät fram öfver planen. Jag kom efter med Maud och aktuarien och kände min underlägsenhet — jag hade ju inte sabel jag och uniform och långa whiskers.

Men när svärmor fick se Hilma, kom hon genast ihåg mig.

»Notarien var så älskvärd och följde med oss öfver,» sade hon med len stämma.

»Å, jag tänker att nu är han öfverflödig,» svarade hon. Hon skulle ju alltid vara giftig.

Men fru Stål var fortfarande idel solsken — i kväll bet inga sarkasmer på henne — hon skulle visa, och det skulle jag själf också visa — att jag inte var öfverflödig. Hon vände sig till mig och frågade, om jag ville visa dem den vänligheten att deltaga i en utfärd i öfvermorgon. Hon bjöd *inte* Hilma, och det säger jag ingenting om.

Jag tackade naturligtvis förtjust.

»Det är egentligen en sorglig anledning,» fortfor hon. »Det är min födelsedag, och vid min ålder borde man inte ha några födelsedagar.»

»Ja,» sade gubben svärfar, »låt oss komma öfverens om, att vi dröja i det längsta med att bli femti år.»

»Fru Stål,» sa jag så galant jag kunde, »skall först bli fyrti.»

Hon smålog ett huldt småleende — jag visste, att hon var *femti*.

»Hvad säger aktuarien om det?» sade hon.

»Notarien tror inte att jag är fyrti år.»

Jag bedyrade, att jag inte det trodde.

»Jag som är fyrtifem,» sa fru Stål.

»Nå, då *är* ni ju inte fyrti,» sa jag.

Den gången upptogs min kvickhet nådigt. Jag var inte längre öfverflödig, jag var en älskvärd och uppmärksam ung man, värd all möjlig uppmuntran.

Jag var färdig att ta svärmor i famn och klappa svärfar på magen och rifva in champagne

och föreslå min egen skål. Jag fick ett anfall af pojklynne och kände en omotståndlig lust att göra något pojkstreck.

Nu kommer det tragiska, det ödesdigra momentet i historien.

Vi hade samlats kring smörgåsbordet, och ett par af herrarne hviskade S, och ett par af de äldre damerna nickade bifall. Då fick jag se Hilma alldeles bakom mig, arm i arm med fröken Vogel, som nu var tagen till nåder. Och så for den lede frestaren in i mig.

Det var så, att helt nära brännvinskarafferna stod en vattenkaraffin. Jag tog den, slog litet vatten i ett af brännvinsglasen och sköt det framför Hilma som ett lockbete. Det var ju ett oskyldigt skämt, ett litet straff i all gemytlighet för att hon varit stygg och var svartsjuk, för hon *var* svartsjuk, det var allt för tydligt.

Hon ämnade just ta det, då fru Stål dök upp mellan oss. Och innan jag hann röra en fena, tog min svärmor just *det* glaset, och fruarna tog sin lilla halfva under andaktsfull tystnad. Jag vågade inte andas, jag bara stirrade på henne.

Du min himmel, såna grimascher hon gjorde! Först visste hon icke hvad hon skulle tro — förvånade ögon, som tittade sig oroligt omkring, sammanpressade läppar, utspända kinder. Hon märkte förstås, att det var något galet med varan. Men hon kunde inte komma ifrån lilla supen, hon måste svälja ner den, röd var hon som en tupp, hon försökte hålla god min, men det lyckades

inte alls, hon var ursinnig och skamsen och hade tårar i ögonen.

»Det smakade riktigt godt!» hörde jag någon hviska bakom mig.

Mitt förstånd stod stilla, jag darrade i knäveckan. Jag frågade mig själf, om detta var ett passande sätt att behandla sin svärmor — jag menar när hon ännu inte *är* ens svärmor? Men jag frågar, rådde jag för det? Hvarför skulle hon alltid tränga sig fram?

Det värsta var, att flera hade lagt märke till det skedda. »Det var notarien,» hörde jag hviskas. Man fnissade rundt omkring, tänk så lustigt, fru Stål hade fått en snaps vatten ur den där karaffinen, — den hade stått orörd i ett dygn, men det visste naturligtvis inte jag. Allt gick i stora vågor för mina ögon, jag såg att min förolämpade svärmor spände en basiliskblick i mig, jag kände att min lycka, mitt lif stod på spel.

Här måste handlas, djärft och ridderligt. Allt eller intet!

»Fru Stål!» sa jag. »Jag är otröstlig — jag ville — jag ämnade...!» sa jag.

»Tyst då, människa!» hviskade fru Stål. Det var ju fullt af folk omkring, som hörde hvart ord, jag sade.

Men jag *skulle* ha hennes förlåtelse, på ögonblicket, på stället. Jag tog min tillflykt till Maud.

»Fröken Maud,» sa jag, »jag vädjar till er godhet,» — så fick jag se Thiers: »jag vädjar till er far,» sa jag.

»Hva falls?» sa aktuarien och blef betydligt röd öfver hela ansiktet.

Men jag fortfor, ty nu visste jag, hur jag skulle handla:

»Jag vädjar till er far, fröken, säg fru Stål att jag...»

»Är herrn galen?» skrek den vördnadsvärde fadern med en gäll och genomträngande röst. Och då teg jag, ty jag begrep inte hvarför den saktmodige mannen tog så illa vid sig.

»Säger herrn, att jag är far till...?» hörde jag honom stamma.

Då blef jag förvånad. »Är ni inte far till er egen dotter?» sa jag.

Man fnissade bakom mig, man fnissade öfver allt. Jag såg ingenting, jag hörde ingenting annat än detta fnissande. Jag vet inte hur jag kom därifrån, jag måtte ha blifvit utfnissad. Jag hade en slags föreställning om, att fru Stål sagt »tölp» åt mig, men jag kunde inte begripa anledningen. Jag begrep alls ingenting.

Men jag måtte på något sätt ha kommit ner i en båt och hem till Grebbesvik, för bäst det var stötte jag ihop med Faxe:

»Se på den! Hvarthän?» sa han.

Jag sa honom, att jag skulle ut på Klinten.

»Hvarför det då?»

»För att störta mig i hafvet.»

»Frid med dig! Kom ner till oss sen och tag ett glas punsch,» sa han.

Jag gick upp på Klinten och rasade. Det *borde* ha blåst storm, och bränningarna borde ha skummat och kokat, men det gjorde de inte, det var bara inom mig, det kokade och stormade.

»Det är förbi!» sa jag till klipporna. »Allt är slut!» sa jag till måsarna.

Men jag mötte ingen medkänsla i naturen.

Och hur det var, så hamnade jag uppe hos Faxé, där de hederliga tokarna drack en skål för mig utan att säga hvarför. Och det var nog sent, vi gick hem och lade oss.

Dagen därpå tog jag mig en lång segeltur — ensam med stormen, den storm som *borde* ha blåst. Men det var kaf lugnt och man kom ingen vart — hem fick vi kajka och ro och höll på ett par timmar att komma tio minuters väg.

Under middagen säger Elkan försåtligt:

»Skall du inte ut till Skärholmen i dag?»

Jag skakade på hufvudet till svar.

»Skärholmen är ett bra mycket angenämare ställe än Grebbesvik,» sa Nordin med djupt allvar.

»Och det finns så älskvärda människor där,» tillade Faxé vänligt.

»I morgon är det utfärd därifrån,» sa Elkan, han som hade reda på allting — han borde bli polismästare. »Fru Stål — hon som var här en dag med den vackra dottern — har supé på Måseskär för att fira sin äkta makes ankomst. Assesorn anländer i morgon.»

Då kunde jag inte tåga längre:

»Hvem tusan kunde också tro, att den där aktuarien bara var vikare!» utbrast jag.

Kamraterna förblefvo orubbligt lugna.

»Det är mycket omoraliskt att vilja förleda damer till att använda spirituösa drycker,» utlät sig Faxé.

»Och mycket oförsiktigt att uttala sig i ömtåliga familjeangelägenheter,» instämde Elkan.

Och Nordin tillade:

»*La recherche de la paternité est interdit.*»

Så stämde de upp en skrattsalva. De bofvarna hade reda på alltihop!

Det måtte inte ha lyckats mig att hålla god min. Jag var verkligen betydligt snopen.

»Gamla galosch!» sa Faxé. »Hvarför har du sökt hålla oss i okunnighet om dina bedrifter på Skärholmen?»

Då fick jag fatt på rätta tonen och svarade:

»Tror du att jag är en dålig människa, som springer med skvaller?»

I detsamma gick ett ljus upp för mig. Det var ju Hilma som var orsaken till det fatala misstaget! Nu kom jag ihåg hennes förvånade min den gången, då jag sade att det tycktes vara ett harmoniskt äktenskap inom familjen Stål. Hon lät mig behålla min tro att gubben aktuarien var fruns man — denna orm i kvinnohamn ville göra mig omöjlig hos dem. Och hon hade lyckats alldeles utmärkt, därför att jag hade varit en jubelåsna.

Hon var nog svartsjuk — och i så fall är det min plikt att förlåta hennes svaghet.

Jag hade emellertid mist smaken för Skärholmen — där skall jag då aldrig i lifvet sätta min fot — och för Grebbesvik också. Jag reste till Lysekil, där man inte kände till mina antecedentia. Och där stannade jag till dess sommaren var slut och afresans nattsvarta dag var inne. Men inga oturer hade jag vidare.

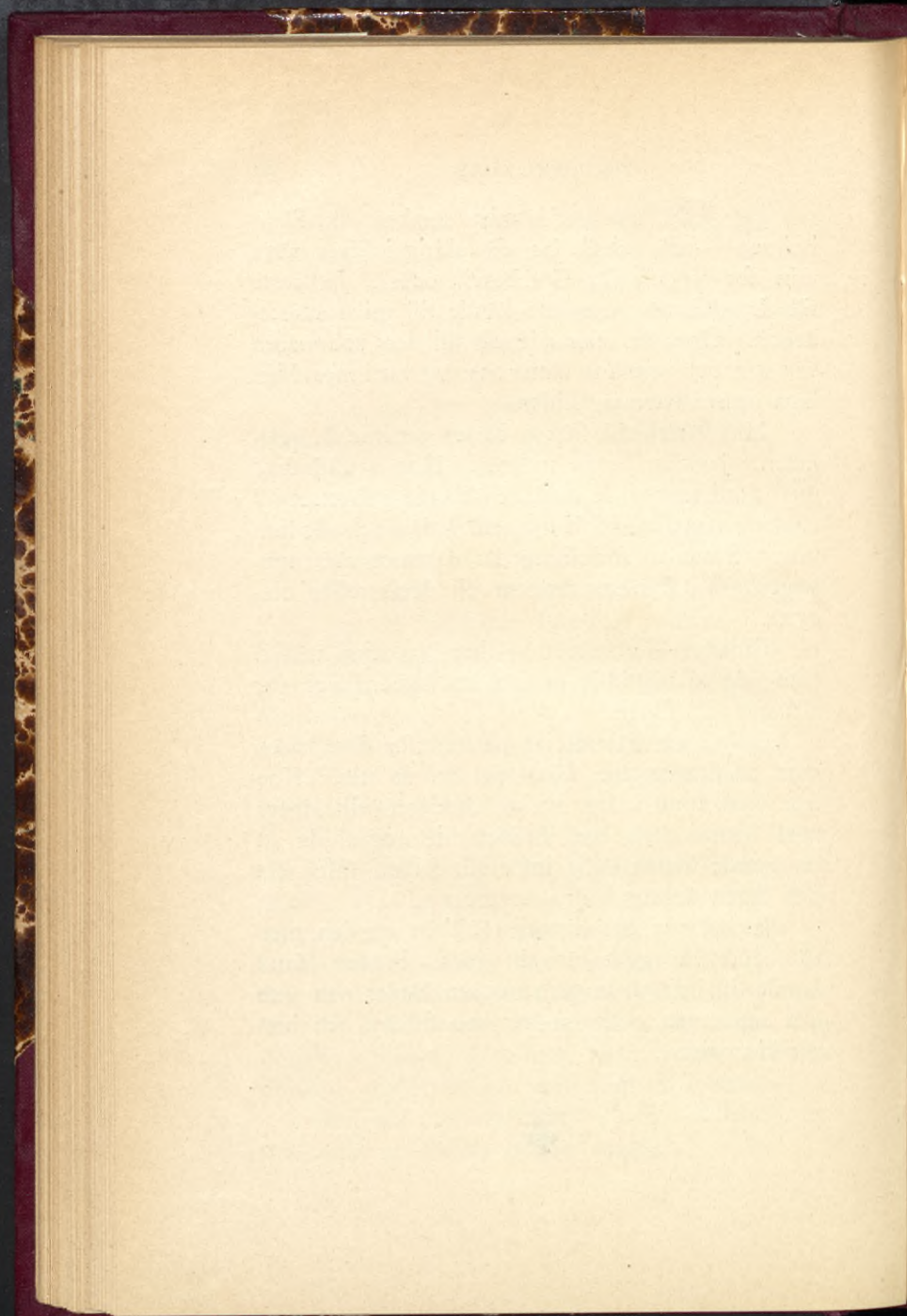
Min kärlek till fröken Maud var inte för evighet. Jag såg henne nyligen. Hon är förlofvad med flottisten — de stod och tittade i fönstret till ett kappmagasin vid Kungsträdgården och såg inte mig. Systemens förlofning lär däremot vara uppslagen, så till nästa sommar bli deras roller ombytta.

Fadern — assessorn — har jag också träffat. Han såg så högtidlig ut som en katedral och var alls inte lik Thiers.

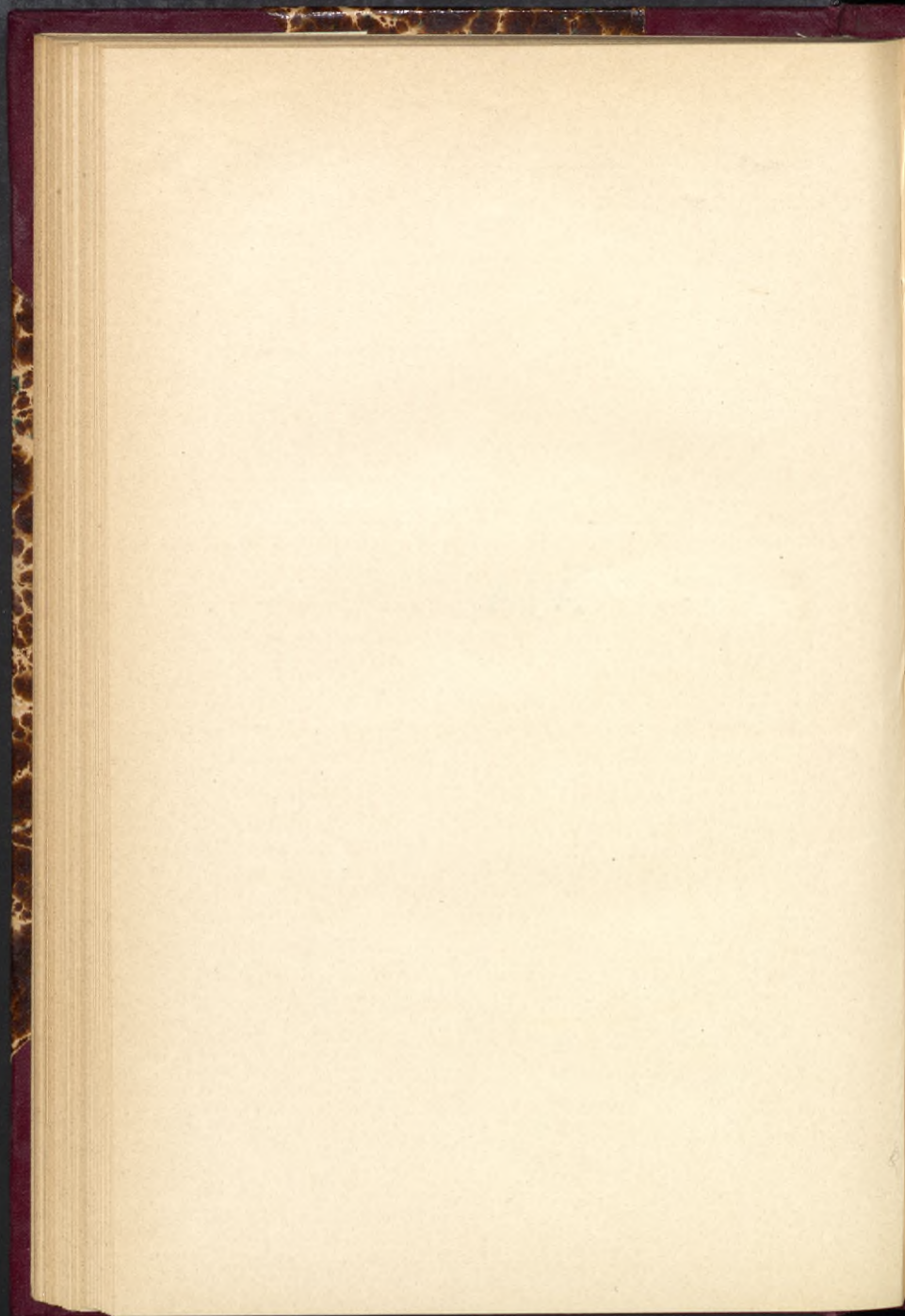
Och i går hälsade jag på min för detta svärmor på Sturegatan. Hon såg inte åt mig. Hon tror visst ännu i dag, att jag verkligen ville drifva med henne, och hon förlåter mig nog aldrig att jag gjorde henne löjlig inför allt folket. Men det kan ingen doktor hjälpa nu mera.

Ja, det var den historien! Trist var den, men när slutet är godt, är allt godt. Fröken Maud kunde ju inte tänka på annat än kläder och inte tala om annat. Och så har hon ful hy och hon går klumpigt...

AJA.

I.

På en atelierfest i vintras träffade jag Aja Borgström, målarinnan, som jag inte sett sedan i Paris för fem, sex år sedan. Det var till ära för henne, som en af hennes kvinnliga kamrater från deras akademitid ställt till den lilla festen — gamla bekanta skulle råkas, man skulle upplifva gemensamma minnen och känna sig ung och sorglös som i de flydda dagarna.

Aja — »Muntergöken», som en af professorerna kallat henne, när hon gick på akademien, till skillnad från »Lergöken», som var skulptris — hade stannat kvar i Frankrike allt sedan den där våren för... ja, det var sex år sedan dess. Nu var hon hemkommen för att se efter, om hon skulle kunna trivas i Sverige och om hon hade något där att göra. I annat fall så fanns Paris kvar på dess vanliga plats, och sin atelier där hade hon hyrt för hela året.

Liflig och glad var hon som förr — till och med ännu mera än förr — pratsam och obesvärad,

ibland en smula tanklös i sina yttranden och minst af allt fullärd i förställningens konst.

Nu liksom förr blef hon röd öfver hela ansiktet, när hon sagt något som befanns litet vågadt eller förhastadt — men så skrattade hon för att dölja sin förlägenhet, och innan hon slutat skratta, gällde skrattet hennes egen tåpighet och smittade ofelbart oss andra att instämma.

Hvad hon tyckte om Stockholm, frågade henne vår värdinna för aftonen — *hon* hade blifvit societetsdam under dessa år, medan Aja Borgström lefvat pariserlif. Hon hade vunnit en position som porträttmålarinna här hemma. Hon var elegant och korrekt och sade aldrig något, som hon behöfde rodna öfver eller som andra kunde skratta åt.

Åjo, Stockholm var en bra stad att hälsa på för en kort tid. »Men att trifvas här länge, det går nog inte. Folk har inga intressen här. Och så är här alldeles för snyggt och stelt. Alla människor se så ledsamma och så städade och borstade ut. Och alla gå de och titta på hvarann. I Paris sköter hvar och en sig själf. Jag städade min atelier högst egenhändigt — det skulle vara opassande, om man gick här och städade. Det var i en artistkasern vid boulevard Arago med aderton atelierer i rad. Jag har bott där nu i tre år. Där bodde medaljörer och nybörjare vägg om vägg. Om morgnarna kom vi knogande med våra vattenhinkar, hvar från sitt håll, till vattenledningen i trädgården. Det var alls inte några

stockholmsvanor! Man skulle förlora allt anseende. Jag kokade min frukost själf på kaminen, jag lärde mig steka biff och kramsfågel...»

»Det var roligt, att du lärde dig *något* där ute,» inföll ett kvickhufvud.

»Ja, det lärde jag mig riktigt ändå,» skrattade Aja Borgström. »Kramsfågel var min specialitet.»

Vår korrekta värdinna menade, att man kunde inrätta sig angenämt och ha det trefligt hos sig också hemma i Sverige.

»Ja, hos *dig*, det tror jag!» ropade Aja och flög upp från sin plats. »Du som är begåfvad med så många trefliga kamrater.»

Hon tog den eleganta värdinnan om lifvet och svängde henne rundt.

»För resten» — hon strök håret ur pannan, hennes ostyriga hår hängde henne alltid ned i ögonen — »för öfrigt så har jag roligt hvart jag kommer. Allt se'n jag kom hem har jag ramlat från den ena tillställningen till den andra. Små middagar och små fester hos alla människor. Och så skulle jag förstås se alla de nya kaféerna, och det tar tid. Det tycks inte vara någon brist på småmynt här i stan. Men inte blir någon stockholmare *så* full, så att han köper taflor.»

Hon skrattade åt sitt infall, och de andra skrattade åt hennes lustighet och åt hennes skratt. »Muntergöken» befanns vara sig lik, munvig och pojkaktig alldeles som förr i världen — på den tiden, då professorn sade, att han aldrig sett någon som kunde se så nosig ut som hon.

Hon satt uppkruken i ett hörn af divanen, hade ett glas punsch inom nåhåll — man skulle förstås vara patriotisk nu och dricka punsch — och rökte den ena cigarretten efter den andra. »Jag röker in mig för att hålla mig färsk i det längsta.»

Men i mina ögon var hon ändå inte alldeles den gamla muntergöken, liksom stämningen här uppe ej var den samma osökt glädliga som förr i världen på dylika kamrattillställningar. Det kom, ju längre aftonen led, något tvunget in i stämningen, något forceradt i glädjen. Det var — åtminstone inbillade jag mig det — som om dessa människor numera ej rätt passade tillsammans, och som om de kände det och försökte dölja det.

Det var egentligen sedan Sven Richert fallit ned som från skyarna midt i sällskapet, som jag tyckte mig märka en viss oro i luften. Han be-fanns ha kommit till staden dagen förut — från sin bröllopsresa till Sicilien och Marokko — och det var till allmän öfverraskning han och hans unga fru gjorde sin entré ibland oss.

Bredaxlad och tvärsäker kom han, solbränd och kämpalik, den personifierade styrkan och friskheten. En liflig blick, ett fast handslag, stark basröst, myndig, afgörande ton, själsäker hållning — en ung man, som haft tur och som förstått att skaffa sig tur, då den ej kommit självilligt, och som nu var säker på sin framtid.

Hans fru var smärt och elegant, en liten vacker docka med ljusa blå ögon och spåda skuldror. Hon föreföll något blyg, främmande som hon var för oss, men söt var hon. Allt hon sett under resan hade varit förtjusande — hennes beundrande blickar sökte ofta upp mannen och hängde fast vid hans ord och hans rörelser. *Han* var tydligen det mest förtjusande af allt, hon hade med sig från Marokko.

Aja hade suttit och talat med Edvard Asp, då det indiska rördraperiet, som skylde tamburdörren, rasslande delade på sig och Sven Richerts högresta gestalt blef synlig. Om det var inbillning af mig, törs jag inte säga, men nog tyckte jag, att Asp och hon mötte hvarandra med en blick, som ej uttryckte *endast* förvåning öfver att så oväntadt få återse hvarandra.

»Se på Aja!» ropade Richert. »Är du i stan?»

Han presenterade »min lilla gumma — fröken Borgström,» och med en blick på Aja sade han till sin hustru:

»Vi båda ha haft mycket roligt till sammans, skall du tro.»

När jag såg de tre — Aja mellan Edvard Asp och Richert — stod den konflikt, jag sett dem invecklade uti — en liten konflikt, som *kunde* ha utvecklats till en hel roman — så klart för mitt minne, som hade historien utspelats i går och ej för åtskilliga år sedan. Och när jag sent på natten — en vacker, stjärnklar, ljum vinter natt — vandrade hemåt, ordnade sig de minnen,

jag hade förenade med dessa tre, i mitt huvud, och jag genomlefde på nytt den där historien, som kunde ha blifvit en roman.

Hvad jag »genomlefde» var följande.

2.

Det var på landet en sommar, jag blef bekant med fröken Borgström. Några unga artister — däribland hon — hade hyrt sig in på samma ställe, där jag kommit att slå mig ner.

De målade studier ute i det gröna, mer och mindre flitigt. Den lataste af dem var Nisse Linder — hans uppgift tycktes egentligen vara den att vara rolig och att gratis bjuda ut goda råd åt alla, som ville eller icke ville ha dem.

Han, liksom Aja Borgström, hade varit i Paris på våren. Han var fullproppad med moderna teorier och hade klart för sig, både *hvad* som borde målas och *hur* allting borde målas, liksom han också visste hur allt annat borde göras.

Vår bekantskap började med, att han undervisade mig i det finaste sättet att spela bräde — att han genast blef »jan», hindrade honom inte på minsta sätt att låta undervisningen fortgå och de goda råden flöda. För öfrigt tyckte han mycket om att hålla till i fröken Borgströms hängmatta,

dricka vermout och vara sommarlat. I den konsten visade han en sådan färdighet, att jag undrade, om han ej var sommarlat också om vintern.

Fröken Borgström var i stället flitig för två. Hon var outröttlig. Och munter och hurtig och rättfram var hon. Man behöfde bara se henne för att få lust att skratta och vara glad.

Vacker var hon däremot inte. Hon hade runda bulliga kinder, små pigga, bruna ögon, en käck näsa, högröda läppar, kraftigt formad haka, fyllig hals med mjuka linier. Och hårttestarna hängde henne i pannan och om öronen, alltid omöjliga att hålla styr på.

Liten och knubbig var hon, hade mycket vackra händer af den typ, man ser på italienska taflor från renässansen, och små nätta fötter, men var tämligen tjock om lifvet och alls inte växt som en älfva.

Hon smågnolade jämt och ständigt, då hon inte skrattade, och hon gick alltid med cigarrett-papper i fickan. Hon begagnade sin målarparaplyskäpp till promenadstaf — den var särskildt lämplig, när det gällde att inge respekt hos tjuvar — bar en hvit barett på sitt burriga hufvud och ett högrödt bluslif, som lyste gladt och käckt i landskapet.

Alltid var hon med lif och själ inne i sin sysselsättning, antingen hon arbetade eller hon drog sig i hängmattan — efter att ha hvälft Nisse ur den eller lockat honom upp genom att ställa

något ätbart eller drickbart på kaffebordet, som stod ett par steg därifrån med benen fastkilade i marken, så att det ej kunde flyttas närmare.

Man fick det intrycket, att hon aldrig var sysslolös, inte ens när hon hvilade sig, och att allt slags göra roade henne, antingen det gällde att måla en studie, att binda ihop en bukett, sådan ingen annan bukett någonsin sett ut, eller att laga sina strumpor eller hvad som helst.

Allting var roligt, till och med att gräla om konst eller om annat med Nisse. Att klättra i berg och backar eller att ligga i en båt och låta den drifva var det allra härligaste af allt.

Vi höllo mer än en midsommarvaka under de ljusa nätterna. Nu var det kväll till dess det blef morgon, himlen var så klar, så att det inte ens lönade sig att tända ljus i månen, utan han fick sitta där han satt, onödig, och blek som ett pjerrotansikte. Nu var årets vackraste tid inne med skogen full af sippor och fruktträden hvita som snö. Nu fick det inte bli natt, och nu hade naturen inte tid att sofva.

Flera gånger kommo vi hem från båt färder först efter midnatt, och då kunde vi bli sittande ute, till dess solen skrattade oss rätt i ansiktet. Då hände det, att Aja Borgström tog sitt badlakan öfver axeln, neg för herrarne och försvann på stigen, som ledde nedåt sjön. Aldrig var det friskare i vattnet än strax efter soluppgången.

Eller också stannade hon ensam ute i hängmattan, när vi andra gingo och lade oss. Hon

var inte den, som hade tråkigt i sitt eget sällskap. När jag fällde ner min gardin, såg jag glöden från hennes cigarrett tindra som en lysmask nere i trädgården, där hon låg i hängmattan och njöt af sin sorgfria tillvaro.

En dag hade Nisse en nyhet att berätta. Asp, landskapsmålaren, hade kommit resande med ångbåten och tagit in på gästgifvargården.

»Det är visst en tråkig janne, hva'?»

»Inte är han så tjugig som du, bror lilla,» menade Aja. »Men han kan väl få vara folk för det.»

»Behöfver han bli uppskojad,» sade jag, »så ska vi rekommendera honom åt er. Om han är en 'janne', så är han verkligen en duktig sådan. En skicklig målare är han ju också.»

»Skicklig, det är just hvad han är,» sade Aja.

»Äh, han målar tungusiskt, han är düsseldorfare,» invände Nissè.

»Då skall du lära honom att måla bättre,» rådde honom Aja.

»Och så är han familjepappa, och det skall man inte vara, när man är målare. Gift dig aldrig, bror!»

Bror, det var Aja, det.

»Du kan vara så lugn, lillebror!» sade Aja och såg på honom med sina små bruna ögon, som alltid logo och alltid lyste. »När jag inte blifvit kär i dig, så blir jag det aldrig, var lugn för det!»

Hon talade alltid till honom som till en skolpojke, och »lillebror» fann sig utan invändning i sin roll. —

Med Edvard Asp hade jag gjort bekantskap i Stockholm vintern före denna sommar. Jag tyckte bra om honom från första gången, jag såg honom. Det var något fint och nobelt både i hans utseende och i hans sätt. Han var tämligen tystlåten och förbehållsam utan att likväl förefalla dryg eller stel.

Han hade haft framgång, omtalades i tidningarna som en talangfull artist och sålde taflor både till konstföreningen och till privatpersoner.

För att få sällskap tycktes han inte ha kommit hit — det dröjde flere dagar, innan vi stötte på honom. Men då befanns han alls inte vara någon »tråkig janne», som Nisse behagat uttrycka sig, och inte heller var han i behof af att bli »uppskojad» — så att han behöfde inte Ajas omvårdnad.

Vi träffade på honom ute, och han drog oss med sig på ett flera timmars långt ströftåg hit och dit i trakten. Han var liflig och pojkkaktig, klättrade upp och ner för bergen, sprang efter ekorrar, hojtade efter eko, hvisslade Faust och var glad som en flyttfågel, som återser det land, där han är hemma.

Att det fanns något, som kallades konst och som var något mycket krångligt, tänkte ingen på under den dagen. Vi tänkte på ingenting annat, än att det var härligt uppe på bergen och inne i

skogarnas svalka en sådan dag vid midsommartiden.

På hemvägen frågade Aja, om herr Asp ville följa med upp till gården och äta middag med oss.

Tack, men det kunde han inte. Han måste skrifva bref till sin hustru.

»Jag får verkligen bekänna, att jag rymt från hus och hem. Ingen vet hvar jag är — det är rent af skamligt, att jag inte skrifvit.»

Han skrattade gladt och såg alls ej ut att ha dåligt samvete.

»Ja, jag rymde. Ingen annan än Emma, min hustru, visste att jag for min väg, och inte ens hon visste, hvart jag tog vägen. Jag reste helt och hållet på måfå och steg af här, därför att här såg ut att vara vackert. Men i dag är jag alldeles tvungen att skicka af bref. I morgon skall jag komma på visit — tack för att ni har visat mig trakten!»

Det var i själfva verket han, som hela tiden varit före och som dragit oss med sig.

Dagen därpå blef det tal om konst. Då var den store teoretikern Nisse med, och det dröjde inte länge, förr än han laddade ur sig den nyaste visdom, han fört med sig från Paris.

Aja sekunderade honom ibland, men med vida mindre säkerhet. Asp hörde på dem med intresse — detta var tydligen nytt för honom. Men då Nisse slutat, sade han, att det icke bör få finnas något »sätt» att måla. Man bör se

naturen utan alla förutsättningar och försöka gifva ett sant och ärligt uttryck för det man ser. Det var den enda regel, man hade att gå efter.

Men Nisse upplyste om, att det inte var så enkelt. Han talade om impressionister och luminister och pointillister. Till slut blef hans anförande så inveckladt och dimmigt, att Aja måste bita af det med ett skämtsamt ord. Asp tycktes också ha fått nog af lärdomen, han frågade, om Nisse hade några studier, som han ville visa, men Nisse hade den princip, att aldrig visa hvad han höll på med — denna princip var nämligen den enda riktiga, om man ville bevara sin ursprunglighet.

Men Aja bad oss stiga in, så skulle herr Asp få se det lilla, *hon* hunnit få färdigt. Hon var alls inte rädd att förlora sin originalitet.

Vi flyttade oss in i hennes rum, som hon med draperier, papperslyktor, solfjädrar och annat godtköpskram gjort så modernt 'parisiskt' som möjligt.

Hon hade fem, sex färska studier uppsatta på väggarna. Asp stannade framför den första, ett aftonlandskap med stark blå färg öfver skog och sjö och blå färg afsatt här och hvar ibland träden. Den andra framvisade en liten linhårig flicka ute på en äng i solgass. Häftiga färger, det hela rått och robust men saftigt och kraftigt. Den tredje var ett strandparti med en hvit båt i skuggan under pilar och i båten en ung dam i skärklädning och stor halmhatt.

»Det här är skräp,» sade Aja om den taflan.
»Det behöfver ni inte säga, för nu har jag sagt det själf. Men den lilla söta idyllen tänker jag skall passa för publiken, den är just en köptafla för grosshandlarherrskapet, när man flyttat in från landet på hösten. Jag måste sälja och inte bara måla, därför att jag inte kan lefva utan mat.»

»Det få vi underkasta oss litet hvar,» sade Asp.

»För mig har det aldrig varit annat än knog för brödbiten,» fortfor Aja. »När jag var liten, var det morsgumman, som knogade, sedan blef det jag själf. Det var att hjälpa sig bäst man det kunde.

»Vi hade aldrig ett öre annat än det vi arbetade ihop själfva — och det var nog kitsligt för gumman mången gång.

»Men vet ni, hon var ändå lifvad och full af skoj och spektakel, så snart det inte var allt för motigt. Ännu när jag gick på akademien och hon var sextio år, så hände det att vi lånade oss en kälke och gick ut och åkte i Humlegården, se'n det blifvit mörkt på aftonen. Det gick Floras kulle utför, så det vuschade om fören.

»När jag tänker på morsgumman — hon är död nu för flera år se'n — så kommer jag alltid ihåg ett och annat lustigt, som jag måste skratta åt. Det som var ledsamt, har jag glömt bort. Hon kunde konsten att hålla humöret uppe och att göra allting så roligt, som det står i mänsklig makt. Någon vidare uppfostran hann jag inte få — men jag har åtminstone blifvit praktisk, och

inte är jag rädd af mig. Och *lite* har det ändå blifvit folk af mig, inte sant?»

Hon hade förut aldrig sagt ett ord, som jag fått höra, om sina personliga förhållanden, om sin mor och sitt hem. Men det klädde henne att tala om detta, hon berättade det friskt och oförbehållsamt — det var som ville hon att Asp särskildt skulle känna henne, veta hvarifrån hon var kommen och hvarför hon blifvit sådan som hon var.

Han satt hela tiden och såg på henne med sin lugna, sökande blick. Kanske lade hon märke till detta iakttagande uttryck i hans ögon, ty hon öfvergick med ens till att tala om sina arbeten.

»Men ni ser, att jag målar inte *bara* publiktaflor, inte bara sådant, som kan gå i populacen. Se på det här. Det är försök, experimenter. Det är bara skräp. Men det gör ingenting. . . Jag tycker det är så omöjligt ibland. Men just därför att det är omöjligt, är det roligt.»

»Man får det ju aldrig så, som man vill ha det,» sade Asp.

»Nej, då skulle man snart ledsna på det,» sade Aja. »Det enda som är 'liffadt', så är det att försöka och bara försöka. Om det också inte blir så bra, så får man ändå alltid fram något. Nu skall jag måla en ladugårdsinteriör med Maja i dörren i solskenet — hon är söt och nätt, hon är litet lik mig.»

Så skrattade hon och skämdes samtidigt.

»Och jag har dessutom beställning på en nådig frökens porträtt här från trakten. Hon är

stel och torr och har en så lumpen figur, så hon borde skämmas. Men två hundra krigare kontant i belöning.»

Asp steg upp för att gå.

»Titta till oss, när ni har lust,» bad honom

Aja. »Det är inte nyttigt för mannen att vara allena.»

»Jag kommer inte att vara allena,» sade Asp.

»Jag har skrivit efter de mina och hyrt rum åt oss hos mjölnaren. Men jag skall nog låta er höra af mig.»

Jag följde honom ett stycke på vägen. Han började genast tala om fröken Borgström. »Hon är rolig att prata med, ser lustig ut med sin uppnosiga min och sina pigga ögon — och knubbig och stadig — någon 'lumpen' figur behöfver hon inte skämmas för. Men i hennes studier är det något groft och rått — till exempel den där stora blåa, det är ju blå *färg* struken öfver allt, i stället för att det skulle vara *luft*. Det är tillyxadt, ingenting smält, ingenting personligt. För mig är det något motbudande i att se naturen uppfattad så utan känsla och kärlek. Och så att måla i en helt annan anda, när det är fråga om att måla taflor, som ska' bli lätt sålda — det är cyniskt och okonstnärligt. Men frisk och treflig är hon.»

3.

Det tycktes vara motsatserna i deras naturer, som kommo dem att trifvas så bra i hvarandras sällskap — han inbunden, hänsynsfull, stillsam, hon tanklös och hurtig, pojkkattig och högljudd.

»Någon vidare uppfostran hann jag inte få,» hade hon sagt. Hon hade blifvit företagsam, orädd, själfständig, men någon synnerlig finhet hade ej kommit på hennes lott. Kanske skulle hon kunna lefva sig till det, som hennes uppväxtår ej gifvit henne — möjligheter saknade hon inte.

Att Edvard slagit an på henne, kunde man se i kolmörkret. Vi träffades ofta, men *de* träffades, jag tror hvarje dag, och tycktes alltid ha fullt upp att tala om.

Hon talade också gärna *om* honom. Hon fann något så säkert och pålitligt och förtroendeväckande hos honom — han hade en så klar och god blick. »Han hör till dem, som sprida trefnad omkring sig, inte sant, utan att göra minsta ansträngning för att vara underhållande? Han är visst en människa, som man skulle kunna hålla af.»

Hon hade trott att han var konservativ, men det var han alls inte. Och inte var han hvarken förbehållsam eller inbunden, när man väl fick honom uppdragen. Han hade berättat henne en massa saker. Men han var alldeles för hänsynsfull,

för litet fräck — man måste skaffa sig armbågsrum i lifvet, eljes blir man utträngd.

Hon berättade ett drag, som han kommit att tala om för henne. När han var i Düsseldorf och det inte gick framåt med hans arbete och han därför var nedstämd och misströstande, så brukade han resa bort — hvart som helst, uppåt Rhen eller utåt landet — bara för att inte tråka ut andra med sitt dåliga lynne. Så kom han igen efter några dagar och då tog han fatt på arbetet med friska krafter.

Första året i Düsseldorf hade han lefvat som en enstöring och bara arbetat. Han ansåg sig inte kunna någonting, och han tycktes inte ansett sig värdig att sällskapa med de andra artisterna bara därför. Det var också ett skäl! Men se'n blef han känd som en lofvande och begåfvad målare. En gång sa' professor Dücher att han inte passade i Düsseldorf, utan att han borde resa till Paris. Men då for han hem till Stockholm i stället, och det var dumt gjordt af honom.

Han hade emellertid fått god marknad för sina arbeten och han hade gift sig.

Nu hade han rymt hit ut — och några dagar efteråt drog han familjen efter sig. *Det* var alls inte förståndigt. Att han inte var i sitt rätta element i hustruns stora familj i Stockholm, det var tydligt.

Han hade försäkrat, att han tyckte bra om sina släktingar, men ändå kom där ett visst ofrivilligt agg i tonfallen, när han talade om dem.

Han kände — om han också icke ville tillstå det för sig själf — att det lif, han förde, var till skada för honom, att han inte hade något att göra bland dessa människor, att hans arbete fordrade annan luft. Han hade inte kommit sig för med något större arbete under de två sista åren, han hade bara målat småtaflor — det kostade mycket pengar att bo i Stockholm och ha familj — och han hade varit missnöjd med allt han gjort.

Aja blef riktigt varm, när hon talade om allt detta för mig. Han hade förstås inte sagt henne det i den tonen, de hade pratat hit och dit om allt möjligt och däribland också om hans stockholmslif. Hon blef riktigt upprörd:

»Det är ett fördärf för en artist att komma in i en familj af icke artister, är det inte sant?»

»Jo» — det medgaf jag gärna — »så vida inte hans fru förstår honom och följer honom *ut* ur släkten. Det tror jag är den enda lösningen.»

»Fru Asp har visst aldrig kunnat tänka sig en sådan lösning!»

Det var med verkligt förakt i tonen, Aja kastade fram dessa ord. —

Edwards fru var lång och smärt — ett blekt och regelbundet ansikte med stora, ljusa, intetsägande ögon. Vi sågo inte särdeles ofta till henne — hon höll sig mest i närheten af deras mjölnargård, satt och sydde i en skogsbacke och hade barnvagnen bredvid sig.

Men Edvard sökte ofta upp oss, eller träffade vi honom ute. Så munter, som första gången vi

råkats — då vi ströfvade i bergen och han hvisslade Faust och jagade ekorrar och ropade på ekot, var han aldrig mer. Han blef tvärtom, ju längre det led på sommaren, allt mera inbunden och otillgänglig, och det nervösa draget öfver hans ögon framträdde allt starkare.

Orsaken därtill var inte svår att tänka ut. Jag började nu att känna honom.

Han var en konstnär af det slaget, som aldrig blir tillfredsställd af sitt eget arbete, som lefver i en ständig kamp med sina uppgifter och ständigt hetsas af sina fordringar på sig själf. Han hade lärt sig en solid teknik, han kunde måla vackert och elegant, men skollärdomen tyngde honom i allt, han tog sig före. När han ensam med naturen för sina ögon lade upp en stämning på duken, då var det en lust och en fröjd att brottas med svårigheterna. Men sedan, då målningen skulle utarbetas i sina detaljer, då kom den lärda barlasten och trängde sig mellan honom och det friska, stora, hela intrycket, och taflan blef hvarken ett solidt düsseldorfslandskap med harmonisk färgskala och effektfulla motsättningar eller en friluftsstämning, sådan att man andades in himlens friska vindar, när man stod framför den.

Hans tidiga framgång i Stockholm hade alls ej stigit honom åt hufvudet — han insåg klart, hur pass mycket den var värd — men den hade skärpt hans själfkritik, och den försvårade arbetet för honom. Så som han af kritiken blifvit framhållen som den sunda, ärliga realismens måls-

man bland de unga, var det hans skyldighet att ställa fram målningar, som skulle kunna rättfärdiga allmänhetens tro på hans konstnärsskap. Han hade att välja mellan att uppehålla det rykte, han oförtjänt vunnit, genom att fortsätta att måla i samma anda som förr — det hade ju varit lätt — eller att, utan tanke på fortsatt erkännande, gå den väg, hans eget samvete visade honom in på, att med energi och kärlek och tålamod söka sig fram steg för steg.

Edvard Asp var kanske ingen stor talang, men han var konstnär i sina tankar och känslor, och han var ärlig, alldeles för ärlig för att kunna höra till de konstnärer, som lyckas lätt. Ju mera han arbetade, dess större växte svårigheterna för honom — förr hade det gått så ledigt, så utan större ansträngning. Men nu blef det endast halfhet, allt han kunde åstadkomma.

Och nervös och osäker på sig själf, som han nu kände sig, var han så mottaglig för intryck utifrån, att han lade vida mer vikt än han eljes skulle gjort vid Ajas och Nisses tal om de idéer, som för ögonblicket höllo på att bryta sig fram i Paris, konstens hufvudstad men också modernas. Aja nöjde sig likväl med att framhålla för honom, att målaren bör söka ljus och luft, bör bry sig katten om naturens detaljer utan endast söka total-effekten i motivet — medan Edvard med sina förut-sättningar hufvudsakligast sökte *karakteren* i landskapet och i dess enskildheter. Men Nisse kände sig smickrad öfver att Edvard Asp upptog hans

utläggningar utan att drifva både med dem och med honom själf. Han proppade »düsseldorfarens» öron fulla med teorier, och han målade för honom i luften storslagna landskap med dekorativa linier, som skulle suggerera målarens känsla in i åskådarens själ, med förenklade toner, som voro målade melodier, och sönderdelade färger, framkonstruerade ur ett inveckladt vetenskapligt system, som skulle göra revolution i konsten.

Slutligen reste Nisse med sina halfsmälta idéer och sina studier, som ej voro färdiga och som ingen fick se. Af artisterna voro nu, förutom Asp, endast Aja kvar — om fjorton dagar skulle också hon resa.

Sommaren började lida mot sitt slut.

4.

»Kom in och drick en kopp kaffe hos mig,» sade Aja en eftermiddag, då hon och jag varit ute och gått.

När vi kommo in i hennes rum, satt Edvard där.

Hon blef gladt öfverraskad. »Det var riktigt hyggligt, att ni väntade på oss,» utbrast hon och skakade hans hand.

Edvard hade tagit ner flera af hennes studier från väggen. Han satt framme vid fönstret och såg på dem.

Orsaken, hvarför han kommit, var uppenbar. Det hade inte gått att arbeta, och han hade kastat penslarna. Och som det naturligtvis inte kunde roa honom att berätta för sin hustru, att han inte kunde arbeta, så hade han gått hit för att tala med henne, som förstod hvad det betydde för en konstnär att vilja men inte kunna.

Hon frågade honom om ingenting utan började tala om helt andra saker — hon hade en instinktlik känsla af, hur han borde behandlas — men hon kunde inte dölja sin glädje öfver att han kommit till henne — den lyste, denna glädje, ur hennes ögon och talade i hennes röst, som fick en värme, som den eljes ej ägde.

Det föreföll mig, som hade hon velat gå fram till honom och stryka honom öfver pannan med en mjuk, sval, beskyddande hand, så som en moder tröstar sin gosse, då världen är hård och elak mot honom.

För honom tycktes det vara en hvila att få sitta här i vårt sällskap. Han blef snart pratsam och trefflig, så som han kunde vara, när han ej kom i håg sitt eget arbete. Han sade inte ett ord om det och ej heller något om Ajas studier, om hvad han sett i dessa, hvad han sökt i dem och hvad han tänkt, då han satt där och granskade dem. Men samtalet kretsade likväl omkring det, som låg bakom hans besök, det var som kunde de

båda ej rycka sig helt och hållet lösa därifrån, fast båda undveko att komma det för nära.

Då vi språkat rätt länge, knackade det på dörren. Det var Edwards fru, som kom för att se om han var där.

»Sitt ner, fru Asp.»

Samtalet fick ögonblickligen en helt annan ton — det gled in på traktens lokala förhållanden, man talade om grannarna och sommargästerna, om allt, som inte intresserade någon af oss.

Fru Asp såg sig med stora ögon omkring i rummet, det var tydligt, att hon fann försöken att pryda det med godtköpspariservaror tämligen besynnerliga och smaklösa. Aja märkte mycket väl denna tysta mönstring och tog sin tillflykt till forceradt prat om allt och intet.

Efter en stund steg Edvard upp och sade god natt. Jag såg dem gå tysta bredvid hvarandra vägen fram. *Han* var naturligtvis åter inne i dessa tankar, som han inte hade någon anledning att dela med henne. Och *hon*? Ja, låt oss tro, att hon kände sig en smula nedslagen, kanske utan att hon egentligen visste hvarför, och att han blef ännu mer förstämd i känsla af, att hon var ledsen och att han inte kunde lifva upp henne.

Jag är säker på, att han nu gick och inbillade sig känna en viss motvilja mot Aja, därför att han fann henne äga just den käckhet, som han själf saknade. Det måste ju reta honom, att hon af dem båda var den säkra, och att hon hade rätt att se ner på hans famlande. Han kunde natur-

ligtvis inte undgå att lägga märke till det ytliga i hennes konst, men ändå satte han sig att skärskåda hennes arbeten, då han själf ej kunde måla som han ville.

Kanske afundades han henne den obesvärade lätthet, hvarmed hon behandlade allt, som för honom var så förkrossande svårt. Eller var det endast därför att hon var kvinna, som han sökte uppmuntran hos henne?

Och nu vandrade han hem till sin idyll. —

»Har ni sett till herr Asp i dag?» frågade mig Aja middagstiden dagen därpå.

Nej, det hade jag inte.

Men hon hade träffat honom och det, innan tuppen fått tofflorna på sig. Gissa hvad klockan var? *Tre* på morgonen. Ett rendez-vous under småtimmarna!

Hon hade glömt sig kvar i hängmattan och tagit sig en lur där, hade vaknat, när det blef kylslaget på morgonsidan, och hade gått fram till grinden. Solen hade ännu inte orkat upp.

Då hade hon sett Asp komma gående. »Är ni också så här tidig af er?» hade han frågat. Sedan talade han om, att han inte kunnat soffa. Och nu skulle han gå ut och se sig omkring. Men han ville inte ha sällskap, det sade han ifrån — »inte ens mitt angenäma sällskap ville han ha.»

På ett par veckor syntes han sedan inte till. Men han hade fått ut en stor duk med ångbåten, och vi visste, att han steg upp och gick ut klockan fyra hvar morgon. Vårt sällskap sökte han inte,

Så kom fruntimmersveckan. Det var omöjligt att stå ute och måla i ösregnet, och då fick jag en dag se på hans stora tafla, som han hade ställt upp i mjölnarens sal.

Det var naturens uppvaknande, han målat. Solen var ännu ej uppe, men det började glimma och lysa på den glasklara himlen, som bredde sig utan ett moln men där en och annan blek stjärna glömt sig kvar. Sjön en spegel för träd och vass och för himlens färgspel, allting klart och rent, friskhet, tystnad och stillhet öfver naturen. Det är solen hon väntar på, solens rosiga glöd öfver himmel och sjö...

Och han som lagt upp denna stämning så stort och djärft och så *känt*, han afundades Aja Borgström hennes gapmåleri! Och han gick och grämde sig öfver att han ingenting kunde.

Jag måste lofva att inte säga ett ord åt henne om taflan. Det blef i stället hon, som talade om den för mig, fast hon ännu ej sett den. Hon talade mycket om honom under dessa veckor, han upptog redan nu en stor plats i hennes tankar.

I den här tonarten talade hon under dessa dagar:

Nu regnade det, nu hade han taflan inne i sitt rum. Antagligen kunde han inte låta bli att måla på den. Han skulle naturligtvis se, att den tog sig annorlunda ut nu mot när han hade den ute. Hans Emma skulle inte ha förstånd att läsa undan penslarna och färgen för honom eller locka honom att vara sällskapsapa så länge det regnade,

I stället för att rita mönster åt henne eller måla af barnet eller spela vira med oss som en förständig människa, så skulle han börja experimentera med taflan, skulle stämma om färgen, beräknad efter rundager, skulle komponera in verkningsfulla motsättningar för att få färgskalan vackert afvägd — och så en vacker dag skulle han komma under fund med att han var på väg att måla ett chic-landskap och att hans tafla var hvarken det ena eller det andra. »Det är för sorgligt! Ni skall få se att jag får rätt — jag börjar känna honom nu. Han målar alldeles för skickligt, det är hans svaghet. Han *kan* inte måla enkelt.»

Regnandet ville aldrig taga slut, och så kom den dag, då Aja måste resa sin väg.

»Nu har jag varit där» — det var samma dag, då hon skulle fara. Hon kom och bultade på min dörr. Hon kunde inte hålla sig stilla och hon *måste* tala för att få luft.

»Jag fick se taflan, jag gaf mig inte förr än jag fick komma in.

»Tror ni inte jag hade rätt? Han *har* målat på den, så att det friska i stämningen, det som jag kan tänka mig ha funnits där, är borta. Just det han *måste* ha velat ha fram — jag förstår det så väl, jag har flera gånger gått och tittat på just samma stämning — och det som han säkert hade till utgångspunkt och hade klart för sig, när han började, just det saknar man nu.

»Och det *vet* han mycket väl, det såg jag på honom. Han var så nervös, som om han ville

bitas. »Säg ifrån, att det är dåligt, *ni* är väl åtminstone inte rädd för att tala sanning,» sa' han. Han såg ut, som om han ville slå mig — och jag visste ett ögonblick inte hvad jag skulle ta mig till.

»Men nu skall ni få höra! Det föll mig in att reta honom för att väcka hans själfkänsla, hans konstnärstolthet. Jag sade i den mest kalla ton, jag kunde komma ut med, att detta var alls inte hvad jag väntat af honom. Jag sade, hvad jag skulle låta honom göra, om han vore *min* elev. Det var kolossalt oförsämndt, men sådant läder skall sådan smörja ha. Slutklämman blef: Tag en knif och skrapa bort alltihop det här och gör det se'n färdigt i ett drag! Jag var så fräck mot honom, så jag skämdes för mig själf, men jag var arg -- få se om det kan leda till något resultat!»

Hon var ännu så upprörd, så hon hade tårar i ögonen och var blossande röd öfver hela ansiktet. —

Aja reste och regntiden upphörde. Edvard förblef osynlig.

En dag gick jag på visit till mjölnargården och träffade hans fru ensam. Edvard var ute och gick, »han har ingen ro nu för tiden, han är ständigt borta. Han har börjat på med taflan igen, men ingen får se den. Och han har inte en tanke på något annat än den. Han ger sig knappast ro att sofva, han stiger upp gång på gång under natten för att se efter om det mulnar.»

Det var en ytterst korrekt undergifvenhet i hennes ton. Man kunde inte misstaga sig på, att hon var en förbisedd hustru, som likväl förstod att antyda, att hon bar sitt öde med undergifvenhet och med värdighet.

På hemvägen mötte jag honom. Han var tankspridd och nervös. Taflan? »Jag har suddat ut alltihop och lagt upp det på nytt. Allt beror nu på om det fortfarande blir klara morgnar — barometern står lyckligtvis högt — i annat fall är hela sommaren förspild . . .»

Jag blef en tid bortåt nästan lika intresserad af väderleken, jag som han. Han måste taga vara på hvarenda dag, om han skulle få taflan färdig. Den tid var redan inne, då björkarna började visa en och annan gul bladruska och då färgerna om morgnar och kvällar visade ansatser till att bli hårda och skarpa. Högsommaren började öfvergå i eftersommar.

När jag nästa gång träffade Edvard, var han så lugn och så i jämvikt, som jag inte sett honom sedan hans första vecka här ute. Han hade beslutat sig för att lämna taflan sådan den var, att inte vidare ändra någonting och inte tillägga ett enda penseldrag.

Aja hade vid sin afresa testamenterat mig en halftömd chartreuseflaska, och i ett glas af den gyllene drycken tömde vi en skål för resultatet af hans sommar. Att skålen äfven gällde henne, antar jag han förstod. —

Sedan jag flyttat in till staden, såg jag sällan till mina sommarbekanta. Men en middag mötte jag Aja på gatan.

Jag kunde tala om för henne en nyhet — jag ämnade resa till Paris och stanna där öfver vintern.

»Nej, så roligt! Om jag får sälja bra, så kan det hända jag kommer dit på en titt i vår. Då ska vi ha liffadt.»

Också hon hade nytt att berätta. Hon började med att fråga, om jag sett Asps tafla, morgonstämningen.

Det hade jag inte gjort.

»Jo, kan ni tänka er, den är *bra*, den är *riktigt* bra. Jag har inte blifvit så förvånad på jag vet inte när. För det första öfver att taflan är färdig och för det andra öfver att det är en sådan kläm och fart i den. Jag blef så glad, så jag kunde ha tagit karlen i famn.»

Jag fick från flera håll bekräftelse på denna nyhet. Edvard Asp hade gjort ett bra arbete.

Taflan öfverraskade ej genom något *nytt* men den var solid och ärlig, var sann och fin som hans egen personlighet. Inte ens de, som funno dess teknik väl utmanande genom sin elegans, afundades honom hans framgång.

Taflan köptes för nationalmuseum vid höstinköpet, och några dagar därefter stod det att läsa i tidningarna, att den framstående landskapsmålaren Edvard Asp, som i så rikt mått fyllt de löften,

han gifvit, afrest till Paris »för att där fullkomna sig i sin konst».

Hans sommar hade sålunda *ej* varit förspilld.

5.

Så reste jag till Paris och slog mig ner vid boulevard Clichy.

En del skandinaver, som bodde uppåt dessa trakter, hade till samlingsplats valt en liten restauränt vid boulevarden nära till Place Blanche. Vi brukade träffas där till dinern vid sjutiden.

Dit kom Edvard Asp med fru — barnet hade de lämnat i svärmors och släktingarnas vård — där träffades ett par andra unga svenska målare och ett par finska målarinnor. Mera tillfälliga gäster voro Sven Richert — han höll sig vanligen till ett kotteri unga fransmän — och en norrman, som var »uthatad» från Skandinavien och gick här och var martyr. Han hade skrivit en serie noveller ur brasserie-lifvet i Quartier latin — »Décadence» var bokens titel. Den hade blifvit konfiskerad och hade också därför fått en viss ryktbarhet. Nu gjorde dess författare ingenting annat än föraktade människorna, »slentrede» omkring på gatorna och talade om att han fann sig »vammel» vid hela lifvet.

Han hade ett rundt, skägglöst, pojkaktigt ansikte med kitslig uppsyn. Han hade håret nedstruket i pannan och lade an på att verka bohémien genom sitt hela uppträdande. Utmärkte sig dessutom för ett omotståndligt begär att vara »svinsk», när det var damer närvarande, och var ej »förstådd» af de mindre genialiska ibland oss.

Richert tog honom i försvar, han påstod att norrmannen var en snäll pojke och en i grund och botten fin pojke, som dessutom hade den förtjänst att ej vara rädd för någonting, och som kände till åtskilliga hörn af staden, som hvarken främlingar eller parisarne själfva hade reda på eller vågade ha reda på.

I hans sällskap hade Richert varit ute för åtskilliga äfventyr, som hade både ovanlighetens och farans behag. Mer än en gång hade de nattetid slagit sig ihop med uteliggare i Champs Elysées och gjort dem sällskap. De hade låtit introducera sig i spelhus och bandithålor. En gång hade de med knapp nöd lyckats rädda sig undan polisen, då ett dylikt näste blifvit kringrändt och sällskapet fångadt — deras flykt hade gått öfver tak och trädgårdsmurar. Allt i den stilen var i Richerts smak, han var inte rädd, han heller, han litade på sina näfvar och på sin goda tur.

Under sina första år i Paris hade han varit omöjlig att ha i rum. Hans öfversvallande valplynne plögade då taga sig sådana uttryck, som till exempel, att han för att höja stämningen vid en fest tog en fylld vattenkaraffin och slog den i väggen

eller att han, när man åkte i vagn, slog ut rutorna med armbågarna för att få luft — att helt enkelt släppa ned rutorna var inte genialiskt nog — eller att han, som en gång hände, klättrade från sitt atelierfönster i sjetten våningen ner till femte våningens balkong för att skrämma ett par engelska missar, som bodde där i pension.

Nu hade han likväl kommit öfver detta stadium af valpaktighet. Han uppträdde nu mera ej storskräflande och öfvermodigt, och det var något friskt och trefligt i hans pojktighet. Han var nu en blandning af gamin och pariserartist, klädde sig elegant och hade skaffat sig vänner inom det unga Frankrike.

Äfven som målare var han obändig och oberäknelig, men talangen var afgjord, det var endast stadga och själfbehärskning som ännu fattades.

Han var nu för tiden intentionist och syntetist och föraktade naturstudiet, »den intetsägande verkligheten» var för banal för honom och hans koteri.

Asp och Richert hade inga vidare beröringspunkter. I Stockholm hade Asp ett par år förut varit den enda, som tagit Richerts parti, då alla skrattade åt hans våldsamma effektaflor och då till och med många af artisterna — den genuina stockholmsklicken, som förhöll sig misstrogen mot alla onödiga nymodigheter — förklarade pojken för galen. På den tiden var Richert med hull och hår impressionist. Asp hade med mycket besvär lyckats sälja ett par af dessa taflor en gång, när Richert var i penningknipa. Nu

hade Richert kommit in bland unga omstörtare i Paris, föraktade naturligtvis den bourgeoiskonst, Asp representerade, och hade börjat taga sig en ton, som förargade de äldre och mera sansade.

Edvard hade ej kommit rätt i jämvikt i Paris. Han kände sig liksom utanför, efterblifven. Här kom han midt in i en febril kamp om framgång lika väl som om framsteg. Han såg mindre af den stora rörelsen, af det ärliga, rastlösa arbetet, af de själfständiga konstnärernas sträfvan, som gick oberoende af allt hvad moderiktningar heter, än af begäret att till hvad pris som helst »vara med» i främsta ledet bland utvecklingens män. Att följa med strömmen, löpa efter hvarje vindkast, följa hvarje modets nyck tycktes honom vara hufvuduppgiften för de unga. Han som afskydde allt hvad humbug och skräflande heter, förifrade sig, när det blef tal om dagens konst, och tog de äldre målarna i försvar, fast han själf instinktligt sökte det samma som de bästa bland ungdomen: uttryck för den egna känslan, de egna naturintrycken.

Och han erkände för sig själf och sade också till mig, att det var hans egna misslyckade försök, som gjorde honom ond på dem, som hade fanatismens eller tanklöshetens gåfva och som därför hade lättare att lyckas än han.

Han hade ej kunnat arbeta mycket under vintern, ingenting ville lyckas för honom. Han hade förirrat sig in i experiment, som alls ej lågo för hans lynne, hade försökt sig på ögonblicksstämningar, på luftstudium. Men han var inte den

som beklagade sig, och ett ord af deltagande var hvad han minst af allt skulle tåla. Jag hade nu lärt känna denna inbundna natur, som var allt för ömtålig och allt för skygg för att blotta sig och för att sträcka ut handen efter den medkänsla, han törstade efter. Han hörde till dem, som äro dömda att gå ensamma, han hörde till de stumma, som längta efter att kunna tala.

Så anlände Aja Borgström en dag i början af mars, pigg och förtjust öfver att vara i Paris igen och få sitta och äta mat i ett näste i Clichy med bullret från boulevarden utanför fönsterna — spår-vagnarnas trumpetsignaler, kuskarnes hesa »u-up», tidningspojknas rop, de förbigåendes prat och skratt...

Hon smittade hela koteriet med sin munterhet — alla utom Emma förstås. Emma satte alls ej upp något surmulet ansikte eller någon ostentativt ogillande min, då Aja blef något högljudt uppsluppen, och hon skrattade med, då vi andra hurrade åt vår nykomna kamrats present till sina landsmän. Denna present bestod i en hermetiskt tillsluten bleckburk med plättar, äkta svenska plättar från Sverige! De smakade just ingenting, men det var lika roligt.

Men fru Asp visade genom sitt hela sätt, att hon ej kände sig trivas så i sin omgifning, så att hon brydde sig om att göra sig gällande där, att hon visste med sig, att hon inte hörde dit, inte delade de andras intressen. Hon skulle ej lämna det minsta tomrum efter sig, om hon försvunnit.

Hon visste det säkert mycket väl men brydde sig inte om att söka göra sig omtyckt. Allmänna åsikten var också, att hon var en tråkmåns och att Edvard var att beklaga.

Vi slutade dagen på Divan Japonais, som låg alldeles i närheten. Det var ett nöje, som tycktes inkom beställt för Ajas räkning. Dit hade hela publiken kommit för att föra oljud, och de uppträdande tycktes vara anställda endast för att man skulle ha någon att drifva med. Den bleke för detta tenoren med sina hungriga ögon, den kolossala, blänkande negressen med sina eleganta later och sitt förtjusta leende med munnen upp till öronen, den taniga gatungen, som försökte härma Yvette Guilbert — alla mottogos de på ett och samma sätt. Publiken öfverröstade sångarne, applåderade vildt men skrek »non — assez», när man hotades med dacaponummer.

Där var en vild konsert ute i salongen. Man slapp helt och hållet att vara ordentlig. Till och med Edvard rycktes med af den allmänna pojkaktigheten rundt omkring. För Aja, som kom direkt från Stockholm, var alltihop nytt och märkvärdigt — att vara i sällskap med några hundra ungdomar af båda könen, som sjöngo, hvisslade, golo och kacklade af full hals men som ändå inte drucko mer än en kopp kaffe eller ett glas öl på hela aftonen.

»Här ska' arbetas utaf bara sjutton!» utbrast hon, när vi kommo ut på Place Blanche. Musiken från Moulin rouge hördes hit ut, och innan

vi visste ordet af, dansade vi vals på torget — Aja och Edvard i spetsen. Och som bakgrund för den improviserade baletten stod den röda kvarnen i skarp belysning mot aftonhimlen, och dess vingar, fullsatta med små blixtrande röda elektriska ljus, surrade sitt välkommen till det glada Paris.

* * *

Aja hade med sig ett par landskap för salongen. Edvard hade inte fått något färdigt att skicka dit, men sin museitafel från fjolåret hade han fått låna för att utställa i Paris. Richert föraktade salongen och ville ej utsätta sig för en refus — ty naturligtvis skulle hans tafel vara en styggelse för den härskande brackmajoriteten inom juryn.

Aja hade börjat »arbeta af bara sjutton». Hon målade modell hos Julien om förmiddagarna och hade dessutom anlagt ett stort porträtt af Emma Asp för att ha något att göra på eftermiddagen.

Hon målade Emma, sittande i Edwards atelier, i dubbel belysning från två fönster, af hvilka det ena släppte in en strimma af middagssolen, som åstadkom en mängd lustiga reflexer i de kalla, gråa tonerna öfver det hela.

Emma var en mönstermodell, hon satt stilla och tålig timme efter timme — en drömmande melankoli skulle hvila öfver henne, sådan hon skulle målas af Aja Borgström, men ännu var hon

helt och hållet uttryckslös, ty det var de stora färgtonerna och i synnerhet den glada solstrålens lek i den grå atelierdagern, som hufvudsakligen intresserade Aja och som hon hittills uteslutande ägnat sin uppmärksamhet åt. Uppgiften var både ny och svår, och det roade henne alltid att försöka sig på det omöjliga.

Edvard satt framför sitt staffli och höll på att komponera ett dekorativt landskap.

Jag träffade dem sällan, jag hade mina vägar åt annat håll och kom vid denna tid ej ofta till restauranten vid boulevard Clichy. Richert såg jag ej till, och när man frågade efter honom, så grinade norrmannen sitt öfverlägset ironiska smil och sade, att han var upptagen af Germaine.

Jag hade sett henne en gång, denna Germaine, en liten modellflicka, som var bara femton år, uppväxt och uppfostrad på ateliefer och bland artister, en äkta zigenarunge, en Mignon i modern pariserstil — men en Mignon, hvars längtan ej gick till ett sagoslott bland lager och orange, utan till ett litet elegant hus vid Parc Monceau, med ekipager och groom och en diskret kammarjungfru.

Aja slog till en början an på norrmannen. Han lockade henne att smaka på absint — absint var det enda som kunde göra lifvet drägligt för honom — och hon grinade illa åt den grönblaskiga drycken och sade, att »man bör ha den i vrängstrupen, för att riktigt känna hur god den är.» Men när han en stund suttit och talat på sitt sätt

om sidor af pariserlifvet, dem hon ej visste något om och som hon förstås var nyfiken på, blef hon med ens ond och bad honom tiga, och när han då blef stött och gick sin väg efter att ha sagt henne något som han kallade »en sanning» — hon var ju lika »snerped» som de andra gässen! — då urladdade hon sin harm inför oss andra med en känsla och öfvertygelse, som jag knappast väntat af henne. Hon hade tårar i ögonen och hennes läppar darrade:

»Jag tycker jag inte är sipp, jag är knappt 'bättre folk' ens, jag är inte någon ingenue, men så simpel och ofin tycker jag inte man har rätt att tro mig vara, så jag skulle behöfva sitta och höra på den där tölpens gemenheter!»

Hon steg upp och gick ut för att inte låta oss se, hur barnsligt hon bar sig åt och hur föga hon kunde behärska sig själf.

6.

April var inne, och man började känna vår i luften.

En kväll, då jag kom till vårt samlingsställe, funnos hvarken Edvard eller Emma där och inte Aja heller. Först då vi gått öfver till kaféet och

slagit oss ned där utanför, fingo vi se henne vifta åt oss från ett omnibustak. Hon hade Edvard med sig där uppe.

Hon hoppade ned, solbränd och varm af vårluften. Ett helt fång nyutslagna syrener hade hon med sig.

»Lefve våren!» ropade vi. Och hon tog strålande glad emot artigheten med en storartad nigning för publiken.

Vårluft förde de med sig hit in till boulevarden. Hon hade i morse fått se Edvard i en omnibus, hade ögonblickligen anat, att han ämnade rymma till skogs, hade lika ögonblickligen hoppat upp till honom i omnibussen, och så blef den stackars karlen tvungen att dras med henne hela långa dagen. De hade för öfrigt haft riktigt »extraliffadt».

»Det var öfverdådigt där ute på landet,» instämde Edvard. Han beskref landskapet, han hade det ännu för sina ögon, små delikata motiv från Seinens stränder. Hela trakten en enda bukett af vårblommor, en hel bädd af nyutslagna syrener under verandan, där de ätit frukost. Och när skymningen började lägga sig helt lätt och dallrande genomskinlig öfver landskapet och man tändt lyktor här och hvar, medan himlen ännu var klar och låg i rosafärg öfver kullarna och öfver floden — det var rent af förtjusande. »Så har jag aldrig sett fransk natur förr. Och inte heller Paris så, som när vi for hit in på ångbåten i det

blå skumrasket med bud om, att nu var våren kommen.»

Han afbröt sig med att fråga: »Hvar är Emma?»

Frågan möttes af en allmän skrattsalfva, så omedvetet komiskt hade den kommit fram. Edvard skrattade med — han hade sannerligen rent af glömt bort Emma. »Jag får gå upp och se efter, om hon är hemma.»

Han kom ej igen.

Middagstiden dagen därpå gick jag upp på hans atelier.

Hade fru Asp varit ute och studerat pariserlifvet på egen hand i går?

Nej, hon hade stannat hemma, hon hade inte haft lust att gå ut.

Edvard kom åter in på gårdagens märkliga händelser. Han tog fram en karta och visade, hvart de farit, hvar de stigit i land, försökte få rätt på de vägar, de gått. Det hade varit en duktig promenad de gjort. Emma skulle inte orkat gå så långt.

Det knackade, det var Aja, som gjorde en imponerande entrée.

»Har herrskapet sett något så elegant förr? Var så god och häpna.»

Hon var ny från topp till tå, i en ultramodern parisisk vårkostym, från hatten med vårblommor i en slinga rundt om brätterna och till de små ljusa skorna. Chic, extrachic! Och hon själf strålade af belåtenhet, det nya koketta skalet klädde

hennes märkvärdigt bra, hon var sig inte lik, hon var nästan vacker.

Till hennes ära framrullades husets minst ovärdiga fåtölj, och hon slog sig ner i den med mycken värdighet.

Jaha, hon hade tagit den äkta mannen om hand i går. Hoppades att Emma inte var »lissen» öfver enleveringen, karlen hade ju i alla fall varit på väg att rymma. Nu hade hon kommit som en räddande ängel i hans väg och hade sett efter honom hela dagen. Han hade inte gjort några dumheter, det kunde hon intyga.

»Men jag har aldrig sett honom så liffad. Han var som när man släpper ut en kalf om våren. Gumman och garçonen på restauranten, där vi åt frukost, tittade efter oss och skrattade. Hvad de sa, det hörde jag inte, men att de hade roligt åt oss, det kunde en blind se. Men det var *ditt* fel, för 'lilla jag' var ytterst chic.»

Hon mötte Emmas förvånade blick, förvånad öfver detta »du», framkastadt så obesväradt till Edvard. Det var väl ingenting att bli öfverraskad för! Men Aja blef ändå brydd och rodnade — hon kunde ju aldrig dölja sina känslor — det var uppenbart, att hon kände sig obehagligt berörd af Emmas sätt att se på henne.

Hon slog genast in på ett annat samtalsämne. »Jag, kom upp för att säga, att jag inte kan måla på porträttet i dag. *Naturligtvis* har jag inte det sinneslugn, som man måste ha för att kunna ar-

beta — så upprörd som jag känner mig öfver all denna oerhörda elegans.»

Hon bad oss nådigst ha den godheten att draga staffliet med hennes tafla fram i dagern.

»För resten är det skräp, det ser ni väl, att det är skräp. Dåligt anlagdt från första början. Det hade varit bättre med ett par barnungar, som skulle leka i solstrimman. Pariserungar, piffiga — som jag.»

Hon pratade och skrattade ystert och utan uppehåll, tog så farväl och försvann i all sin glans.

Vid dinern syntes hon inte till, ett par af herrarne saknades också. »Fröken Borgström har väl enleverat dem och farit till landet med dem,» sade en af målarinnorna.

Det blef en tämligen trist middag. Edwards munterhet från i går var helt och hållet borta, han var tankspridd och tyst.

Men dagen därpå dök Aja upp igen, fortfarande elegant och nätt, strålande och leende och munter och munvig, så att hon smittade oss andra med sitt glada lynne. Edvard satt ett stycke ifrån henne, de talade ej ett ord mellan fyra ögon, men jag lade märke till, att hon ett par gånger såg på honom, förstulet, med en blick, som kunde tydas på många sätt — som en fråga, en oviss undran. Det var något i hennes ögon, som jag ej förr sett, något varmt och hängifvet, men på samma gång något skyggt. Kanske var det inbillning af mig.

men nog tyckte jag, att det pojkkaktiga hos henne gifvit vika för något mjukt och kvinnligt.

Nej, inbillning var det *inte*. Det var uppenbart, att de båda kommit hvarandra närmare under deras gårdag på landet, då båda känt sig fria och unga. —

Sådan Edvard visade sig under den tid, som nu följde, hade jag sett honom endast en gång förut, den dag, då vi först träffade honom ute på landet hemma i Sverige.

Han skyltade inte på minsta sätt med sin uppsluppenhet, han blef inte bullersam och högljudd som Aja, då hon behöfde utlopp för sin lefnadslust. Den yttrade sig hos honom däri, att han var intresserad af allt, han såg och hörde, och att han uttalade sina åsikter utan sitt vanliga sökande efter ord och med en viss glädtig kläm och skärpa.

Det tryckta, som nästan alltid legat öfver honom, det var borta nu, helt och hållet borta. Hans leende var så oreflekeradt, så utan alla försök att dölja hvad han kände, så att man ej kunde annat än småle tillbaka lika glad, lika reflektionslöst. Det låg som solsken öfver honom.

Hans anfall af lefnadslust togo sig uttryck både i arbetshåg och i begär att roa sig. Han var ibland försvunnen för en dag eller två och kom sedan igen från landet med små studier, gjorda med en fart, en friskhet, ett ungdomligt trots, som var allt annat än likt honom.

Han var outtröttlig i att se på pariserlivet. Allt var roligt dessa dagar, folkvimlet, typerna,

stämningarna i de mondaina parkerna och i de kvalmiga gränderna, de stora boulevardernas elegans och förstädernas kyffen, utsiktterna från Montmartre öfver stenhafvet i olika belysningar, allt för Paris karakteristiskt från termerna i Palais Cliny och till hallarna i morgonsol eller till de små förstadsteatrarna och det rörliga vimlet på pepparkaksmarknaden.

Paris visade sig också dessa dagar i sin mest bedårande vårdräkt — med ljumma kvällar, blomsterdoft, boulevarderna som en salong, parkerna en enda stor barnkammare, och lefnadslust och gladt lynne hvart man kom.

Nu var det inte tid att sitta inne framför en målarduk eller att hänga läpp, därför att man inte kunde allt hvad man ville kunna, nu måste man ut för att lefva med i ögonblickets intensiva berusning. Nu var det inte tid att tänka på framtiden, då det närvarande var så härligt.

Emma höll sig undan mera än förr. Hon brydde sig ej om att se på någonting eller att vara med om någonting. I hennes ögon var Paris säkert allt annat än hänförande. Hon hade blifvit blek och fått insjunkna kinder och mörka skuggor öfver ögonen.

»Hur är det? Är ni sjuk, fru Asp?» frågade jag en kväll, då hon kom in i restauranten.

»Nej, visst inte, jag har bara litet svårt att sofva om nätterna. Det är så bullersamt på gatan,» svarade hon med sitt vanliga, lugna, undergifna uttryck.

Aja satt midt emot oss. Jag märkte mycket väl, att hon såg upp vid min fråga och att det var med en förvånad blick, hon betraktade Emma.

Aja tycktes förut alls inte ha märkt, hur tärd och blek Emma var. Hon rodnade. Sedan var hon förströdd under hela middagen, åt föga och lät vinet stå så godt som orördt, och när Edvard föreslog en promenad, ville hon inte följa med.

Hon följde ändå, och som vanligt fingo han och hon försprång framför oss andra. Hon hade alltid svårt för att gå långsamt — vid hvarje gat-hörn måste de stanna och invänta oss, och när vi alla hunnit öfver gatan, så voro de före igen.

»Hvart vill ni gå?» frågade jag fru Asp, då vi alla samlats i ett hörn för att öfverlägga.

»Å, jag vill ingenting — jag har ingen talan bland de här människorna, det har ni väl märkt,» svarade hon sakta, så att ingen annan än jag hörde det.

Nu var det hon och jag som blefvo efter de andra. Och utan någon inledning och utan att se på mig fortfor hon:

»Jag är en nolla ibland dem, jag har alls ingenting här att göra. Det är så olyckligt, att Edvard fått mig till hustru. Jag kan inte vara för honom, hvad han begär af den, som skall följa honom åt.»

»Hvarför inte?» sade jag. »Det är en viljans sak.»

Hon skakade på hufvudet och fortfor lugnt och kallt:

»Nej, det beror på olika lynnen. Jag vet mycket väl, att det som upptar hans tankar är främmande för mig, och det är inte till *mig* han talar om hvad han känner. Jag vill göra allt för honom, men jag *kan* ju inte göra något. Jag är bara ett hinder för honom, jag gör det svårt för honom, och jag kan inte hjälpa det.»

Hvad skulle jag svara? Jag kunde inte säga henne, hvad jag tänkte. Det var inte heller tröst eller råd hon begärde, hon måste endast för en gång säga ut det som var hennes ständiga tanke.

Åter hade de föregående inväntat oss. Hon hviskade till mig:

»Jag kan inte — jag *vill* inte se henne.»

»Jag går hem,» sade hon till Edvard.

Nej, hon var alls inte sjuk. Men det roade henne inte att vara ute, och det sade hon helt uppriktigt, hon som eljes var så eftergifvande och så full af hänsyn.

Hon tog min hand och sade god natt till de andra. Men Ajas närvaro låtsade hon ej om, såg inte åt henne, vände ryggen till henne och gick.

Edvard följde henne. Äfven Aja hade nu förlorat lusten att gå ut och roa sig, och vi fingo sällskap, hon och jag, uppåt vår trakt.

Hon var upphetsad och nervös, Glädtigheten var som struken af henne. Hon gick i sina egna tankar och hörde inte på hvad jag sade, förrän jag frågade:

»Hvad tror ni om Edvard?»

Då svarade hon utan ett ögonblicks tvekan och utan att se på mig:

»Hvad skall jag tro, om inte att han aldrig skall kunna känna sig fri och därför aldrig kunna ge sig helt, aldrig få fram det djupaste och bästa, det som inte ansträngningar och arbete åstadkomma, utan det som kommer inifrån, från det allra innersta hjärtat. Han skall gå och gräma sig och plöttra bort sig och sjunka — han hör till dem, som ha lätt för att sjunka, därför att han begär mer af sig själf än han kan gifva. Och andra ska göra bra saker, och han skall bli efter — och det *kan* jag inte hjälpa, jag *får* ju inte hjälpa det.»

De sista orden hade hon knappt förmått framstamma. Hennes röst stockade sig i halsen, och hon brast i gråt, riktigt barnslig, ohejdad gråt.

Detta var ett annat lynne än det, som tagit sig uttryck i Emmas klagan.

»Ni tror väl att jag är tokig, som ger mig till att lipa midt på gatan,» fortfor hon för att släta öfver hvad hon nyss sagt. »Jag har blifvit så nervös af pariserluften. Och jag babblar så mycket, det är inte att fästa sig vid, det jag pratar.»

Hon sökte slå in på sin vanliga ton, men hennes röst darrade:

»Är det inte irriterande att se den, som *har* talang, inte kunna göra det mesta möjliga af den? Man kan bli upprörd för mindre. Jag tror inte, att Edvard kommer att lyckas, och det bara därför att han gör arbetet så svårt för sig.»

Hon fortfor att tala om, huru han torterade sig genom sina ständiga slitningar och sitt själfplågeri. Men hennes tankar gingo ej samma väg som hennes ord.

»Jag far till landet,» blef slutklämmen, tämligen öfverraskande, efter det hon talat uteslutande om Edvard och *nästan* uteslutande om hans konstnärsskap.

»Och han? Hur tror ni att hans lif skall ställa sig?»

Hon såg forskande på mig. Efter en stunds tystnad utbrast hon, ånyo nästan gråtande:

»Det här är ändå . . . det är *för* sorgligt! *Hvad* skall jag göra? Tror ni, jag vill henne något ondt, tror ni att det har varit ett spår af beräkning i någonting? Säg? Om han går till boten och jag kunde hjälpa honom upp på torra landet, så skulle jag ändå inte få göra det, jag skulle inte ha rättighet att försöka. Och han *går* under — andligt sedt går han under — det skall vara en annan slags energi än den han har för att hålla sig uppe, så som han har det ställdt.

»Jag tål inte denna slags resignation — offervillighet kallas den också, gud bevars! Det är minsann ingen som tackar en för att man offrar sig — allra minst den man offrar sig för! Hon trampar på en, gör hon, var säker på det. Och så skall lifvet gå en ur händerna och man skall dra sig fram utan den *lust* att lefva, som ger *kraft* att lefva — och det bara för att det skall så vara.

»Hvad bryr jag mig om hans tafloer? Åjo, det gör jag förstås också...

»Han har inte kraft att vara hård, han hör till dem som kunna lefva utan luft, men som därför lefva ett halft lif. När lefver han? Jo, när han för ett ögonblick glömmet, hur han har det — det är så jämmerligt, så jag kan inte säga det, att bygga hela sitt lif på att bedöfva sig, att gå utom sig själf. Det är att lefva på morfin, det är att vara död.»

Hon hade talat så oliket hvad jag förut hört af henne, oliket i tonen liksom i orden. Jag kände inte igen den glada Aja. Men hon hade talat sig till ett visst lugn, det var ej längre denna öfvergifna sorg i tonfallen, det var i stället något hårdt och sträfft, då hon fortfor:

»Jag vill visst inte göra Emma något ondt. Det är just olyckan, att jag inte har hjärta att göra något ondt åt någon människa.

»Bry er inte om hvad jag säger,» fortfor hon. »Jag pratar i alla väder. För resten kunna de vara lugna för, att jag skall bära mig förståndigt åt. Jag vet hvad jag vill, och jag kan göra som jag vill.»

»Hvad menar ni?»

Men på den frågan fick jag intet svar. I detsamma ropade en kraftfull basröst tvärs öfver gatan:

»Tjänare, fröken Borgström! Hvarthän?»

Det var Richert. Han kom öfver till oss, strålande af hälsa som alltid.

»Jag skulle gå hem,» svarade hon på hans fråga.

»Om morgnarna går man hem!» ropade han och skrattade sitt väldiga skratt åt sin kvickhet. »Nej, nu ska vi vara tillsammans!»

Jag sade god natt och såg dem vända om nedåt stora boulevarderna. I detsamma föll det mig in, att han kanske kommit i rätta stunden.

Men det skulle nog inte falla *henne* in.

7.

Det var i dessa dagar, utfallet af salongsjuryns dom blef känt. Asps »Effet de matin en Suède» var antagen, men »mademoiselle Borgstroem» fick ett af dessa små tryckta bref, hvori artisterna höfligt ombedjas att afhämta de målningar, de insändt.

Hur hon upptog denna motgång, fick jag inte veta på flera dagar. Ett par gånger var jag uppe hos Edvard, men hon var aldrig där och Emmas porträtt stod undanskjutet i ett hörn.

Inte heller på vårt middagsställe syntes hon till.

En natt — det var vid halfett-tiden — var jag på hemvägen från teatern. Då fick jag syn på Edvard, som gick af och an på boulevard Clichy. Vid hvart femte steg vände han sig om

och spejade in i tvärgatan, där Aja bodde. Han såg inte mig. När jag kom till min port, vände jag om i afsikt att tala förstånd med honom. Han spatserade nu fram och åter på hennes gata, som låg tyst och tom. Och jag vände än en gång och gick hem.

Han såg ut att ha åldrats, då jag träffade honom dagen därpå. Han var tankspridd och frånvarande. Emma var blek och undergifven som alltid. Strax efter slutad dinér gingo de sin väg.

Men kvällen därpå döko Aja och Richert upp i kotteriet. Jag tyckte det var något ansträngdt i hennes munterhet. Gent emot Edvard anslog hon en rättfram kamratton, som inte föreföll mig helt och hållet osökt. Det var, som ville hon låta de andra märka, att hon alls ej undvek att tala med honom eller var på minsta sätt besvärad af hans närhet.

Sedan gick det åter flera dagar, då jag hvarken såg till Richert eller henne.

Men man började att tala om dem bland skandinaverna i Paris. Under vintern hade några damer från nordanlanden — de voro likväl icke från Sverige — väckt förargelse genom ett tämligen hänsynslöst uppträdande på offentliga ställen, särskildt på ett af skandinaverna mycket besökt kafé, där de snart blefvo ökända och utpekade. Därigenom hade åtskilligt skvaller om nordborna börjat sprida sig, och de funnos, som hade ögonen öppna och öronen spetsade.

En och annan hade redan förut stött sig på Ajas fria sätt — hon var alltför kamratlik mot herrarne, hon rökte aldrig *en* cigarrett men väl några stycken, hon förde ett väl fritt språk. Den »allmänna åsikten» var den, att hon komprometterade sig genom sin oförsiktighet — för att använda det mest lindriga uttryck.

Den allmänna åsiktens målsman i vårt kotteri var en nykommen svensk filosofie kandidat, som studerade estetik och bodde i en pension, där de öfriga inackorderingarna studerade pariserlivet genom att hålla reda på sina landsmän.

Hvad fröken Borgström vidkommer — förklarade den lille kandidaten — så gjorde hon sig omöjlig i städadt sällskap genom att ständigt och jämt visa sig tillsammans med unge herr Richert, som inte hade det bästa rykte.

»Det där är ju käringprat,» menade jag.

Men då blef kandidaten ond.

»Jaså, det är kanske käringprat, att man sett herrskapet komma åkande vid elfvatiden på kvällen och stanna vid mademoiselles port. Där gingo de in, och först klockan ett kom *han* ut igen. Om det är käringprat, så medgif att vederbörande gifvit anledning till pratet.»

Den lille mannen såg helt uppkryad ut af att få försvara sin åsikt. Hans små ögon lyste af belåtenhet, och hade han ej för tillfället befunnit sig i artisters sällskap, skulle vi med all säkerhet fått höra ett och annat väl valdt uttryck om ar-

tisternas och särskildt om artistdamernas tämligen fria moral.

Jag frågade, när »man» lagt märke till den där sena visiten.

Han hade naturligtvis dagen liksom timmen antecknad i sitt minne. Det var samma natt, då jag sett Edvard framemot ett-tiden gå och posta utanför Ajas hus. Edvard hade således sett dem.

Skvallret gjorde på mig ett ytterst obehagligt intryck. Jag visste, hur obetänksam Aja kunde vara, hur föga hon brydde sig om hvad som »passade» eller icke passade, och jag kände ju också till hennes lust att vara uppe om nätterna. Inte tänkte hon på, att det kunde gifva anledning till illasinnade uttydningar, om hon bad sitt sällskap följa med upp på ateliern på aftonkvisten. Och om tiden gick fort, där man satt och pratade, så att man, innan man visste ordet af, var inne på småtimmarna, så rörde det väl ingen människa. »Ska ni gå redan?» hette det alltid, när man sade god natt — om också solen var uppe.

Men jag undrade, om det denna gång verkligen var tanklöshet. Det kunde tvärtom vara beräkning. Så lidelsefull som Aja var, kunde det tänkas, att hennes kringflackande med Richert nu var enkom anordnad med tanke på Edvard. Skulle det vara ett radikalmedel för att aflägsna honom och för att tvinga sig själf att glömma honom? Hade hon verkligen kommit på samma tanke som jag, att Richert korsat hennes väg i rätta stunden?

Inom vårt kotteri — som för öfrigt numera var så godt som sprängdt — väckte skvallret en viss förstämning. Dylika rykten satte ju en fläck på den skandinaviska koloniens anseende. Den ende som var belåten öfver hvad han fått höra, var norrmannen. Han log, där han satt och titade på oss andra med sina stickande ögon:

»Richert var jo gal, hvis han ikke tog hende. Hun er s'gu saa glad i ham, saa hon ikke kan gaa sammen med ham paa gaden som et menneske, uden hun hopper og skutter som en hunkalv.»

Och när en af oss blef ond och kastade fram ett ord om ansvaret, fortfor han med sin öfverlägsna ton och sin orubbliga öfvertygelse:

»Er de nu der med deres dumme ansvarsfølelse? Vi mennesker *har* slet ingen ansvar — vi ma ha ret at leve efter evner» o. s. v. i den stilen.

Edvard satt tyst och nervös och knackade smått i bordet — han kunde nu för tiden inte hålla sina händer stilla. Emma var också närvarande — jag undrade, hvad hon tänkte. Jag inbillade mig upptäcka något af skadeglädje i hennes eljes så lugna ögon — för henne var det ju det bästa, som kunde hända, detta att Edvard blef upprörd och sårad af ryktena, äfven om de vore helt och hållet osanna. *Han* skulle ju i alla händelser ej tro annat än att Aja lekt med honom och kastat bort honom, då hon träffat på en annan, som var roligare. Hans kritik gent emot

henne var väckt, nu kunde han inte annat än mistro henne.

Men just som jag sitter och intalar mig, att fru Emmas tankar gå i denna riktning och att hon i själ och hjärta är glad öfver den sista vändningen i historien, så säger hon — helt stillsamt men bestämdt:

»Det kan väl ingen tro, att det där är sant.»

De andra tystnade. Var det verkligen lilla fru Asp, som sagt något? Och som ämnade taga fröken Borgström i försvar?

»Aja är obetänksam,» fortfor hon, »och bryr sig inte om, hvad man säger om henne. Det roar henne att sätta sig på tvären mot all slags konvensans. Men det är ett långt steg därifrån och till... till det man beskyller henne för... och som *naturligtvis* är osant... och det är skamligt att sprida ut det.»

Hon hade blifvit blossande röd af rörelse och af ovana vid att höra sin egen röst. Den lille kandidaten rodnade och såg förnärmat ut. Norrmanen bligade med öfverlägset medlidande på denna lilla bourgeoisie och skulle just öppna munnen — han var minsann inte den, som kunde tiga, när han hade något att säga, och han hade alltid något att säga — då dörren slogs upp och Aja Borgström trädde in, följd af Richert.

»Bonsoir la compagnie!»

De slogo sig ner: »Hvad ha ni för er nu för tiden?» började hon.

»End de selv?» frågade normannen. »Hvar har de skjult dem i disse dage?»

Aja skrattade: »Jag har alls inte 'skjult mig'. Tvärt om! Vet ni, tack vare den här unge gentlemanen har jag varit med om oerhörda saker. I förgår kväll på en väldig atelierzwyck hos monsieur Gasque, symbolisten. Hvar herre fick ta med sig en dam, och monsieur Richert tog mig. Där var skuggspel af de vackraste modeller, som finns i Paris.»

»Vi ska inte fråga, hur mycket de hade på sig,» inföll en.

»Nej, gör inte det!» sade Richert.

»Men liffadt var det,» påstod Aja. »Det var en splittergalen tillställning.

»Man känner pariserartisterna, det finns inte maken till tosingar. Till sist auktionerades den öfverblifna maten bort. Jag ropade in en fårstek, och den festade vi på i går uppe hos mig. Improviserad frukost för hvar och en, som hade väderkorn och kom upp. Men nu ska ni få höra! Där var en lustigkurre, som hette Bigot eller hvad det var, och han bjöd oss på maskis i morgon, privat artistmaskis på hans atelier rue Vaugirard. Ja, man skall se allt och välja det roligaste. Här i Paris lär man sig att hålla humöret uppe. Döden på dig väntar en gång i lifvet — tids nog att hänga läpp då.»

Var det inte anlagdt på Edvard, detta ystra uppträdande, allt detta ordande om hur hon roade sig i Richerts sällskap, alltid i Richerts sällskap?

För att bli mig kvitt, skulle Edvard kunna tänka. För att ställa upp en oöfverstiglig mur mellan honom och henne — det var jag öfvertygad om. Hur var det hon sagt till mig den där kvällen, sedan hon talat om honom, om sin förtviflan öfver att inte *få* göra allt hon kunde för honom? »Jag vet hvad jag vill och kan göra hvad jag vill», hade hon sagt. Jag var nu öfvertygad om, att hon skulle drifva sin föresats igenom, kosta hvad som helst.

Det var på ett uppenbart ostentativt sätt, hon efter kaffet tog Richert under armen, nickade farväl till oss andra och hoppade ut vid hans sida.

Man kunde inte annat än medgifva, att de passade för hvarandra, de två, båda lika outtröttliga och omätliga, när det gällde att roa sig. I Richert hade Aja träffat en kamrat efter sitt sinne.

De andras tankar gingo säkert i denna riktning. Norrmannen hvisslade belåtet, den lille kandidaten såg sig omkring med triumferande blickar — »hade jag inte rätt?»

Edvard satt blek och tyst, Emma hade tårar i sina ögon.

Hvad skulle följden bli af detta? —

Några dagar efter denna kväll kom jag från Odéon. Jag dref framåt Boulevard St. Michel och gick in på Café Rouge, som vid denna tid på natten var proppfullt af folk.

Där var musik, som ingen hörde på, där rökte damerna, och där fördes den mest lifliga och högljudda konversation. Här var en helt annan publik än på boulevardkaféerna på norra Seinestranden, här var det Quartier Latins ungdom, som härskade och angaf tonen.

Här såg man studenter af öfverklass, ungdomar med världsvana och korrekt elegans, några i frackkostym som det mondaina parisare ägnar och anstår, blaseradt bleka och tunnhåriga, men här funnos också oklippta genier, klädda med genial vårdslöshet, här funnos landtliga plugghästar med slätborstade hår, halfgamla och luggslitna filosofer, som voro hemma på kaféet, läste alla tidningar och kallade gäster och kypare vid förnamn. Här syntes morgondagens ministrar, snillen och små ämbetsmän och vid deras sida en och annan blek skönhet i modern vårdräkt, men andra helt hvardagstrefliga och enkelt klädda unga flickor, alla gladlynta och ingen sömnig.

Man spelar kort eller domino, men man dricker föga, tidningarna gå ur hand i hand och äro ej lediga ett enda ögonblick, man diskuterar politik, litteratur, dagens frågor.

Moln af tobaksrök, intet armbågsrum i trängseln och litet emellanåt nya gäster, som hälsas med välkomstkraft och kvickheter och som skaka hand med herrar och damer öfver lag.

När jag skulle gå, får jag se Edvard, som sitter ensam vid ett bord, instängd bakom en krets af det framtida Frankrike. Jag nickar till honom

och frågar, om vi få sällskap norrut. Hvarpå vi tränga oss ut på gatan.

Han hade varit ute och gått och förirrat sig ända hit bort på rive gauche. Det var således så, han nu tillbragte sina kvällar, då det ej längre var lönt att vakta fröken Borgström.

Men han var inte den, som gaf mig sitt förtroende så som hon gjort. Han föreföll trött och tanketom, och det var jag som hufvudsakligast fick hålla samtalet vid makt, medan vi gingo i den ljumma natten öfver Pont des Arts genom Louvre, öfver boulevarderna och vidare uppåt vår trakt. Då vi fingo syn på Café des décadents' brokiga skylt, föll det mig in att vi skulle titta in där — det hände alltid, att man kunde uppsnappa något, och han behöfde förströelse.

Också här inne var proppfullt af folk. Vi kommo från studenterna till artisterna, från Quartier Latin till Clichý, från Verlaines milieu till Villettes. Också här var väsen och stoj och minst af allt någon trötthet eller blaserad liknöjdhet. Tidningar såg man föga till här, och inte var det politik, man grälade om, men väl om nästa århundrades konstideal.

Aftonens skuggspel var längesedan slut och ridån nedfälld för den lilla scenen.

Många af ungherrarne hade damer med sig. Flera af flickorna voro anspråkslöst men nätt klädda. Men där funnos också andra, som klädt sig extra-vagant, i dräkter, som utgjorde en vild och löjlig karrikatur på de nyaste moderna, men alltid med

smak och med stil äfven i öfverdriften. Ingen hade på sig något som missklädde.

Och rundt omkring oss en vild färgbalett på väggar och tak. En tom fläck var ingenstädes att upptäcka. Grotteska bizarrerier målade öfver allt, uppsluppna fantasier, en konst, som stor-skrattade, slog kullerbytta och räckte lång näsa, som bar sig allt annat än anständigt åt men som aldrig blef plump eller simpel.

La femme var ställets gudinna. *La femme*, iklädd röd baret, cigarrett och en väldig japansk parasoll — men ingenting mera. *La femme* åker skridsko, klädd i en väldig boa, som bildar ståtliga ornamentala linier rundt omkring henne, muff och höga kängor — och för öfrigt ingenting. *La femme* på guldgrund, i höga svarta strumpor, höga handskar och en liten mask för ansiktet — för öfrigt ingenting, annat än orden »hors concours» målade som skylt på guldfonden. I »le foret vierge» promenerar *la femme* — själf allt annat än vierge — i vemodiga tankar. Bizarra kompositioner, karrikatyrer af ställets kypare, dekorativa fantasier i målning och skulptur, där röda jättehunnar gingo igen litet öfver allt, liksom den svarta katten på Chat noir. Burleska fantastier, en ohejdad ström af tokerier i pariserstil, allt måladt med schwung och franskt pojklynne.

»Det här är fin de siècle lika väl som fröken Borgströms atelierfest,» sade jag.

»Jag tycker det är vämjeligt,» sade Asp häftigt.
»Det är att förnedra konsten. Hvad skall det bli

af dessa pojkar, som uppfostra sig till konstnärer i sådan luft?»

»Vämjeligt eller inte,» menade jag, »så har det sin karakter för sig, och jag tycker det borde ha sitt intresse för en målare att studera det parisiska ungdomslynnnet, som är så olika vårt och så olika tyskarnas. Inte vill du väl bedöma den franska konsten efter det här skojet? Och du får inte glömma, att dessa nattsuddare inte äro de enda, som komma att uppbära morgondagens konst.

»För resten så vet du, att ungdomen i Paris arbetar med mera nerv och energi och uthållighet, än man hemma hos oss har en aning om att man kan arbeta.» *

Men han hörde inte på mig.

»Det äcklar mig alltihop,» fortfor han. »Det är så långt ifrån allt naturligt och friskt, som en dekadansgenerations konst kan vara. För resten, hvad ha vi för gemensamhet med parisarna? Vi äro inte lika dem, och vi göra bäst i att inte ta dem till mönster. Jag har fått nog af det, jag reser min väg.»

Jag afbröt honom: »Kom, så gå vi.»

När vi kommo ut på gatan, frågade jag:

»Reser du verkligen?»

»Ja, jag far hem.»

Han gick tyst en stund. Men när Moulin rouges röda kvarnvingar blefvo synliga i fonden af gatan och vi ej hade många steg kvar att gå, sade han;

»Det är nyttigt att studera här, jag nekar inte till det, det vore dumt att neka till det — nyttigt att se och samla intryck. Men man blir inte en ny människa, om man också lär sig måla på ett nytt sätt. Och det vore alls inte glädjande, om man det blefve. Det är sina inre möjligheter och ingenting annat, man har att bygga på.

»Låt vara, att här är mera lif och mångsidighet och större möjligheter till utveckling än på något annat ställe. Men jag passar inte här. Allt är för jäktande, man drunknar i alla nya strömningar och vet hvarken ut eller in. Det går så långt, så att jag med verklig saknad kan tänka mig tillbaka till lugnet i lilla Düsseldorf. Där visste man inte af några slitningar — där visste man, hur hvar sak borde målas, och så gjorde man det så godt man kunde så som man blifvit lärd.

»Ja, du förstår, att jag inte menar det så — det är bara ibland, när jag är trött och utled vid mig själf, när jag fått kassera veckors och månaders arbete och när hvar dag som går irriterar mig i allt högre grad, tills jag i ren desperation, bara för att känna, att jag duger till något, målar en småsak, som jag vet att jag *kan* måla men som jag inte vill visa för någon af kamraterna . . . Då kan jag sakna gamla Düsseldorf — fast det var en håla.

»Jag flyttar hem på allvar, så snart jag sett salongen.

»Jag har ett anbud hemifrån, att öfvertaga en målareskola — jag får ännu inte säga hvar, det

är i en af de större städerna, och jag får inte tala närmare om planen, det är fråga om ett alldeles nytt företag. Det är en månad sedan jag fick förfrågan om saken. Först tänkte jag svara nej genast, men nu svarar jag antagligen ja. Det kommer för oss alla en tid, då vi inte skjuta ifrån oss en befattning, som medför den fördelen, att man har sitt kvartal i kontanter att lyfta fyra gånger om året.

»Om jag inte blir något som målare, så kan jag åtminstone bli en duglig lärare. Och jag kan hjälpa till att söka sprida en smula intresse för konst där hemma i Kråkvinkel.

»Man kan inte ge mer än hvad man har att ge.» —

Salongen öppnade sina portar och det var jubel och glädje, förhoppningar, belåtenhet eller förargelse hos deltagarna och hån eller låtsad likgiltighet hos dem, som ej fingo vara med.

Edwards aftonstämning från förra sommaren hade fått en hedrande plats på cimaisen och vann allmänt erkännande som ett gediget och godt arbete. Men Richert utställde på Indépendenternas exposition, där hans fantasier — »Syner och drömmar», som de kallades i katalogen — väckte uppseende genom sina våldsamma och skärande färgsammansättningar och genom de förklaringar, han skrifvit på ramen, och där hans i affekteradt barnslig teknik hållna gatbilder från Paris ådrogo honom mycken smälek. Man skrattade och skämtbladen karrikerade hans taflor, men han blef åtminstone

ej ihjältigen, och de sansade måste medgifva, att det i alla fall var talang i bizarrerierna.

Sista kvällen Edvard var kvar i Paris, hade flera af landsmännen samlats för att önska honom lycklig resa. Norrmannen infann sig också. Han hade en nyhet att berätta: Richert hade rest till kusten i sällskap med Germaine, — ni vet, Germaine, den lilla ungen, som för en månad sedan öfvergifvit honom för att få lefva »high life» och åka i Boulogneskogen med en amerikanare bredvid sig och en negerpojke bak på vagnen. Men nu hade hon kommit på bättre tankar, och så hade herrskapet gifvit sig af för att tvätta sig i hafvet.

Aja infann sig sent. Att hon var nervös och hennes skämt uppjagadt och konstladt, var numera ingenting nytt, inte heller var det skarpa, något hänfulla tonfallet ovanligt hos henne. Jag märkte, att Edvard såg på henne ett par gånger med denna forskande blick, som jag ofta lagt märke till hos honom. Det var inte svårt att gissa sig till, hvad det var han sökte efter i hennes ansikte.

Någon lifligare stämning blef det inte den kvällen.

Vi följde Asps i klunga till deras port, men nu gingo Edvard och Aja ej ett stycke före oss andra. De skildes utan att ha fått tala ut hvad de hade att säga.

När vi sagt farväl åt Edvard och hans hustru, följde jag Aja fram till hennes hörn. Då jag tog henne i hand till god natt, frågade jag:

»Nå, har ni fått det nu, som ni ville ha det?»

»Ja,» svarade hon utan att tveka och såg mig rätt in i ögonen.

8.

Och nu — sex år efteråt — träffade jag dem alla tre på den lilla atelierfesten i Stockholm, Edvard stillsam och inbunden som förr, Richert mera tvärsäker än någonsin, nygift och bred, Aja Borgström en smula grotesk och öfvermogen, men med anspråk på att allt fortfarande göra skäl för namnet Muntergök.

Det har blåst många stormar sedan den där våren i Paris — spårlöst ha ej de sex åren gått öfver någon af de tre.

Edvard är bosatt i en halfstor stad, är samhällets artist, sköter dess konstförening och styr sin skola. Då han börjat någon större tafla, omtala stadens båda tidningar i aktningfulla ordalag den märkliga händelsen — vid detta har han blifvit så van, att han numera knappt blir förargad däröfver. Antingen han vill eller ej, måste han uppbära sitt rykte som en af stadens notabiliteter.

Om sommaren bor han på landet och målar flitigt ute, lägger upp stora motiv, bredt och djärft, i starka, mustiga färger. Då kan han vara glad

och uppspelt för en dag eller två, leka med barnen och om aftonen ro ut på sjön med hela familjen. Men när taflan är färdig, finner han den ofrisk och »gjord». Den blir likväl omtyckt för det omsorgsfulla och på samma gång naturtrogna i studiet, den prisas för sin äkta svenska stämning, och den säljes för billigt pris till en konstförening eller till någon privatman.

Han är likväl en allt för ärlig konstnär för att det skulle falla honom in att ockra på sin skicklighet. Han har hemma hos sig flere målningar, som, om han helt lättvindigt fullbordade dem, skulle blifva både omtyckta och lätt säljbara publikaflor, men det händer ej, att han släpper ut dem.

I sin stad anses han vara en älskvärd och angenäm man. Han är gärna sedd i familjerna och ser gärna sina vänner hos sig. Han har två barn, och man har intet att anmärka på hans äktenskap. Hans hustru är omtyckt af stadens öfriga fruar, hon är anspråkslös och sprider aldrig ut något skvaller. Hon är alltid med sin man, då han vill ha henne med sig, och han tycks helt och hållet ha öfvervunnit sin gamla lust för att rymma, att söka ensamhet, då han vill sällskapa med sina tankar.

Han läser tidningarna på klubben, är med i rektorns virakvartett, intresserar sig för tidens sociala frågor och talar gärna allvar med de allvarlige, är för öfrigt en hedersman, som aldrig tänker på besväret, när det är fråga om att hjälpa

andra, och som med jämnmod — om också ej utan en glimt af bitterhet — ser, hur andra förstå att begagna sig af hans välvilja. Han tycks vara på väg att öfverlefva sina stora fordringar på sig själf — och en dag skall han finna, att han är gammal och numera har sin plats bland de resignerade, bland dem, som ha intet mer att vänta af lifvet.

Med Aja Borgström hade han i kväll suttit och talat rätt länge. Ett lugnt samtal mellan gamla vänner och kamrater, som träffas igen efter flere år och som gärna vilja höra, att det å ömse håll gått dem väl.

Aja hade stannat kvar i Paris allt sedan den där våren. Hon slog sig på att arbeta energiskt. Hon har fått medaljer på utställningar i franska småstäder. Hennes målningar ha fortfarande mera kraft än finhet, någon ursprunglighet, någon personlig karakter söker man där förgäfvets.

Hon har blifvit ännu mera ogenerad i sitt uppträdande. Helt unga herrar trifvas godt i hennes sällskap, det hurtiga och kamratligt fria i hennes sätt drager dem till henne. I fruntimmerssällskap trifs hon alls inte, och en och annan af de svenska parisiskorna undrar, om det är passande att umgås med henne. Men de, som känna henne bättre, veta, att Aja är »förständig» på samma gång som hon är en smula »galen», och att det är hennes sätt att synas mera fri från hänsyn än hon i själfva verket är. Också har ingen af hennes närmare bekanta ett enda ögonblick trott henne om något

förhållande till någon af de ungherrar, hon påstås ha svärmat för under de år, som gått sedan hon lät skvallret sätta sitt namn i förbindelse med Sven Richerts.

Någon verklig hängifvenhet har hon ej lyckats vinna — hon förblir den ständigt undanskjutna, på samma gång som hon förblir den trefliga kamraten. En stark kärlek skulle samla hennes starka naturs möjligheter — nu plottrar hon bort sina känslor i skämt och lek och söker ersättning för det hon går miste om i ett ifrigt arbete och ett fullt ut lika energiskt festande.

Ty hennes lefnadslust är lika obändig som någonsin, ja, ännu mera stark nu, då hon känner att tiden och ungdomen gå henne ur händerna. Muntergöken förstår att taga lifvet från den glada sidan, men Muntergöken har alldeles säkert en känsla af att hon ej blifvit hvad lifvet gifvit henne möjligheter att blifva.

Att röka är hennes stora passion, hon röker som en skorsten från morgon till kväll, och nattvak är fortfarande hennes specialitet. När hon har fest hemma hos sig, börja de mest aftonsömniga gästerna troppa af *redan* klockan fyra, men de sista säga godnatt vid åttatiden eller stanna de kvar på frukost. Sofva hinner man alltid göra, när man blir gammal.

Sven Richert har i rikt mått infriat sina löften om att göra uppseende. Han är fortfarande ett ständigt tvistefrö, anses af mängen måla affekteradt, endast och allenast för att väcka uppseende men

har sitt parti, som i hans målningar ser en stråle af morgonrodnaden, af den konst, det nya århundradet skall skänka den nya mänskligheten.

Han har blifvit världsman, han för ej numera sådant väsen som förr, men hans öfverlägsna hållning visar, att han känner sin ställning som förare och som en af den nya konstens målsmän.

Hans unga fru — en rik grosshandlardotter — är mycket söt och mycket nätt och ser upp till honom som till den betydande man han är. När han lade sin arm beskyddande om hennes skuldror, skrattade han sitt ungdomsfriska skratt, nöjd med henne och med sig själf.

»Skål, Aja, tack för längesedan!» Hans starka röst hördes öfver det allmänna sorlet. »Det var i Paris. Jag var nära att bli kär i dig.»

»Det var tur för din fru, att du inte blef det!» svarade Aja i sin allra glädstigaste ton.

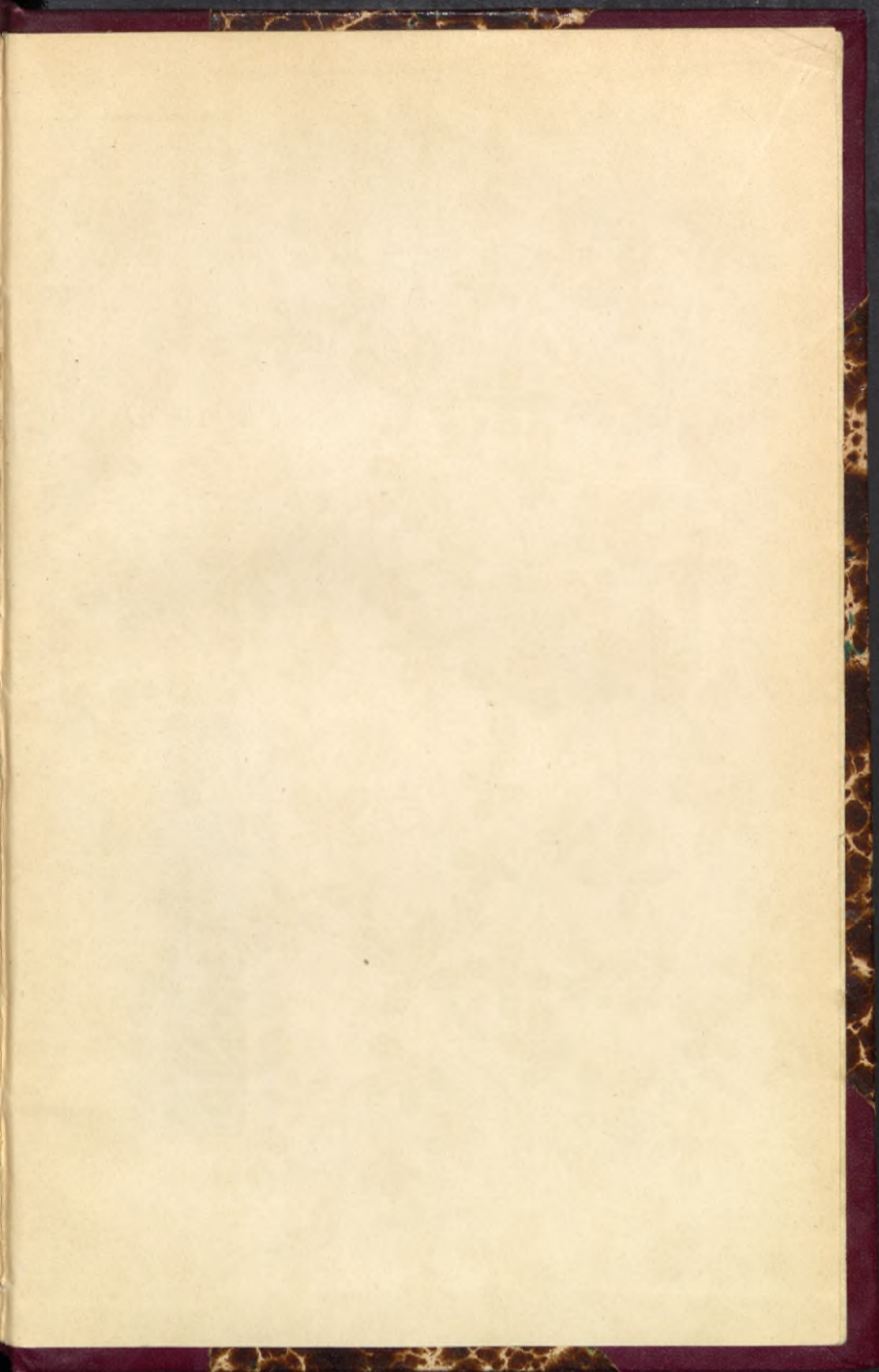
1 "Silkeskaninen" torde följande tryckfel uppmärksammas:

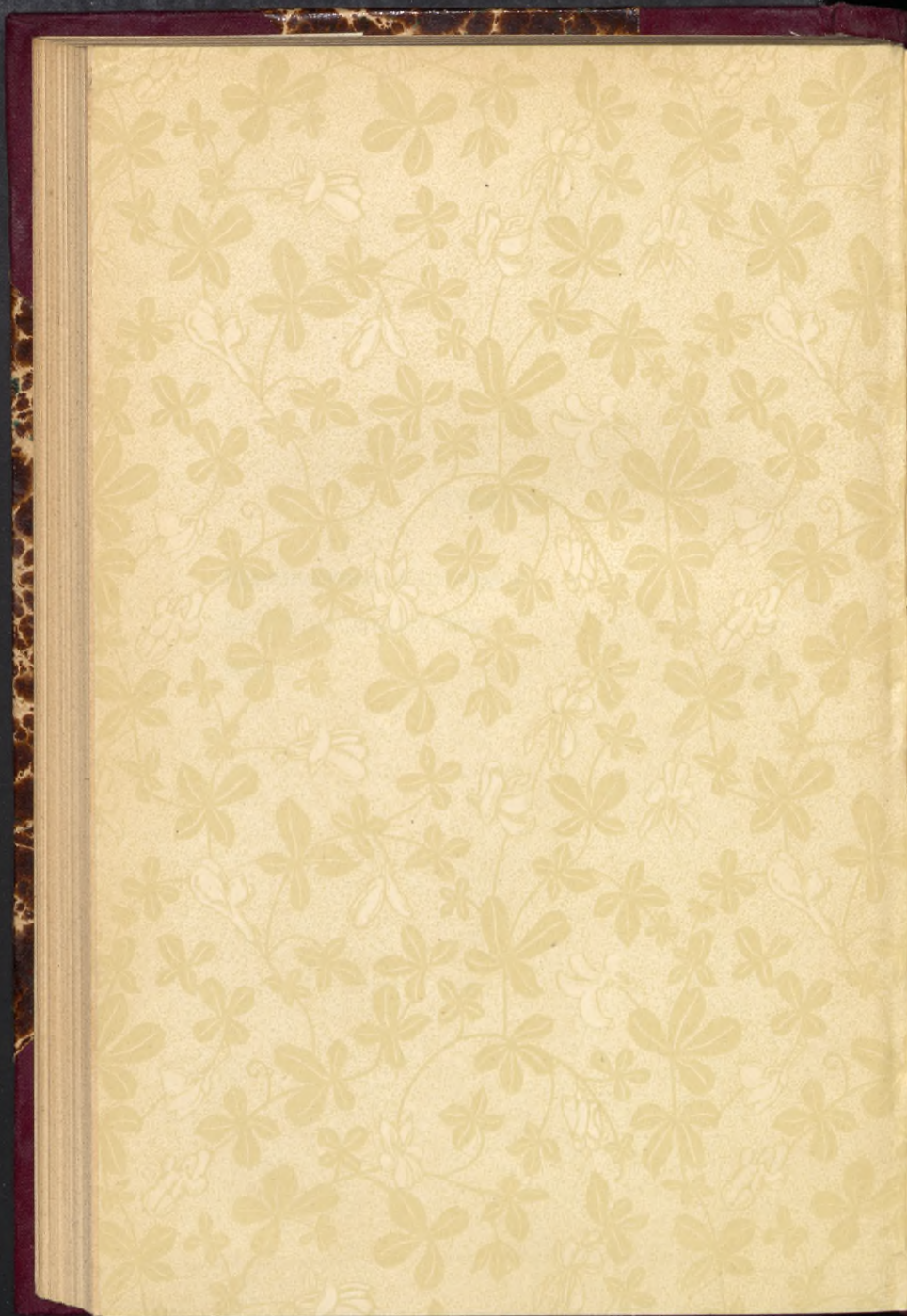
sid. 54 rad 15 står jag, läs *Sisten*,

„ 96 rad 6 nerifrån står han, läs hon.

Innehåll.

Baronessan Bartinsky	5
Min sommarkärlek	49
Aja	101

6000191445

Göteborgs universitetsbibliotek

